

جلد نخست سالنامه آماری سازمان، حاوی مجموعه‌ای از آخرین اطلاعات آماری موجود در حوزه‌های میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری می‌باشد که به منظور رفع نیازهای آماری همکاران، تصمیم‌گیران، دستگاه‌های اجرایی، برنامه‌ریزان، پژوهشگران، دانشجویان، فعالان بخش خصوصی (سرمایه‌گذاران، هتل‌داران، دفاتر خدمات مسافرتی، راهنمایان تور، تولیدکنندگان و هنرمندان صنایع دستی، دارندگان پروانه تولید کارگاهی و...) از سال ۱۳۹۴ منتشر می‌شود.

گروه آمار سازمان، به منظور ارائه بهنگام اطلاعات آماری مهم و اساسی برای رفع نیازهای آماری برنامه‌ریزان، استفاده‌کنندگان و به حداقل رساندن مراجعات آنان، اقدام به تهیه، تدوین و انتشار سالنامه آماری سازمان و ارائه لینک‌های اقامتگاه‌ها، دفاتر خدمات مسافرتی، جاذبه‌ها، واحدهای پذیرایی بین راهی، بر روی پرتال سازمان به آدرس: WWW.ICHTO.IR نموده است.

سالنامه آماری ۱۳۹۴ سازمان در دو مجلد فارسی و همچنین به صورت لوح فشرده تهیه شده است تا در اختیار متقاضیان قرار گیرد.

در خاتمه، به کاربران گرامی سالنامه توصیه می‌شود، برای بهره‌گیری از اطلاعات موجود در هر فصل، مقدمه آن را به دقت مورد مطالعه قرار دهند تا از نکات مهمی که در آمارهای آن فصل ضروری است، مانند تعاریف و مفاهیم به کار رفته در تهیه آمارها، پوشش موضوعی اقلام آماری، آگاهی حاصل نمایند.

فهرست

۱- میراث فرهنگی	۷
مقدمه	۸
تعاریف و مفاهیم حوزه میراث فرهنگی	۹
موزه ها و اموال منقول فرهنگی تاریخی	۳۷
۱-۱- جدول تعداد موزه‌های افتتاح شده در کشور	۳۷
۱-۱- نمودار تعداد موزه‌های افتتاح شده در کشور	۳۷
۱-۲- نمودار تعداد موزه‌های افتتاح شده در کشور به تفکیک نوع موزه	۳۸
۱-۲- جدول تعداد بازدید کنندگان از موزه های کشور	۳۸
۱-۳- نمودار تعداد بازدید کنندگان از موزه‌های کشور	۳۸
۱-۳- جدول ساماندهی و مرمت اشیاء موزه‌ها	۳۹
۱-۴- نمودار تعداد اشیاء مرمت شده	۴۰
۱-۵- نمودار ساماندهی و مرمت اشیاء	۴۱
حرائم آثار ثبتی	۴۲
۱-۴- جدول حرائم مصوب آثار در سطح ملی	۴۲
۱-۶- نمودار حرائم مصوب آثار	۴۳
میراث طبیعی	۴۴
۱-۵- جدول میراث طبیعی ثبت شده	۴۴
۱-۷- نمودار تعداد میراث طبیعی ثبت شده در فهرست آثار ملی	۴۵
میراث جهانی	۴۶
۱-۶- جدول آثار تاریخی- فرهنگی ثبت شده در فهرست آثار جهانی طی سال ۱۳۹۰-۱۳۹۴	۴۶

- ۷-۱- جدول ۲۱ مورد آثار تاریخی فرهنگی ثبت شده در فهرست آثار جهانی ۴۷
- ۸-۱- نمودار آثار تاریخی- فرهنگی ثبت شده در فهرست آثار جهانی ۵۰
- ۸-۱- جدول تعداد میراث ناملموس ثبت شده در سطح جهانی ۵۱
- ۹-۱- جدول آثار منقول ثبت شده در فهرست آثار ملی ۵۱
- ۱۰-۱- جدول تعداد آثار غیر منقول ثبت شده در فهرست آثار ملی ۵۲
- ۱۱-۱- جدول تعداد میراث ناملموس ثبت شده در فهرست آثار ملی ۵۳
- ۲- صنایع دستی ۵۴
- مقدمه ۵۵
- تعاریف و مفاهیم حوزه صنایع دستی ۵۶
- ۲- جداول و نمودارهای حوزه صنایع دستی ۶۲
- ۲-۱- جدول مقایسه ای صدور و تمدید پروانه تولید انفرادی صادر شده معاونتهای صنایع دستی استانها طی سالهای ۹۰ لغایت ۹۲ بر حسب بانک اطلاعاتی فعالیتهای سازمان (ویستا) ۶۲
- ۲-۱- نمودار صدور و تمدید پروانه تولید انفرادی ۶۳
- ۲-۲- نمودار صدور و تمدید پروانه تولید کارگاهی ۶۳
- ۲-۲- جدول مقایسه ای صدور و تمدید پروانه تولید کارگاهی صادر شده معاونتهای صنایع دستی استانها طی سالهای ۹۰ لغایت ۹۲ بر حسب بانک اطلاعاتی فعالیتهای سازمان (ویستا) ۶۴
- ۲-۳- جدول برپایی بازارچههای موقت عرضه و فروش محصولات صنایع دستی ۶۵
- ۲-۳- نمودار تعداد بازارچههای موقت عرضه و فروش صنایع دستی ۶۵
- ۲-۴- جدول نمایشگاههای برگزار شده صنایع دستی در داخل کشور (بین المللی، سراسری و منطقه‌ای) ۶۶
- ۲-۵- جدول حضور و مشارکت در نمایشگاهها و رویدادهای خارجی (اعزام هنرمندان و هیئت‌های تجاری) طی سالهای ۱۳۹۰ لغایت ۱۳۹۳ ..... ۷۱
- ۲-۴- نمودار تعداد هنرمندان اعزام شده جهت حضور در نمایشگاههای خارجی طی سالهای ۱۳۹۰ لغایت ۱۳۹۳ .. ۷۴

۷۵	۳- گردشگری
۷۶	مقدمه:
۷۷	مفاهیم و تعاریف حوزه گردشگری
۷۹	۳- جداول و نمودارهای حوزه گردشگری
۷۹	۳-۱- جدول تعداد گردشگران خارجی وارد شده به کشور برحسب مرزهای ورودی
۷۹	۳-۱- نمودار تعداد گردشگران خارجی وارد شده به کشور
۸۰	۳-۲- نمودار تعداد گردشگران ورودی به کشور به تفکیک مرز ورودی
۸۰	۳-۲- جدول تعداد گردشگران خارجی وارد شده به کشور به تفکیک جنسیت
۸۱	۳-۳- نمودار تعداد گردشگران خارجی وارد شده به کشور به تفکیک جنسیت
۸۱	۳-۳- جدول تعداد گردشگران خارجی وارد شده به کشور به تفکیک ماه
۸۲	۳-۴- جدول تعداد گردشگران خارجی وارد شده به کشور به تفکیک نوع ویزا
۸۲	۳-۵- جدول تعداد گردشگران خروجی از کشور به تفکیک جنسیت
۸۲	۳-۴- نمودار تعداد گردشگران خروجی از کشور به تفکیک جنسیت
۸۳	۳-۶- جدول تعداد گردشگران خروجی از کشور به تفکیک مرز (هوایی، زمینی، دریایی)
۸۳	۳-۷- جدول تعداد گردشگران خروجی از کشور به تفکیک ماه خروج
۸۴	۳-۵- نمودار تعداد گردشگران خروجی از کشور
۸۵	۳-۸- جدول تعداد اماکن اقامتی کشور به تفکیک استان و نوع واحد
۸۶	۳-۹- جدول تعداد و ظرفیت اقامتگاههای کشور
۸۶	۳-۶- نمودار تعداد اقامتگاههای کشور به تفکیک ستاره و درجه
۸۷	۳-۱۰- جدول تعداد دفاتر خدمات مسافرتی کل کشور
۸۸	۳-۱۱- جدول تعداد و ظرفیت اقامتگاههای بوم گردی
۸۹	۳-۱۲- جدول تعداد واحدهای پذیرایی

- ۱۳-۳- جدول تعداد سفره‌خانه‌های سنتی ۹۰
- ۱۴-۳- جدول تعداد راهنمایان تور ۹۱
- ۱۵-۳- جدول شکل‌های غیردولتی فعال در هر یک از حوزه‌های مرتبط با گردشگری ۹۲
- ۱۶-۳- جدول تعداد شرکت‌های مجری طرح تطبیق استانداردهای کیفیت خدمات تاسیسات گردشگری ۹۴
- ۱۷-۳- جدول تعداد هتل‌های استانداردسازی شده (گواهی کیفیت) ۹۴
- ۷-۳- نمودار تعداد هتل‌های استانداردسازی شده به تفکیک ستاره کشور ۹۵
- ۱۸-۳- جدول تعداد افراد شرکت‌کننده در آزمون جامع هماهنگ سالانه جهت دریافت مجوز فعالیت حرفه‌ای گردشگری ۹۵
- ۸-۳- نمودار تعداد افراد شرکت‌کننده در آزمون جامع ۹۶
- ۱۹-۳- جدول تغییرات حاصل شده در ساعات درسی ۹۶
- ۲۰-۳- جدول تعداد گواهینامه‌های صادر شده برای فارغ‌التحصیلان دوره‌های کوتاه مدت گردشگری ۹۷
- ۹-۳- نمودار تعداد گواهینامه‌های صادر شده برای فارغ‌التحصیلان دوره‌های کوتاه مدت گردشگری ۹۸
- ۲۱-۳- جدول تعداد اساتید فعال در دوره‌های آموزشی کوتاه مدت گردشگری ۹۸
- ۱۰-۳- نمودار تعداد اساتید فعال دوره‌های آموزشی کوتاه مدت گردشگری ۹۹
- ۲۲-۳- جدول تعداد آموزشگاه‌های فعال در زمینه برگزاری دوره‌های کوتاه مدت گردشگری ۱۰۰
- ۱۱-۳- نمودار تعداد آموزشگاه‌های فعال در زمینه برگزاری دوره‌های کوتاه مدت گردشگری ۱۰۲

۱- میراث فرهنگی

مقدمه

حوزه میراث فرهنگی گرچه به عنوان مجموعه‌ای از دارایی‌های یک محدوده، یا کشور محسوب می‌شود، اما در چند دهه اخیر دیدگاه‌های جدیدی از سوی سازمان ملل مطرح شده که این حوزه را در زمره دارایی‌های جهانی دانسته و هر گونه آسیب به مؤلفه‌های آن را به منزله در خطر افتادن دارایی‌های بین‌المللی برشمرده است. در سال ۱۹۷۲ توسط این سازمان، کنوانسیون میراث جهانی به تصویب رسید که هدف اصلی این کنوانسیون شناسایی، حفاظت و معرفی محدوده‌های این حوزه خصوصاً محدوده میراث برجسته جهانی به مردم و نسل‌های آتی در جهت حفظ آنها است.

در دهه اخیر یکپارچه‌سازی مؤلفه‌های مدیریت میراث جهانی یکی از مهمترین فعالیت‌های این کنوانسیون به شمار می‌رود. این امر در حصول پایه مشترک برای برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌گذاری کشورها درخصوص حفظ و نگهداری محدوده‌های این حوزه و همچنین همرفت نمودن این برنامه‌ها با اهداف کنوانسیون، از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. با توجه به توصیه‌های روزافزون کاربرد مدیریت بر پایه اطلاعات در این حوزه، حجم بالای اطلاعات و خصوصاً تعدد پایگاه‌های گردآورنده اطلاعات، نیاز به یکسان‌سازی مؤلفه‌های اصلی آنها ضروری بوده که این امر ارائه تعاریفی جامع و مانع، به صورت استاندارد و یکسان برای آنها را طلب می‌کند. مجموعه فعالیت‌ها در این راستا از قبیل لزوم ارائه این تعاریف، منجر به تاسیس مرکزی در سال ۱۹۹۲ با مشاوره مرکز بین‌المللی مطالعات حفظ و مرمت اموال فرهنگی (ICCROM)، شورای بین‌المللی بناهای تاریخی (ICOMOS) و اتحادیه بین‌المللی حفاظت از طبیعت (IUCN) گشت. به پیوست مفاهیم و تعاریف حوزه میراث فرهنگی بر اساس آخرین تعاریف ارائه شده از طرف مرکز میراث جهانی در سال ۲۰۱۲ اختصاص داده شده است.

تعاریف و مفاهیم حوزه میراث فرهنگی

میراث فرهنگی (Cultural Heritage)

زیر مجموعه‌ای از میراث ملی که در شکل‌گیری و ایجاد آنها عامل انسان نقش اساسی داشته و منشاء اصلی خلق آنها عواملی غیر از طبیعت صرف می‌باشد. مطابق توصیه‌های موجود سازمان ملل این مجموعه شامل دو گروه میراث فرهنگی ملموس (*tangible cultural heritage*) و میراث فرهنگی ناملموس (*intangible cultural heritage*) می‌شود.

میراث فرهنگی ملموس (Tangible Cultural Heritage)

زیرمجموعه‌ای از میراث فرهنگی که موجودیت شیئی داشته، فضایی خاص خود را اشغال نموده و قابلیت دیدار به صورت عینی را داشته باشد. مطابق توصیه‌ها و تعاریف کنوانسیون میراث جهانی این مجموعه به سه گروه آثار (*monuments*)، بناهای گروهی (*groups of buildings*) و محوطه‌ها (*sites*) تقسیم می‌شود. لازم به ذکر است معمولاً لغت ملموس در این واژه حذف شده و منظور از میراث فرهنگی به صورت مرسوم میراث فرهنگی ملموس است.

طبقه بندی میراث فرهنگی ملموس (Tangible Cultural Heritage Groups)

میراث فرهنگی ملموس معمولاً به دو گروه منقول (*movable*) و غیرمنقول (*immovable*) طبقه‌بندی می‌شوند. میراث فرهنگی منقول به مواردی اشاره دارد که امکان حمل و جابجایی آنها از نقطه‌ای به نقطه دیگر وجود دارد. با توجه به ماهیت و ساختار میراث فرهنگی غیرمنقول تعبیر حمل و نقل برای آنها معنا نداشته و جابجایی آنها امکان پذیر نمی‌باشد.

معرفی کنوانسیون ۲۰۰۳ در خصوص میراث ناملموس

کنوانسیون حفاظت/ پاسداری از میراث فرهنگی ناملموس با توجه به اهمیت میراث فرهنگی ناملموس به عنوان عامل اصلی تنوع فرهنگی و ضامن توسعه پایدار، نقش کلیدی جوامع، به ویژه جوامع بومی، گروه‌ها و (در برخی موارد) افراد در تولید، حراست، نگهداری و بازآفرینی میراث ناملموس که منجر به غنای تنوع فرهنگی و خلاقیت بشری می‌شود، لزوم آگاهی افزایشی در باره اهمیت میراث فرهنگی ناملموس و حراست از آن به خصوص نسل‌های جوان‌تر، نقش ارزنده میراث فرهنگی ناملموس به عنوان یکی از عوامل نزدیک‌تر کردن انسان‌ها به یکدیگر و تضمین تبادل و درک متقابل در میان آنها و اهداف دیگر در این خصوص، در سال ۲۰۰۳ توسط یونسکو تصویب شد.

تعریف میراث فرهنگی ناملموس

میراث فرهنگی منحصر به بناهای تاریخی و مجموعه‌هایی از اشیاء نیست؛ این میراث آداب و سنن یا اصطلاحات و بیان‌های شفاهی را که از پیشینیان ما به جامانده و به بازماندگان ما خواهند رسید نیز در بر می‌گیرد، مواردی مانند ادبیات و سنت‌های شفاهی، هنرهای اجرایی، مراسم اجتماعی، آئین‌ها، جشن‌ها، دانش و مهارت‌های مربوط به طبیعت و کیهان و نیز دانش و مهارت‌های لازم برای تولید صنایع دستی سنتی. این موارد اگرچه قابل لمس نیستند، اما بخش بسیار مهمی از میراث فرهنگی ما به شمار می‌روند. میراث فرهنگی ناملموس، شکل زنده‌ی میراث است که پیوسته بازآفرینی شده و در پاسخ به محیط خود تحول می‌یابند، از نسلی به نسل دیگر منتقل شده و حس هویت و تعلق به انسان و جوامع می‌بخشد.

جوامع بشری عامل خلق، حمل و انتقال میراث فرهنگی ناملموس هستند. ممکن است جوامع در این میراث با جوامع دیگر اشتراکاتی داشته باشد. چه آن جوامع از روستاهای همسایه باشد و چه شهری در آن سوی دنیا و چه مردمی که مهاجرت کرده و در منطقه‌های دیگر ساکن شده و این میراث را کسب کرده‌اند. میراث مشترک، حس احترام و درک ما را از طرف مقابل ارتقا بخشیده و باعث انسجام و همبستگی اجتماعی می‌شود. شناخت بیشتر ما از اشکال مختلف میراث فرهنگی ناملموس همچنین باعث افزایش احترام ما نسبت به دیگران و نیز گفت و گوی بین فرهنگی می‌شود.

سامانه مدیریت میراث فرهنگی ناملموس

مدیریت میراث ناملموس با پاسداری از این میراث تعریف می‌شود. پاسداری از میراث ناملموس یعنی انجام اقداماتی در جهت تضمین بقا، استمرار و انتقال میراث فرهنگی ناملموس با مشارکت و مدیریت حاملان، عاملان و مجریان این میراث در جوامع محلی به نسل‌های بعدی و جوانترهاست.

مقوله پاسداری شامل: پژوهش، شناسایی، مستندنگاری، توسعه و ترویج، انتقال و آموزش از طریق آموزش رسمی و غیر رسمی و نیز احیاء جنبه‌های متنوع این میراث است.

شناسایی، مستندسازی و پژوهش: شامل کلیه اقدامات جهت شناسایی نموده‌های گوناگون میراث ناملموس، مستندسازی آنها و پژوهش‌های میدانی و ... با مشارکت جوامع حامل و مجری این میراث ناملموس است.

فهرست‌برداری: پس از شناسایی، نموده‌های گوناگون میراث ناملموس به انواع روش‌های بومی، سنتی و اداری ... فهرست‌برداری، سیاهه‌برداری، ثبت و ضبط می‌شود.

ثبت در فهرست‌های ملی: پس از فهرست‌برداری و سیاهه‌برداری، نسبت به ثبت این میراث در پرونده‌های مربوطه در فهرست‌های ملی، منطقه‌ای و استانی اقدام لازم صورت می‌گیرد.

توسعه و ترویج

این میراث ناملموس چه در فهرست‌های مربوطه ثبت بشود یا نشود، کلیه اقدامات لازم در خصوص معرفی، توسعه دانش، مهارت، هنر و آئین و ... از طریق برگزاری همایش، نمایشگاه، برگزاری اجرا و چاپ و انتشار کتاب و مقاله و تهیه فیلم و ... باید صورت پذیرد.

آموزش و انتقال

میراث ناملموس چه در فهرست‌های مربوطه ثبت بشود یا نشود، کلیه اقدامات لازم در خصوص آموزش و انتقال آن به نسل‌های بعدی و جوانتر از طریق آموزش رسمی و غیر رسمی باید صورت پذیرد. این اقدامات شامل توسعه آموزش محلی و سنتی استاد-شاگردی، تدوین برنامه‌ها و مواد آموزشی برای کلیه سطوح آموزشی، برگزاری کارگاه‌های آموزشی برای علاقمندان و ... است.

مفاخر حامل میراث فرهنگی ناملموس

بسیاری از بیان‌ها و ادبیات شفاهی، هنرهای اجرایی، آئین‌ها و مراسم اجتماعی، دانش و مهارت‌های سنتی، صناعت و کسب و کار سنتی و ... به علت تعداد در حال کاهش حاملان و مجریان این مهارت‌ها، بی‌علاقگی رو به افزایش جوانان و نیز کمبود بودجه در خطر نابودی هستند. یکی از موثرترین راه‌ها برای پاسداری پایدار از این میراث، شناسایی، معرفی، تکریم حاملان و مجریان این میراث و همچنین انجام اقدامات لازم در خصوص مستند نگاری، توسعه و ترویج، و نیز انتقال فعالیت، دانش، مهارت و هنرها به نسل‌های بعدی با مشارکت جوامع محلی است.

احیاء

برخی از مظاهر میراث ناملموس، در حال حاضر اجرا نمی‌شود اما جوامع، گروه‌ها و در برخی موارد افراد، آن عنصر را بخشی از هویت تاریخی، فرهنگی و اجتماعی خود می‌دانند. در این صورت این عنصر با شناسایی، معرفی و اجرای برنامه‌های مدیریتی پاسدارانه (بخش دولتی، خصوصی و ...) با مشارکت جوامع می‌بایست احیاء و مجدداً اجرا شود تا به حیات خود ادامه دهد.

آثار (Monuments)

زیرمجموعه‌ای از میراث فرهنگی ملموس اعم از منقول و غیرمنقول که مشتمل بر کارهای فاخر معماری، آثار انسان ساخت (ابنیه، تپه‌ها و محوطه‌ها، گورستان‌ها، وسایل و ابزار موردنیاز زندگی و...) کتیبه‌های باستانی، اشیاء باستانی، اشیاء با ارزش از لحاظ باستان‌شناسی، نقاشی‌های یادمانی و فارغ از زمان، مجسمه‌های یادمانی و فارغ از زمان، مکتوبات فاخر و دیگر مواردی از این دست که از لحاظ تاریخی، هنری یا علمی دارای اهمیت و ارزش ویژه می‌باشند.

میراث طبیعی (Natural Heritage)

زیرمجموعه‌ای از میراث ملی که عوامل طبیعی در ایجاد آنها نقش اساسی داشته و دارای ویژگی‌های خاص و برجسته طبیعی و منحصر به فرد و یا نادر باشند. مطابق توصیه‌ها و تعاریف کنوانسیون میراث جهانی این مجموعه به دو گروه ساختارهای طبیعی (Natural Features) و محوطه‌های طبیعی (Natural Sites) تقسیم می‌شود. منظور از میراث طبیعی مذکور در تبصره ماده ۲ قانون تشکیل سازمان میراث فرهنگی و گردشگری، محدوده‌های جغرافیایی طبیعی و مناطق خاصی از کشور است که به علت کیفیت ویژه فیزیکی و

زیست‌شناسی یا مناظر و چشم‌اندازهای طبیعی زیبا و کم‌نظیر و یا محوطه‌های طبیعی-تاریخی و نیز پدیده‌ها و نمونه‌های ارزشمند گیاهی و جانوری و زیستگاه‌های آنها تعیین و تحت حفاظت و بهره‌برداری پایدار قرار می‌گیرند. به منظور تعریف میراث‌های طبیعی موضوع ماده ۲ قانون تشکیل سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، ضمن بررسی تعریف کنوانسیون حمایت از میراث فرهنگی و طبیعی جهان (۲۷۹۱) و تطبیق آن با مفاد طبقه‌بندی اتحادیه جهانی حفظ طبیعت (IUCN) از میراث‌های فوق و با استناد به مواد قانونی ۲، ۳، ۴ و ۵ آئین‌نامه اجرایی قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست و به لحاظ داشتن خلاءهای موجود در سطح ملی در شناسائی و معرفی آن دسته از آثار طبیعی که تاکنون مورد توجه قرار نگرفته‌اند تعریفی به شرح زیر ارائه گردید: میراث‌های طبیعی کشور (با استناد به مفاد ماده ۲ قانون تشکیل سازمان میراث فرهنگی و گردشگری) به شرح زیر قابل توصیف و تعریف می‌باشد.

ماده ۱- منظور از میراث طبیعی مذکور در تبصره ماده ۲ قانون تشکیل سازمان میراث فرهنگی و گردشگری، محدوده‌های جغرافیایی طبیعی و مناطق خاصی از کشور است که به علت کیفیت ویژه فیزیکی و زیست‌شناسی یا مناظر و چشم‌اندازهای طبیعی زیبا و کم‌نظیر و یا محوطه‌های طبیعی-تاریخی و نیز پدیده‌ها و نمونه‌های ارزشمند گیاهی و جانوری و زیستگاه‌های آنها تعیین و تحت حفاظت و بهره‌برداری پایدار قرار می‌گیرد.

ماده ۲- میراث‌های طبیعی موضوع این آئین‌نامه شامل موارد زیر می‌باشد:

الف- مناظر طبیعی و عوارض بدیع جغرافیایی غیر حفاظت شده.

ب- بقایای دیرین شناختی انسانی و محوطه‌های حاصل از تعامل فیزیکی و فرهنگی انسان و طبیعت.

ج- مناطق مذکور در بند الف ماده (۳) قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست از قبیل آثار طبیعی و سایر مناطق تحت حفاظت.

د- آثار و بقایای دیرین شناختی جانوری و گیاهی.

در خصوص ساختار و الگوی شناسایی، ثبت و حفاظت آثار به شرح زیر اقدام گردید:

با بررسی مفاد کنوانسیون حمایت از میراث فرهنگی و طبیعی جهان (۱۹۷۲) و دستورالعمل اجرایی ۲۰۰۵، مرکز نظارت پیوسته جهانی IUCN فرم مشخصات مناطق چهارگانه (IUCN) اتحادیه جهانی حفظ طبیعت و فرم اطلاعاتی مورد نیاز برای شناسائی آثار طبیعی و ملی و نیز تعاریف موجود در سطح (WCMC) حفاظت ملی و مقررات داخل کشور اطلاعات ثبت مورد بررسی قرار گرفته است.

- به منظور دستیابی به دیدگاه‌های فنی و تخصصی در جهت شناسایی بهتر محیط‌های طبیعی و مناطقی که تاکنون تحت عنوان هیچ یک از مناطق معرف به ثبت نرسیده‌اند. جهت تحقق اهداف مندرج در طبقه‌بندی و تدوین ساختار پرونده‌های ثبتی میراث طبیعی کشور ضمن مراجعه حضوری با متخصصین، صاحب‌نظران و کارشناسان زنده ملی، از طریق استفاده از خدمات الکترونیک و با برقراری ارتباط با کارشناسان بین‌المللی اقدام و پس از جمع‌بندی چهارچوب قابل استناد و استفاده‌ای تهیه شده که در گزارش نهائی ارائه می‌گردد.

- طبقه‌بندی آثار طبیعی در سطح ملی و جهانی با توجه به شرایط خاص اکولوژیکی و ساختار زمین‌شناختی، دارای تنوع بی‌نظیری از مجموعه عواملی است که می‌تواند تحت عنوان میراث‌های طبیعی شناسایی و مورد حمایت قرار گیرند. میراث طبیعی کشور در دو سطح (۱) زنده و (۲) غیر زنده قابل تامل می‌باشد که پدیده‌های زنده شامل نمونه‌های نادر گیاهی اندمیک و درختان دیرزیست بوده و پدیده‌های غیر زنده (زیستگاه) نیز در قالب اشکال و مناظر کم نظیر و کیفیت ویژه طبیعی و نیز رویشگاه‌های گیاهان خاص در سه طبقه خشکی، آبی و ترکیبی می‌باشد.

الف) مناظر طبیعی و عوارض بدیع جغرافیایی غیر حفاظت شده

۱- مناظر طبیعی

به منظری که از جهت زیبایی شناختی طبیعی دارای شرایط ویژه‌ای به لحاظ پوشش گیاهی، شرایط پستی و بلندی و دیگر عوارض طبیعی بوده و ساخته دست انسان نیست یا به محدوده‌ای از منابع طبیعی کشور اعم از جنگل، مرتع، دشت، آب و کوهستان و... اطلاق می‌شود که جذابیت طبیعی قابل قبول را دارا باشد.

شاخص‌هایی که برای ثبت یک منظر مد نظر می‌باشد عبارتند از :

۱-تنوع عناصر تشکیل دهنده منظر:

الف) تنوع رنگ   ب) تنوع پوشش گیاهی   ج) خاک   د) وجود صخره‌های سنگی   ه) نورگیری
و) آب   ز) تنوع چشم انداز

۲-میدان، زاویه، و فاصله دید

۳- تنوع ارتفاعی عناصر زمین و وجود ویژگی شگفت‌انگیز در آن منظر

۴- فیزیوگرافی (شیب، جهت و ارتفاع از سطح دریا)

۵- در صد تاج پوشش و فرم قابل توجه و منحصر بفرد آن

۶- شکنندگی و حساسیت منظر

۷- قابلیت جذب گردشگر

۸- نادر و منحصر به فرد بودن

۹- کمترین دخالت انسانی (داشتن کمترین نرخ آسیب پذیری)

۱۰- بکر بودن منظر

۱۱- داشتن تنوع زیستی

۱۲- داشتن وسعت کافی برای حفاظت

۱۳- وجود امکانات دسترسی به اثر

۲- عوارض بدیع جغرافیایی

به مناطق و اشکالی گفته می شود که در مقیاس محلی خود منحصر به فرد و دارای ماهیت طبیعی مانند ژئوپارک، گنبدهای نمکی، جزایر، کلوت های کویری، گل فشان ها و کوه دماوند (نقاط برجسته ملی) (National Land Marks) می باشند.

۳- پدیده زیستی خاص

گونه، مناطق یا زیستگاه خاص که به علت شرایط ویژه اکولوژیکی، رویشگاهی و اقلیمی دارای یک خاصیت منحصر به فرد می باشد. مثل درختان دیرزیست، جنگل مانگرو، گونه های اندمیک، مناطق بکر جنگلی و غیره ...

۳-۱- درختان کهنسال

در اکوسیستمی که شرایط طبیعی بر آن حکمفرماست برخی گونه های درختی به دلایل اکولوژیکی، ژنتیکی یا فیزیولوژیکی دارای طول عمر بیشتری نسبت به گونه های مشابه یا سایر گونه ها بوده و توانسته اند در مقابل انواع تنش های محیطی (به علت قابلیت زیستن طولانی که به سرشت گونه بستگی دارد) به سنین بالا رسیده و رشد طبیعی سالیانه آنها هنوز ادامه داشته و زنده هستند، اطلاق می گردد. نکته قابل توجه اینکه درختان دیر

زیست و کهن، گنجینه‌های علمی فرهنگی و تاریخی هر منطقه و کشوری محسوب شده و به عنوان یکی از شاخص‌های مهم اکوسیستم‌های طبیعی و مصنوعی به شمار می‌آیند.

گیاهان به طور کلی دارای یک دیرزیستی بیولوژیک هستند و بر اساس این دیرزیستی با اصطلاحات گیاهان یک ساله، دو ساله و دائمی روبرو هستیم. در بین گیاهان دائمی، درختان دیرزیست مفهومی مشخص‌تر دارد و گونه‌های مختلف درختی بر اساس سرشت خود دیرزیستی متفاوتی را دارا می‌باشند. معمولاً درختان سریع‌الرشد سن دیرزیستی کوتاه‌تری نسبت به درختان کند رشد دارند و همچنین درختان سوزنی برگ از سن دیرزیستی بالاتری نسبت به پهن‌برگان برخوردارند. سن دیرزیستی در درختان عبارت از میانگین مدت زمانی از عمر آنهاست که طی این مدت بدون بروز درون پوسیدگی به عمر خود ادامه دهند. به عبارت دیگر زمان شروع درون پوسیدگی در درختان، سن دیرزیستی آنها خواهد بود.

سن کهنسالی در درختان سنی فراتر از سن دیرزیستی است. درختان عموماً پس از طی سن دیرزیستی خود و شروع درون پوسیدگی در آنها در مدتی که معمولاً بیش از دو برابر سن دیرزیستی آنها نخواهد بود از بین می‌روند. از بین درختانی که به مرحله دیرزیستی می‌رسند معدودی از آنها تحت تاثیر دو عامل محیطی و ژنتیکی عمری بسیار طولانی می‌یابند. سن بسیاری از درختان کهنسال بیش از ۵ برابر سن دیرزیستی آنهاست. در سروها سن دیرزیستی حدود ۵۰۰ سال است در حالی که درختان کهنسال آن گاهی تا ۲۵۰۰ سال سن دارند. عمر دیرزیستی گونه ارس حدود ۶۰۰ تا ۷۰۰ سال است و پایه‌های فراوانی از آن وجود دارد که حدود ۳۰۰۰ سال سن دارند. در درختان سریع‌الرشد مثل تبریزی معمولاً سن دیرزیستی آنها ۵۰ الی ۷۰ سال است در حالی که موردی از آن وجود دارد که بیش از ۳۰۰ سال سن دارد. حداقل سن برای کهنسالی در گونه‌های مختلف متفاوت بوده به قرار زیر خواهد بود: پده و سپیدار ۱۰۰ سال، کهور، گز، توت، لول و نارون ۲۵۰ سال، زبان گنجشک، گردو، بلوط بلندمازو و چنار ۳۰۰ سال، انارشیطان، بنه، داغداغان و گونه‌های بلوط زاگرس ۴۰۰ سال، سروها (سرو تبری، زربین) ۵۰۰ سال، ارس ۶۰۰ سال، شمشاد ۳۰۰-۴۰۰ سال، آزاد و بلوط‌آوری ۵۰۰ سال، کیکم ۳۰۰ سال.

۳-۲- جنگل‌های کهنسال

به طور کلی گیاهان تحت تاثیر دو عامل بیرونی (اکولوژی) و درونی (ژنتیک) می‌باشند. محققین دو شکل با این پدیده روبرو هستند. در موارد نادری مزوکلیما و میکروکلیماهای خاص (شرایط اکولوژی خاص) باعث می‌شود که کلیه گیاهان چه به صورت خالص و یا آمیخته فنوتیپ معینی را معرفی نمایند. سنگ‌های مادری، عناصر تشکیل‌دهنده خاک، بافت بیولوژیک بستر، آب زیرزمینی و سطحی، ارتفاع از سطح دریا، جهت دامنه، تغییرات

کمی و کیفی تابش نور ... سبب پدیدار شدن شرایط اکولوژیک خاص می‌گردند تا در نتیجه همسویی یک یا چندین عامل، شرایط پایداری طولانی مدت در درختان یک منطقه بروز کند. در مواردی نیز عامل درونی به صورت حضور یک یا چند ژن می‌تواند توانایی تحمل یک گونه را در مقابل تنش‌های محیطی تا جایی بالا برد که پایه‌های آن بتوانند در یک منطقه با فراوانی زیاد عمر طولانی داشته باشند. در یک منطقه جنگلی زمانی که تعداد فراوانی از پایه‌ها به سنی بیش از دو برابر سن دیرزیستی خود برسند و ۵۰٪ حجم موجودی سرپای جنگل از این پایه‌ها باشد به این منطقه، جنگل کهنسال اطلاق می‌شود. امروزه در جنگلهای مدرن جنگل کهن (Old Forest) به جنگلهای حفاظتی چند صد ساله اطلاق می‌شود که طی یک رقابت طبیعی مقاومترین گونه به حیات خود ادامه می‌دهند و از نظر ژنتیکی حائز اهمیت می‌باشد.

۳-۳- گونه گیاهی اندمیک

به گونه‌های گیاهی که متعلق به یک منطقه خاص یا محدود به یک منطقه جغرافیایی بوده و به‌طور طبیعی در جای دیگر وجود نداشته و ارزش حفاظت دارند، گفته می‌شود، مانند درخت انجیلی، لیلکی و سفید پلت.

ب) بقایای دیرین شناختی انسانی و محوطه‌های حاصل از تعامل فیزیکی و فرهنگی انسان و طبیعت

۱- تحول و سیر تکامل زیستی

به روند رویش یا گسترشی که با تحول و دگرگونی همراه باشد تکامل گفته می‌شود. این واژه بیشتر در پیوند با تکاملی زیستی بکار می‌رود که در نتیجه تغییر بسامد یک عامل و در پی انتخاب طبیعی در طی یک دوره زمانی طولانی پدید می‌آید. بنابراین روند تغییر و تحول موجودات زنده نوعی سازگاری نسبت به تغییر عوامل محیطی و زیستی در طی زمان می‌باشد. که به این فرآیند، سیر یا روند تکاملی زیستی گفته می‌شود، مثل غارهایی با دیواره‌های نقاشی شده یا وسایل کشف شده در کاوش باستان‌شناسی (شهر سوخته).

۲- پدیده‌های زمین‌شناسی ایران

در طی زمان‌های گذشته تا حال جنبش‌های کوهزایی و پدیده‌های آتشفشانی (فوران‌های آتشفشانی) ناشی از برخورد صفحات پوسته زمین منجر به تغییر شرایط زمین شده که بررسی سیر این تغییرات از جهت زمانی و مکانی (وقوع در ایران)، تاریخ زمین‌شناسی ایران گفته می‌شود، مثل قله دماوند، سهند، تفتان، سبلان و کویرهای مرکزی ایران و ...

۳- سیمای طبیعی - فرهنگی سرزمین

یادمان‌های فرهنگی که بیانگر سیر تعامل انسان و طبیعت می‌باشد که به چند گروه تقسیم می‌شود:
الف) باغ‌های گیاهشناسی ب) روستاهای خاص حاصل از تعامل انسان و طبیعت نظیر ماسوله، کندوان و...

ج) سایر

قوانین در حوزه میراث طبیعی

تبصره ماده ۲ قانون تشکیل میراث فرهنگی و گردشگری مصوب سال ۱۳۸۲

- سازمان میراث فرهنگی و گردشگری مکلف است به منظور هماهنگی در چگونگی امکان بهره‌گیری از میراث‌های طبیعی کشور و اجرای تعهدات مطروحه در کنوانسیون حفاظت میراث فرهنگی و طبیعی جهان نسبت به تدوین آئین‌نامه‌ای با پیشنهاد مشترک سازمان میراث فرهنگی و گردشگری و سازمان حفاظت محیط زیست اقدام کند.

- آئین‌نامه اجرایی تبصره ماده ۲ قانون تشکیل سازمان میراث فرهنگی و گردشگری

سازمان میراث فرهنگی و گردشگری - سازمان حفاظت محیط زیست - وزارت جهاد کشاورزی

هیات وزیران در جلسه مورخ ۱۳۸۴/۴/۲۱ بنا به به پیشنهاد شماره ۷۸۶-۸۴۲/۱ مورخ ۱۳۸۴/۱/۳۱ سازمان میراث فرهنگی و گردشگری و به استناد تبصره ماده (۲) قانون تشکیل سازمان میراث فرهنگی و گردشگری - مصوب ۱۳۸۲ - آئین‌نامه اجرایی تبصره ماده یاد شده را به شرح تصویب نمود.

ماده ۱- منظور از میراث طبیعی مذکور در تبصره ماده ۲ قانون تشکیل سازمان میراث فرهنگی و گردشگری، محدوده‌های جغرافیایی طبیعی و مناطق خاصی از کشور است که به علت کیفیت ویژه فیزیکی و زیست‌شناسی طبیعی- تاریخی و نیز پدیده‌ها و نمونه‌های یا مناظر و چشم‌اندازهای طبیعی زیبا و کم نظیر و یا محوطه ارزشمند گیاهی و جانوری و زیستگاه‌های آنها تعیین و تحت حفاظت و بهره‌برداری پایدار قرار می‌گیرد.

ماده ۲- میراث‌های طبیعی موضوع این آئین‌نامه شامل موارد زیر می‌باشد:

الف- مناظر طبیعی و عوارض بدیع جغرافیایی غیر حفاظت شده.

ب- بقایای دیرین شناختی انسانی و محوطه‌های حاصل از تعامل فیزیکی و فرهنگی انسان و طبیعت.

ج- مناطق مذکور در بندالف ماده (۳) قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست از قبیل آثار طبیعی و سایر مناطق تحت حفاظت.

د- آثار و بقایای دیرین شناختی جانوری و گیاهی.

سالنامه آماری سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری (جلد اول)

ماده ۳- سازمان میراث فرهنگی و گردشگری نسبت به شناسائی، پژوهش، ثبت، تعیین حریم و ضوابط حفاظتی بهره‌برداری میراث‌های موضوع بندهای الف و ب ماده (۲) این آئین‌نامه اقدام نموده و میراث‌های ثبت شده و تحت مدیریت سازمان مذکور قرار می‌گیرد.

ماده ۴- مناطق و میراث‌های موضوع بندهای ج و د ماده (۲) این آئین‌نامه تحت اختیار و مدیریت سازمان حفاظت محیط زیست قرار داشته و این سازمان همچنان وظایف محول شده و امور مربوط به تعیین و حفاظت و بهره‌برداری از آنها را طبق مقررات مربوطه بر عهده دارد.

ماده ۵- دستورالعمل‌های بهره‌برداری پایدار از میراث‌های طبیعی کشور به طور مشترک به تصویب رؤسای سازمان‌های میراث فرهنگی و گردشگری، حفاظت محیط زیست و جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور می‌رسد.

ماده ۶- سازمان حفاظت محیط زیست به عنوان نماینده دولت در محوطه‌ها و مناطق تحت مالکیت دولت و منابع ملی واقع در مناطق چهارگانه موضوع بندهای ج و د ماده (۲) این آئین‌نامه می‌باشد.

ماده ۷- ثبت آثار طبیعی کشور در فهرست میراث جهانی بر اساس مواد (۳) و (۴) این آئین‌نامه حسب مورد از سوی سازمان میراث فرهنگی و گردشگری یا سازمان حفاظت محیط زیست انجام خواهد شد.

تقسیمات آثار طبیعی

۱- لیست تقسیمات مناظر طبیعی

ردیف	نام اثر
۱	مثلاً "جنگل‌های خزری، جنگل‌های ارس باران، جنگل‌های زاگرس (بلوط)، جنگل‌های گرمسیری و غیره. جنگل
۲	دریاچه‌های مختلف ایران مثلاً "دریاچه خزر، دریاچه ارومیه، دریاچه بختگان، دریاچه هامون، دریاچه سبلان، دریاچه زریوار و غیره. دریاچه
۳	تمامی مراتع که به لحاظ نوع پوشش گیاهی و منظر طبیعی چشم انداز جالبی داشته باشد. مرتع
۴	انواع کوه‌ها به دو دسته تقسیم می‌شوند: الف- نحوه پیدایش: ۱- کوه‌های ناشی از چین خوردگی، ۲- کوه‌های آتشفشانی، ۳- کوه‌های قطعه ای- گسلی، ۴- کوه‌های بالا خمیده ب- پراکنش: ۱- کوه‌های شمالی، ۲- کوه‌های غربی و جنوبی، ۳- کوه‌های شرقی، ۴- کوه‌های مرکزی کوه
۵	مناظر طبیعی و پوشش گیاهی موجود در بیابان‌های ایران که چشم‌انداز و جذابیت بصری بیابان

سالنامه آماری سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری (جلد اول)

		داشته باشد.
۶	دره	دره‌هایی که به لحاظ وجود منظر خاص، ایجاد میکرو کلیماهای ویژه و یا پوشش گیاهی منحصر به فرد شایستگی ثبت داشته باشند.
۷	صخره	صخره‌های سنگی شکیل و یا صخره‌های که تشکیل یک ژئو پارک را می‌دهند.
۸	غار	شامل انواع غارهای سنگی، صخره‌ای، آهکی، آبی، یخی به لحاظ جذابیت‌های بصری حائز اهمیت باشند.
۹	چشمه	<p>آب‌های زیرزمینی که از راه‌های طبیعی و یا در محل تلاقی سفره‌های زیرزمینی با سطحی از زمین که دارای مقاومت کمتری بوده مانند درز، شکاف و یا گسل‌ها به صورت دائمی و موقتی به خارج راه پیدا می‌کنند مانند چشمه‌های معدنی، چشمه‌های آب گرم، چشمه‌های طبیعی دائمی و فصلی و ...</p> <p>چشمه‌ها انواع مختلفی دارند که آنها را می‌توان به ۳ دسته کلی تقسیم کرد:</p> <p>الف- چشمه‌هایی که در جهت امتداد دامنه کوه به طرف پائین جریان دارند.</p> <p>ب- آنهایی که در اثر فشار ایستایی (Hydrostatic) به طرف بالا حرکت می‌کنند و اصطلاحاً "از نوع آرتزین می‌باشند.</p> <p>ج- آنهایی که آب با سرعت و فشار زیاد به علت داشتن گاز به خارج فوران می‌کند مانند آبفشان‌ها (Geysers).</p> <p>د- چشمه‌های غیرمتعارف که خروجی آنها به شکل غیرطبیعی و خروجی چشمه گل، گاز، قیر و آب تلخ باشد مثل چشمه دیوانه تفرش و چشمه قیر ایلام.</p> <p>چشمه‌های آب گرم (Thermal Springs): تعداد زیادی از این چشمه‌ها، با فعالیت‌های آتشفشانی در ارتباطند و در بسیاری از موارد مقدار زیادی املاح و گازهای مختلف را با خود به سطح زمین می‌آورند و دارای خاصیت درمانی می‌باشند. درجه حرارت این چشمه‌ها متفاوت است و گاهی به حوالی ۱۰۰ درجه سانتیگراد می‌رسد. نمونه‌های آن را می‌توان چشمه‌های آب گرم لاریجان مازندران و سرعین اردبیل داشت.</p> <p>آبفشان‌ها (Geyser): چشمه‌های آبگرمی هستند که از آنها (در فواصل زمانی معین) آب داغ همراه با بخار آب فوران می‌نماید. آبفشان‌ها بیشتر در مناطقی که سابقه آتشفشانی داشته‌اند، مشاهده می‌شوند.</p>
۱۰	آبشار	آبشارهایی با دیواره صخره‌ای، معمولی و بدون دیواره و...
۱۱	رودخانه	رودخانه‌های که به لحاظ منظری دارای چشم انداز جالبی باشند.
۱۲	تپه	شامل تپه‌های نمکی، شنی، با پوشش گیاهی خاص و ...

۲- لیست تقسیمات عوارض بدیع جغرافیایی و پدیده زیستی خاص

ردیف	نام اثر	
۱	درختان کهنسال	توضیحات در دستورالعمل
۲	گونه‌های اندمیک	توضیحات در دستورالعمل
۳	گونه‌های در معرض خطر انقراض	توضیحات در ردیف ۷ دستورالعمل آمده است
۴	جنگل‌های و گونه‌های منحصر به فرد	نظیر ارس باران و گونه‌های سرخدار، انجیلی، حرا، توس، سفید پلت و ...
۵	دریاچه‌های خاص	مانند دریاچه نمک قم، دریاچه نمک فراهان
۶	گل فشان	گل فشان یک پدیده زیبا و منحصر به فرد ژئومورفولوژی است که به صورت مخروطی شکل یا حوضچه‌ای دیده می‌شود و احتمال وجود آن در مناطق آذرین و یا مناطقی که فرورانش اتفاق افتاده باشد، بیشتر از سایر مناطق است.
۷	یخچال‌های طبیعی	تجمع برف در فصول سرد در گودال‌ها و دالان‌های خاصی که در فصول گرم از آن استفاده می‌شود.
۸	جنگل‌های کهنسال	توضیحات در صفحه ۸
۹	کوه‌های خاص	کوه‌هایی در ایران که به لحاظ زمین‌شناسی و به لحاظ فرهنگی حائز اهمیت خاصی می‌باشد.
۱۰	رویشگاه گونه‌های گیاهی طبی	رویشگاه گونه‌های دارویی که به لحاظ منظر و به لحاظ طبی و ارزش زیستی حائز اهمیت می‌باشند.
۱۱	قسمت‌های بکر جنگل‌های کشور	جهت حفظ قسمت‌های از جنگل‌های کشور به لحاظ ذخایر ژنتیکی و جوامع گیاهی موجود حائز اهمیت می‌باشد.

۳- لیست تقسیمات سیمای طبیعی - فرهنگی سرزمین

ردیف	نام اثر	
۱	زیستگاه عشایر	محل استقرار و مسیر کوچ و مناظر دیدنی در فصل کوچ حائز اهمیت باشد.
۲	سیمای طبیعی روستاهای سردسیر	چشم انداز طبیعی روستا به لحاظ بصری که حاوی ارزش باشد.

سالنامه آماری سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری (جلد اول)

چشم انداز طبیعی روستا به لحاظ بصری که حاوی ارزش باشد.	سیمای طبیعی روستاهای جنگل نشین	۳
چشم انداز طبیعی روستا به لحاظ بصری که حاوی ارزش باشد.	سیمای طبیعی روستاهای کویری	۴
چراگاه‌های موجود در مراتع کشور که منظر خاصی به لحاظ وجود دام در فصل چرا ایجاد می‌کند.	منظره چراگاه‌های دام	۵
مزارع یا مجموعه‌ای از آنها که در فصل کشت، چشم‌انداز زیبایی ایجاد می‌نمایند.	منظر کشتزار	۶
باغ تحقیقاتی که تنوع گونه‌های گیاهی زیادی در آن قابل ملاحظه می‌باشد.	باغ‌های گیاهشناسی	۷
شامل جزایر مرجانی، صخره‌ای ناشی از حرکات کوهزایی، رسوبی و...	جزایر	۸

۴- لیست تقسیمات دیرین شناختی انسانی

ردیف	نام اثر	توضیح
۱	فسیل انسانی	دشت به اثر یا رد انسانی یا بقایای حفظ شده آنها اطلاق می‌شود مانند شله‌وند در مراغه با چند صد هکتار سطح، ورزقان در آذربایجان شرقی به خاطر وجود فسیل ماموت و غیره
۲	نقش‌های روی دیواره غارها و تخته‌سنگ‌ها	کلیه نقوش موجود بر روی تخته سنگ‌ها و دیواره غارها که بیانگر نگرش آن عصر بوده است.

تقسیمات مناطق رویشی ایران

۱- مناطق هیرکانی (جنگل‌های شمال، جنگل شمشاد و جنگل ارسباران).

۲- مناطق مدیترانه‌ای (جنگل‌های زرین).

۳- مناطق ایرانی-تورانی (جنگل‌های بلوط زاگرس، جنگل‌های پسته، جنگل‌های کویری، استپ‌ها و بیابان‌های کم‌درخت، بوته‌زار، تاغ‌زارها، گون‌زارها، گرززارهای طبیعی، جنگل‌های سروکوهی، جوامع بنه و بادام، جوامع ارس، جامعه سماق و جامعه خنجک).

۴- مناطق صحارا-سندی (جنگل‌های مانگرو و جنگل‌های گرمسیری).

۵- مناطق سودان- دکانی(جامعه کنار، جامعه گز شاهی، جوامع خرزهره، کلیر، اشوارک، کهور، اکاسیا، شیشم زار، گبر، کرت، پرخزار، توجزار، چوجزار، جوامع حرا و چندل و...).

- انواع گونه‌های گیاهی دارای ارزش حفاظت(در معرض خطر)

نظیر سرخدار، سرو نوش، سرو زربین، زیتون طبیعی و وحشی، حرا، چندل، بنه، بادامک، انجیر معابد، چنار کهنسال، سفید پلت، بارانک، گردو جنگلی، ارس، مای مرز، فندق، ملج، گیلان وحشی، توس، تیس، افرای چناری، نم‌دار، ون، شمشاد و....

تبصره: در صورت اضافه شدن هرگونه به لیست موجود سازمان‌های حفاظت محیط زیست و جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور، گونه جدید نیز در این طبقه قرار خواهد گرفت.

- معیارهای شناسائی و تشخیص میراث‌های طبیعی

معیارهای طبیعی موضوع قانون تشکیل سازمان میراث فرهنگی و گردشگری به عنوان بخشی از منابع طبیعی قابل تجدیدپذیر و جزئی از اکوسیستم‌های ویژه که می‌بایست با هدف حفاظت و استفاده پایدار به ویژه اهداف گردشگری طبیعی مورد شناسائی و تحت مدیریت قرار گیرد، تابع معیارهایی است که در این قسمت بدو معیارهای شناسائی و تشخیص و سپس معیارهای حفاظتی و مدیریتی ارائه می‌شود.

۱- بخش اول - معیارهای ثبت آثار

جهت تعیین مناطقی تحت عنوان میراث طبیعی شاخص‌ها و معیارهایی باید مد نظر قرار گیرد که بایستی هر اثر طبیعی حداقل یکی از این ویژگی‌ها را داشته باشد:

۱- رویشگاه نادر پوشش گیاهی

۲- درخت کهنسال که بر اساس دستورالعمل حداقل سن و قطر جدول پیوستی شماره ۳ را داشته باشد.

۳- چشم‌انداز بدیع و بی‌نظیر جغرافیایی

۴- داشتن تنوع زیستی منحصر به فرد

۵- وجود گونه‌های موجود در لیست IUCN

۶- مناطقی که نقش مهمی در حیات گیاهی دارند

۷- تنوع ارتفاعی عناصر زمین و وجود ویژگی شگفت‌انگیز در آن منظر

۲- بخش دوم- اولویت‌های آثار برای ثبت در شرایط مشابه

در شرایط مشابه داشتن حداکثر این شاخص‌ها برای هر اثر الویت اثر را برای ثبت در فهرست آثار طبیعی مشخص می‌کند که عبارتند از:

- ۱- داشتن تنوع زیستی مناسب
- ۲- داشتن چشم‌اندازها و جذابیت‌های بصری
- ۳- وجود حداقل یک گونه گیاهی خاص بومی
- ۴- داشتن جذابیت و امکانات گردشگری کافی یا شرایط ایجاد آن
- ۵- حمایت جوامع محلی
- ۶- داشتن کمترین دخالت انسانی از قبیل چرای دام و بهره‌برداری از معادن
- ۷- برخورداری از ضرایب با آسیب‌پذیری کمتر
- ۸- مستثنیات موجود در محدوده اثر حداقل باشد
- ۹- داشتن وسعت مناسب و کافی برای حفاظت
- ۱۰- عدم دخالت یا اثرگذاری سایر دستگاه‌ها و نهادها
- ۱۱- خارج بودن از حریم‌های قانونی حفاظتی و یا تأیید دستگاه‌های دولتی
- ۱۲- وجود امکانات دسترسی و راه‌های جانبی مناسب
- ۱۳- وجود بالقوه شرایط حفاظتی مناسب و استقرار پست‌های حفاظتی
- ۱۴- وجود سایر اولویت‌های حفاظتی در سازمان مانند وجود یک یا چند اثر و میراث فرهنگی.

ساختارهای طبیعی (Natural Features)

زیر مجموعه‌ای از میراث طبیعی که صرفاً عوامل طبیعی در ایجاد آنها و مشتمل بر عوامل فیزیکی و بیولوژیکی نقش اساسی داشته و از لحاظ زیبایی‌شناسی یا علمی دارای ویژگی‌های خاص و ارزش برجسته می‌باشند. همچنین ساختارهای زمین‌شناسی، ساختارهای فیزیوگرافی و زیستگاه‌های گونه‌های گیاهی و جانوری با ارزش یا کمیاب، که از لحاظ علمی یا حفظ مولفه‌های حیات دارای ویژگی‌های خاص می‌باشند نیز در این مجموعه قرار می‌گیرند.

محوطه‌های طبیعی (Natural Sites)

زیر مجموعه‌ای از میراث طبیعی که در ایجاد آنها عوامل طبیعی نقش اساسی داشته و از لحاظ زیبایی‌شناسی، علمی یا حفظ مؤلفه‌های حیات دارای ویژگی‌های خاص و ارزش برجسته می‌باشند.

سامانه مدیریت میراث فرهنگی (Cultural Heritage Management System)

به مجموعه‌ای از برنامه‌ها و فعالیت‌ها گفته می‌شود که با هدف تثبیت مؤلفه‌های اساسی، موثر بر حفظ و ارتقاء سطح نگهداری میراث فرهنگی ملموس یا ناملموس و همچنین پایش، پیش‌بینی و جلوگیری از خطرات احتمالی برای آنها می‌باشد. این سیستم نیز به دو گروه سیستم مدیریت میراث فرهنگی ملموس و سیستم مدیریت میراث فرهنگی ناملموس تقسیم می‌شود. مطابق توصیه‌های کنوانسیون جهانی این فعالیت‌ها شامل شناسایی (*identification*)، حفاظت (*protection*)، حراست (*safeguarding*)، نگهداری (*conservation*)، احیاء (*rehabilitation*)، معرفی (*presentation*)، انتقال به آیندگان (*transmission*)، پایش (*monitoring*) و پیشگیری و پیگیری جرائم (*crime prevention*) می‌گردد.

شناسایی (Identification)

زیرمجموعه‌ای از سیستم مدیریت میراث فرهنگی (ملموس یا ناملموس) که مطابق تعاریف موجود مشتمل بر مطالعه، کشف، تعیین، تبیین، تدوین و ذخیره‌سازی مشخصات مربوط به عناصر و مؤلفه‌های مجموعه میراث ملی در هر یک از سطوح اعم از میراث فرهنگی ملموس و ناملموس، میراث طبیعی یا میراث ممزوج می‌باشد. این ذخیره‌سازی بایستی به گونه‌ای انجام پذیرد که مشخصات مذکور به صورت واحد فقط به عنصر یا مؤلفه مربوطه اشاره نموده و حالت انحصاری داشته باشد.

حریم (Buffer Zone)

حریم محدوده‌ای است با ضابطه‌های قانونی برای حفظ اثر از راه پیوند آن با محیط که از سوی متولی اثر تاریخی تعیین می‌شود. هر موجودیتی از جمله اثر تاریخی دارای حریمی است که در حله نخست ضامن بقای اوست، به این معنی که از یک سو بازدارنده و از سوی دیگر فراخواننده است. حریم از آن رو بازدارنده است که یکپارچگی و موجودیت اثر را حفظ و میزان آمیختن اثر را با دیگر موجودیت‌ها روشن می‌کند و از آن رو فراخواننده است که در پیوند با آنچه در محیط است، بودن خود را معنا می‌بخشد.

اگر بپذیریم که زندگی اثر را پیوندهایش با محیط میسر می‌کند و نسبت اثر با محیط از راه حریم قوام می‌یابد، حفاظت از اثر با حفظ حریم آن ممکن می‌شود. به این ترتیب شناخت حریم اثر برای حفظ پیوندهای آن با محیط از آغاز شکل‌گیری اثر تا لحظه توجه به آن، نخستین گام در فهم اثر و طرح احیای آن است. جبران پیوندهای از دست رفته و ترسیم طرح مطلوب برای آینده در تعیین حریم اثر تاریخی مهم‌ترین مرحله است.

حفاظت (Conservation)

زیرمجموعه‌ای از سیستم مدیریت میراث فرهنگی ملموس مشتمل بر فعالیت‌هایی به منظور عدم تغییر و حفظ ویژگی‌ها و مؤلفه‌هایی که موضوع (مکان یا شیء) مورد نظر بر اساس آنها، حالت منحصر به فرد پیدا کرده و زوال یا فقدان ویژگی‌های مذکور در آن به منزله آسیب به دارایی‌های ملی می‌باشد. حفاظت از میراث فرهنگی ملموس به گروه‌های حفاظت فیزیکی (*physical protection*)، حفاظت شیمیایی (*chemical protection*) و حفاظت بیولوژیکی (*biological protection*) و حفاظت از حریم (*buffer zone*) تقسیم می‌شود. حفاظت فیزیکی برقراری شرایط امنیتی در مقابل خطرات انسانی و خطرات طبیعی، پیش‌بینی عوامل خطرزای فیزیکی و تمهیدات جلوگیری از آنها را شامل می‌شود. حفاظت شیمیایی جلوگیری از فرسایش یا تخریب در اثر عوامل و مواد شیمیایی، پیش‌بینی عوامل خطرزای شیمیایی و مقابله با آنها را در بر می‌گیرد. حفاظت بیولوژیکی جلوگیری از اثرات سوء میکروارگانیسم‌ها، گیاهان و حیوانات مضر و همچنین پیشگیری از ایجاد و تکثیر این موجودات را شامل می‌شود. حفاظت از حریم، جلوگیری از هرگونه تغییر، دخل و تصرف در حریم ثبت شده برای میراث ملموس که به صورت عام مرتبط با مکان‌های حائز اهمیت

و به صورت خاص مرتبط با مؤلفه‌های بناهای گروهی و محوطه‌ها از میراث فرهنگی و مؤلفه‌های ساختارهای طبیعی و محوطه‌های طبیعی از میراث طبیعی، می‌باشد.

در معنای لغوی آکسفورد: ایمن نگه‌داشتن، محافظت از آسیب، تباهی یا زوال، نگهداری با دقت و حال معمولاً در وضعیت کنونی از شر نابودی و دگرگونی تعریف شده است.

حفاظت یک فعالیت فرهنگی، هنری، فنی و مهارتی بر مبنای مطالعات علمی و انسان‌شناسانه و نیز پژوهش‌روشمند است. در واقع واژه حفاظت مفهومی کلیدی دارد که حاکی از فرآیندهایی است که بر انواع عملیات لازم برای صیانت از میراث فرهنگی تلاش می‌کند. حیطة این قبیل عملیات ممکن است بسته به نوع میراث مربوط تغییر کند.

از جمله اقداماتی که برای پایدار ماندن اثر صورت می‌گیرد می‌توان به وضع قوانین، گماردن نگهبان، حصارکشیدن، کارهای محافظتی، کارهای پیشگیرانه، انجام اقداماتی که از گسترش هرگونه تخریب، دستکاری، مداخلات فیزیکی و غیرفیزیکی و ضایعات جلوگیری می‌کند اشاره نمود. در واقع حفاظت تمامی اعمالی است که حیات میراث طبیعی و فرهنگی ما را طولانی‌تر می‌نماید و هدفش نشان دادن پیام‌های انسانی و هنری است.

صیانت (Safeguarding)

زیرمجموعه‌ای از سیستم مدیریت میراث فرهنگی ناملموس مشتمل بر فعالیت‌هایی با هدف حصول اطمینان از باقی ماندن و حفظ موجودیت موضوع مورد نظر یا مؤلفه‌هایی که بر اساس آنها خصلت منحصر به فرد پیدا کرده و حذف یا تغییرات در آنها به منزله آسیب به دارایی‌های ملی است، در سطح عام و تامین شرایط تداوم و ارتقاء آگاهی‌های تخصصی در سطح خاص (علاقه‌مندان) به جهت حفظ مؤلفه‌های اصلی آن می‌باشد. صیانت امور نرم‌افزاری شامل قوانین و مقررات، دستورالعمل‌ها، راهنماها، آموزش، معرفی و ... را در بر می‌گیرد. (طبق ترجمه لغوی آکسفورد) پاسداری از خطر یا حمله، نگهبانی، محافظت و دفاع، این اصطلاح را در معنای کلی برای نشان دادن انواع عملیات گوناگون، از پشتیبانی گرفته تا مرمت بکار می‌برند که برای حفظ میراث همراه بااهتمام لازم است که در این راستا جهت امر صیانت عبارت دیگری با عنوان حمایت (protection) نیز دخیل بوده به

جهت صیانت یک شی با محوطه میراثی در مضمون خودش لازم بوده که تامین رویه‌های قانونی و اداری لازم به منظور فراهم آوردن شرایط محفوظ نگه‌داشتن هر اثر است برشمرد.

نگهداری (Maintenance) - حفاظت (Conservation)

زیرمجموعه‌ای از برنامه سامانه مدیریت میراث فرهنگی ملموس بوده که مشتمل بر فعالیت‌هایی است که تمرکز آنها بر تغییرات ویژگی‌ها و مؤلفه‌هایی که موضوع (مکان یا شیئی) مورد نظر بر اساس آنها خصلت منحصر به فرد پیدا کرده و این تغییرات به منزله آسیب به دارایی‌های ملی می‌باشد. نگهداری میراث ملموس به گروه‌های مرمت (*restoration*) و استحکام‌بخشی (*invigoration*) تقسیم می‌شود. مرمت شامل فعالیت‌هایی به منظور بازگردانی اثر آسیب دیده به حالت اولیه یا تبدیل اثر آسیب دیده به وضعیتی پایدار با تضمین تداوم زمانی قابل قبول بدون تغییر مؤلفه‌های اصلی اثر که بر اساس آنها حالت منحصر به فرد پیدا کرده است، می‌باشد. استحکام بخشی شامل مداخلات، اقدامات و تمهیداتی به منظور ایجاد وضعیتی پایدار برای اثر مورد نظر در شرایط قابل استفاده با تضمین تداوم زمانی قابل قبول بدون تغییر مؤلفه‌های اصلی اثر (گاهی در برخی موارد اقدامات و مداخلات جهت حفاظت از کاربری به جهت تجدید ساختار به مداخلات مجاز و مرمت‌های ... و سازه‌ای ... خواهد شد) که بر اساس آنها حالت منحصر به فرد پیدا کرده است، می‌باشد. این تمهیدات دربرگیرنده دو گروه مستقیم (بر روی اثر مورد نظر) و غیر مستقیم (در محدوده اثر مورد نظر) است. نگهداری برای حفاظت نقش اساسی دارد و به مفهوم مراقبت حمایتی مستمر از ساختار و بستر یک مکان است و باید آنرا از دایره تعمیر تمیز داد. اهداف ضروری مراقبت باید در غالب همکاری همه متخصصان شایسته یا عامل بالقوه مشارکت از رشته‌های مختلف علمی بنا نهاده شود که شامل محافظت بنا (*protection*) و مرمت (*restoration*) است که هر کدام به ترتیب اقداماتی برابر عدم گسترش بیماری و بررسی شروع به مطالعات و تحقیق و آزمایش بوده تا عملی در جهت به تاخیر انداختن و یا حذف مسیر زوال آن باشد که در نگهداشت ارزش‌های شکلی و تاریخی یک اثر تلاش می‌نماید و هرگونه مداخله و دخل و تصرف سیستم در اثر که هدف برپا داشتن، کفایت بخشیدن و ایستایی بخشیدن به آن و اساس ساختن

خوانایی پیام اثر و انتقال تمامی آن به نسل آینده است که گاه از طریق مرمت تکمیلی و گاه آناسیتولوزی، برپایی و حذف اضافات بعدی صورت می‌پذیرد و کار استحکام‌بخشی تا آنجا که ممکن است به منظور محافظت از تمامی بخش‌های ارزشمند و حفظ حرمت بناهای کهن به محیط سنتی آن و پیوندهای محیط اطرافش براساس حفظ ارزش‌های هنری و سازه‌ای و تاریخی صورت می‌گیرد و عملیاتی است که منطبق با تعریف محافظت و مرمت می‌باشد. شایان ذکر است نگهداشت ثابت و مستمر میراث اجازه خواهد داد که در دراز مدت از انجام هزینه‌های هنگفت برای عملیات مربوط به کیفیت بخشیدن به آثار جلوگیری شود.

احیاء (Rehabilitation)

زیرمجموعه‌ای از سامانه مدیریت میراث فرهنگی (ملموس یا ناملموس) مشتمل بر سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ها و فعالیت‌های بازسازی، نوسازی و تعمیرات اساسی موضوعی در شرایط غیرقابل‌استفاده، به منظور ایجاد شرایط پایدار برای ویژگی‌ها و مؤلفه‌هایی که موضوع مورد نظر بر اساس آنها حالت منحصر به فرد پیدا کرده و زوال یا فقدان ویژگی‌های مذکور در آن به منزله آسیب به دارایی‌های ملی می‌باشد. این برنامه‌ها و اقدامات باید زمینه‌ساز استفاده و بهره‌برداری از این میراث فرهنگی را فراهم نمایند.

در واقع احیا فرآیند عملیات و اقدامات هدفمندی است که به منظور ارتقا سطح حفاظت، تضمین بقا و اعطای کاربری متناسب برای بهره‌برداری با حفظ اصالت و یکپارچگی آن برنامه‌ریزی، طراحی و اجرا می‌شود که به منظور پیشگیری از تخریب اثر و زوال ارزش‌های آن و حضور مجدد اثر در حیات اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی معاصر انجام شود. احیا در معنای لغوی خود حیات بخشیدن دوباره به هر چیز، حیات و کارکرد تازه بخشیدن به یک چیز یا یک ناحیه تعریف می‌گردد.

موزه‌ها (Museums)

زیر مجموعه‌ای فرعی از میراث فرهنگی ملموس یا ناملموس که در قالب موسساتی که در ساختار آنها عامل انسانی نقش مهمی داشته و بدون اهداف مادی به منظور ارتباط عموم با مؤلفه‌هایی که از لحاظ ملی، تاریخی، هنری، علمی، فرهنگی و طبیعی دارای اهمیت و ارزش خاصی می‌باشند، ایجاد می‌شوند. وظیفه اصلی این

مؤسسات فراهم نمودن یا تسهیل شرایط ارتباط مخاطبین با مؤلفه‌های مذکور بدون بروز هر گونه آسیب به مؤلفه مورد نظر که باعث کاهش ارزش آن طی زمان می‌گردد، است.

موزه‌ها از لحاظ گستره به سه گروه محلی، منطقه‌ای و ملی و از لحاظ ساختار به دو گروه فضای بسته و فضای باز و از لحاظ استقرار به موزه‌های مکان ثابت یا مکان سیار، از لحاظ زمانی به دو گروه زمان ثابت و زمان آزاد، از لحاظ ماهیت به دو گروه موضوعات منقول و موضوعات غیرمنقول، از لحاظ دیدار به موزه‌های واقعی و موزه‌های مجازی و از لحاظ موضوع به پنج گروه تاریخی، هنری، علمی، فرهنگی، طبیعی و مختلط و از لحاظ ساختار به سه گروه ساختار ملموس و ساختار ناملموس و ساختار ممزوج (ملموس و ناملموس) تقسیم می‌شوند.

ساختارهای طبیعی (Natural Features)

زیر مجموعه‌ای از میراث طبیعی که در ایجاد آنها عوامل صرفاً طبیعی مشتمل بر عوامل فیزیکی و بیولوژیکی نقش اساسی داشته و از لحاظ زیبایی‌شناسی یا علمی دارای ویژگی‌های خاص و ارزش برجسته می‌باشند. همچنین ساختارهای زمین‌شناسی، ساختارهای فیزیوگرافی و زیستگاه‌های گونه‌های گیاهی و جانوری با ارزش یا کمیاب، که از لحاظ علمی یا حفظ مؤلفه‌های حیات دارای ویژگی‌های خاص می‌باشند نیز در این مجموعه قرار می‌گیرند.

محوطه‌های طبیعی (Natural Sites)

زیر مجموعه‌ای از میراث طبیعی که در ایجاد آنها عوامل طبیعی نقش اساسی داشته و از لحاظ زیبایی‌شناسی، علمی یا حفظ مؤلفه‌های حیات دارای ویژگی‌های خاص و ارزش برجسته می‌باشند.

تعریف میراث جهانی

میراث فرهنگی و طبیعی

میراث فرهنگی عبارتند از:

آثار

ساخته‌های معماری، پیکره‌ها و نقاشی‌های باستانی، المانها و ساختارهایی با طبیعت باستان‌شناسی، کتیبه‌ها، سکونتگاه‌های داخل غارها و ترکیبی از موارد فوق که از دیدگاه تاریخی، هنری یا علمی دارای ارزش جهانی باشند.

مجموعه بناها

مجموعه‌ای از بناهای متصل و یا جدا از هم، که به علت معماریشان، همگنی و یا موقعیت چشم‌اندازشان، از دیدگاه تاریخی، هنری یا علمی دارای ارزش جهانی باشند.

محوطه‌ها

ساخته‌های دست بشر و یا سازه‌های توأمان انسان و طبیعت، و مناطق دربرگیرنده سایت‌های باستان‌شناسی که از دیدگاه تاریخی، هنری، قوم‌شناسی و مردم‌شناسی دارای ارزش جهانی باشند.

مصادیق میراث طبیعی عبارتند از:

ویژگی‌های طبیعی متشکل از ساختارهای فیزیکی و زیستی و یا گروه‌هایی از این ساختارها، که از دیدگاه هنری یا علمی دارای ارزش جهانی درخور توجه باشند، ساختارهای زمین‌شناسی و جغرافیای طبیعی و یا مناطق محصور که زیستگاه گونه‌های جانوری و گیاهی هستند که از لحاظ علمی و حفاظتی دارای ارزش جهانی درخور توجه می‌باشند، سایت‌های طبیعی و یا مناطق محصور طبیعی که از دیدگاه علمی، حفاظتی و زیبایی طبیعی دارای ارزش جهانی درخور توجه باشند.

آثار توأمان فرهنگی و طبیعی

اگر آثار بخشی یا تمام مشخصاتی که برای آثار فرهنگی و طبیعی توصیف شد را به صورت توأمان داشته باشند، به عنوان آثار توأمان فرهنگی و طبیعی شناخته می‌شوند.

مناظر فرهنگی

مناظر فرهنگی آثار فرهنگی می‌باشند که تلفیقی از فعالیت‌های انسان و طبیعت است. مناظر فرهنگی نمایانگر تکامل جامعه بشری و استقرار انسانها در گذر زمان، و تحت تاثیر موانع فیزیکی و یا فرصت‌هایی که محیط طبیعی ایجاد کرده و نیروهای اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی متوالی اعم از داخلی و خارجی هستند.

انتخاب آنها باید هم برپایه ارزش‌های جهانی وهم شاخص بودن آنها به عنوان یک منطقه ژئوفرهنگی شاخص صورت گیرد و نیز به لحاظ توانایی آنها در ارائه عناصر فرهنگی اساسی و متمایز انجام پذیرد.

معیارهای ثبت یک اثر در فهرست میراث جهانی

کمیته یک اثر پیشنهادی را دارای ارزش جهانی می‌داند، اگر یک یا بیشتر از یک معیار از معیارهای زیر را داشته باشد:

۱. نشانگر شاهکاری از نبوغ ساخته‌های بشری باشد.
۲. نمادی از تبادل ارزش‌های والای انسانی در دوره زمانی خاص و در یک حوزه فرهنگی جهانی در رابطه با پیشرفت‌های معماری، فنی، ساخته‌های هنری، طراحی شهرها و مناظر باشد.
۳. نشانگر گواهی منحصر بفرد و یا حداقل استثنایی از یک سنت فرهنگی یا تمدن که پابرجاست و یا از بین رفته باشد.
۴. نمونه‌ای برجسته از گونه‌ای بنا، معماری، مجموعه فنی و یا منظر که در تاریخ بشر مرحله چشمگیری است باشد.
۵. نمونه‌ای برجسته از سکونتگاه سنتی بشر و یا کاربرد زمین که نشانگر فرهنگی خاص است، بالاخص زمانی که تحت تاثیر شدید تغییرات به گونه‌ای، بازگشت ناپذیر، آسیب دیده است، باشد.
۶. بصورت مستقیم و یا ملموس با وقایع و یا سنت‌های زندگی، عقاید، باورها، فعالیت‌های هنری و ادبی دارای پیامدها و ارزش‌های جهانی در ارتباط باشد (از نظر کمیته در مواقع استثنائی و در ارتباط با سایر معیارها، معیار درج یک اثر در فهرست میراث جهانی است)
۷. نمونه برجسته نمایانگر مراحل عمده تاریخ کره زمین، شامل سابقه زندگی، رویه‌های مهم و متداوم زمین شناسی در تکامل اشکال زمین، یا مشخصه بارز جغرافیای طبیعی یا ریخت زمینی باشد.
۸. نمونه برجسته نمایانگر اهم رویه‌های متداول بومی و زیستی در تحول و تکامل آبهای زیرزمینی، آب‌های شیرین، اکوسیستم‌های ساحلی و دریایی و جوامع گیاهی و جانوری باشد.
۹. شامل پدیده‌های شگرف طبیعی یا مناطقی با طبیعت زیبای استثنائی و ارزش‌های هنری باشد.
۱۰. شامل مهمترین و برجسته‌ترین زیستگاه‌های طبیعی حفاظت از تنوع زیستی، دربرگیرنده گونه‌های خاص که از لحاظ علمی و حفاظتی دارای ارزش جهانی می‌باشند.

میراث ملی منقول

ثبت آثار منقول در فهرست آثار ملی ایران به استناد ماده ۱ و ۲ قانون راجع به حفظ آثار ملی ۱۳۰۹ مجلس شورای ملی، فصل دوم نظامنامه اجرایی آن مصوب ۱۳۱۱ هیأت وزراء، بند (ج) از ماده واحده قانون تشکیل سازمان میراث فرهنگی کشور مصوب ۱۳۶۴ مجلس شورا، بند ششم از ماده سوم قانون اساسنامه سازمان میراث فرهنگی کشور مصوب ۱۳۶۷ مجلس شورای اسلامی، ماده ۲۲ آئیننامه حفاظت از میراث فرهنگی کشور مصوب ۱۳۸۱ شورای امنیت کشور، ماده ۱ آییننامه اموال فرهنگی، تاریخی و هنری نهادهای عمومی و دولتی مصوب ۱۳۸۱/۱۲/۷ هیأت وزیران و فصل دوم آییننامه مدیریت، ساماندهی، نظارت و حمایت از مالکان و دارندگان اموال فرهنگی تاریخی منقول مجاز مصوب ۱۳۸۴ هیأت وزیران، ماده ۱ کنوانسیون مربوط به اتخاذ تدابیر لازم برای ممنوع کردن و جلوگیری از ورود و صدور و انتقال مالکیت غیرقانونی اموال فرهنگی مصوب ۱۴ نوامبر ۱۹۷۰ (الحاقی ایران به موجب قانون مصوب ۱۳۵۳/۹/۱۷)، بند ۳ لایحه قانونی راجع به جلوگیری از انجام اعمال حفاریهای غیرمجاز و کاوش به قصد به دست آوردن اشیاء عتیقه و آثار تاریخی که بر اساس ضوابط بین المللی ۱۰۰ سال یا بیشتر از تاریخ ایجاد یا ساخت آن گذشته باشد مصوب ۱۳۵۸/۲/۲۷ شورای انقلاب، تعریف می شود:

- منقول باشد.
- در مملکت ایران احداث شده باشد.
- عمری بالای یکصد سال داشته باشد.
- دارای حیثیت تاریخی یا علمی یا صنعتی (هنری) باشد.

برخی از مواد مربوط به میراث ملی منقول برگرفته از:

قانون راجع به حفظ آثار ملی ۱۳۰۹ مجلس شورای ملی

ماده اول - کلیه آثار صنعتی و ابنیه و اماکنی که تا اختتام دوره سلسله زندیه در مملکت ایران احداث شده، اعم از منقول و غیر منقول با رعایت ماده ۳ این قانون می توان جزء آثار ملی ایران محسوب داشت و در تحت حفاظت و نظارت دولت می باشد.

ماده دوم - دولت مکلف است از کلیه آثار ملی ایران که فعلاً معلوم و مشخص است و حیثیت تاریخی یا علمی یا صنعتی خاصی دارد فهرستی ترتیب داده و بعدها هم هرچه از این آثار مکشوف شود، ضمیمه فهرست مزبور بنماید. فهرست مزبور بعد از تنظیم، طبع شده و به اطلاع عامه خواهد رسید.

ماده سوّم - ثبت مال در فهرست آثار ملی پس از تشخیص و اجازه کتبی وزارت معارف خواهد بود ولیکن ثبت مالی که مالک خصوصی داشته باشد باید قبلاً به مالک اخطار شود قطعی نمی‌شود مگر پس از آنکه به مالک اخطار و اعتراضی او اگر داشته باشد رسیدگی شده باشد و وظایف مقرر در این قانون راجع به آثار ملی فقط پس از قطعی شدن ثبت بر عهده مالک تعلق خواهد گرفت.

ماده هشتم - برای هر مال منقولی که در فهرست آثار ملی ثبت شده باید معرفی نامه در دو نسخه تنظیم شود که وصف و اصل و منشاء و کیفیت اکتشاف آن را معلوم کند و به یک یا چندین عکس از آن منضم باشد یک نسخه از این معرفی نامه در دفتر آثار ملی دولت مضبوط و نسخه دیگر مجاناً به مالک مال داده می‌شود و در هر قسم نقل و انتقال آن مال باید آن نسخه معرفی نامه همراه باشد و آثاری که بر ثبت مال در فهرست آثار ملی مترتب می‌گردد در تغییر ایادی نسبت به آن مال منفک نخواهد شد.

نظام نامه اجرایی قانون راجع به حفظ آثار ملی مصوب ۱۳۱۱ هیأت وزرا

ماده اوّل - کلیه آثار صنعتی اقوامی که تا انتهای دوره زندیه در خاک ایران زندگانی کرده اند عتیقه نامیده می‌شود.

عتیقات یا غیرمنقول است یا منقول، عتیقات غیرمنقول است وقتی که متصل به زمین بوده و با زحمت قابل حمل و نقل باشد و منقول است وقتی که غیرمنقول نباشد. امکنه طبیعی از قبیل غارها و پناهگاه‌های زیر صخور و صخوری که شامل آثار تمدن قدیم است جزء عتیقات غیرمنقول محسوب می‌شود. مصالح ساختمان یا تزئینات متعلقه به ابنیه و امکنه طبیعی که از عتیقات غیرمنقول می‌باشد، در صورتی که جداگانه پیدا شده و به آسانی قابل حمل و نقل باشد از عتیقات منقول محسوب می‌شود.

فصل دوم - عتیقات منقول

ماده دوازدهم - عتیقات منقولی که از لحاظ تاریخ ملی حائز اهمیت بوده و در ایران در تصرف مالکین خصوصی باشد با رعایت مقررات ماده ۳ قانون در فهرست مخصوص به ثبت خواهد رسید این فهرست موسوم به فهرست آثار ملی منقول خواهد بود عتیقه منقول ممکن است در هر موقع به ثبت فهرست برسد. نتایج ثبت در تغییر ایادی نسبت به آن مال، ثابت و برقرار خواهد بود.

ماده سیزدهم - هرگاه عتیقه منقول بعنوان (آثار ملی) به ثبت قطعی رسیده باشد دوسیه که برای پیشنهاد ثبت تنظیم شده است به انضمام متن حکم وزارتی راجع به ثبت آن عتیقه تسلیم ضبط آثار ملی می‌شود. هرگونه

انتقال جدید که بعد از ثبت رخ دهد و بطور کلی هر واقعه که با یک مال ثبت شده مرتبط باشد مفصلاً یادداشت و بتدریج ضبط دوسیه خواهد شد.

ماده چهاردهم- برای هر مال منقولی که به ثبت فهرست می‌رسد معرفی‌نامه در دو نسخه توسط اداره عتیقات تنظیم خواهد شد که حاوی یک یا چند قطعه عکس بوده و حتی‌المکان منشاء آن مال و کیفیت اکتشاف آن را تعیین نماید. یکی از آن نسخ در ضبط آثار ملی نگهداری شده و نسخه دیگر مجاناً به مالک مال داده خواهد شد و این نسخه در کلیه نقل و انتقالات بایستی همراه مال باشد.

ماده پانزدهم- عتیقات منقولی را که در فهرست ثبت شده است را نمی‌توان مورد هیچگونه تغییر یا مرمت و اصلاح جزئی و کلی قرار داد مگر با اجازه وزیر معارف و تحت نظارت اداره عتیقات. تخریب یکی از آثار ملی منقول و عدم رعایت مقررات این ماده نسبت به خسارات وارده مستلزم مجازات خواهد بود.

قانون اساسنامه سازمان میراث فرهنگی کشور مصوب ۱۳۶۷ مجلس شورای اسلامی

بند ۶ ماده ۳ : ثبت آثار ارزشمند منقول و غیرمنقول فرهنگی- تاریخی کشور در فهرست آثار ملی و فهرست‌های ذریبط.

آئین نامه حفاظت از میراث فرهنگی کشور مصوب ۱۳۸۱ شورای امنیت کشور

ماده ۱۲- سازمان میراث فرهنگی کشور موظف است اموال منقول تاریخی- فرهنگی موجود در موزه‌ها و مجموعه‌های تاریخی- فرهنگی تحت پوشش آن سازمان را حداقل هر یک سال یکبار کنترل و حسب مورد اقدامات قانونی لازم را انجام دهد.

ماده ۱۹- کلیه دستگاه‌های دولتی که اموال تاریخی- فرهنگی در اختیار دارند، فهرست مصور این اموال را به سازمان میراث فرهنگی کشور ارسال خواهند داشت. آرشیو ملی اموال منقول تاریخی- فرهنگی کشور در سازمان مذکور تشکیل خواهد شد.

ماده ۲۰- ملحقات و اموال منصوب یا موجود در بناهای تاریخی- فرهنگی که بطور جداگانه نیز دارای ارزش فرهنگی- تاریخی می‌باشند، توسط سازمان میراث فرهنگی کشور شناسایی و فهرست مصور آنها به آرشیو ملی اموال منقول تاریخی- فرهنگی ارسال می‌گردد.

ماده ۲۲- سازمان میراث فرهنگی کشور موظف است، شناسایی کامل اموال تاریخی- فرهنگی منقول موجود در سطح کشور و ثبت آثار منقول ارزشمند در فهرست آثار ملی ایران را با اولویت در برنامه‌های خود پیش‌بینی نماید.

لایحه قانونی راجع به جلوگیری از انجام اعمال حفاری‌های غیر مجاز و کاوش به قصد به دست آوردن اشیای عتیقه و آثار تاریخی که بر اساس ضوابط بین‌المللی مدت یکصد سال یا بیشتر از تاریخ ایجاد یا ساخت آن گذشته باشد.

(مصوب ۱۳۵۸ شورای انقلاب)

ماده واحده- نظر به ضرورت حفظ ذخائر متعلق و مربوط به میراث‌های اسلامی و فرهنگی و لزوم حفظ و حراست این میراث‌ها از نقطه نظر جامعه شناسی و تحقیقات علمی و فرهنگی و تاریخی و نظر به لزوم جلوگیری از غارت و صدور این ذخایر ارزنده به خارج از کشور که طبق مقررات مملکتی و بین‌المللی منع شده است ماده واحده ذیل تصویب می‌شود:

۱- انجام هرگونه عمل حفاری و کاوش به قصد به دست آوردن اشیای عتیقه و آثار تاریخی مطلقاً ممنوع است و مرتکب به حبس تأدیبی از ۶ ماه تا ۳ سال و ضبط اشیای مکشوفه و آلات و ادوات حفاری به نفع بیت المال محکوم می‌شود. چنانچه حفاری در اماکن تاریخی که به ثبت آثار ملی رسیده باشد؛ انجام گیرد مرتکب به حداکثر مجازات مقرر محکوم می‌شود.

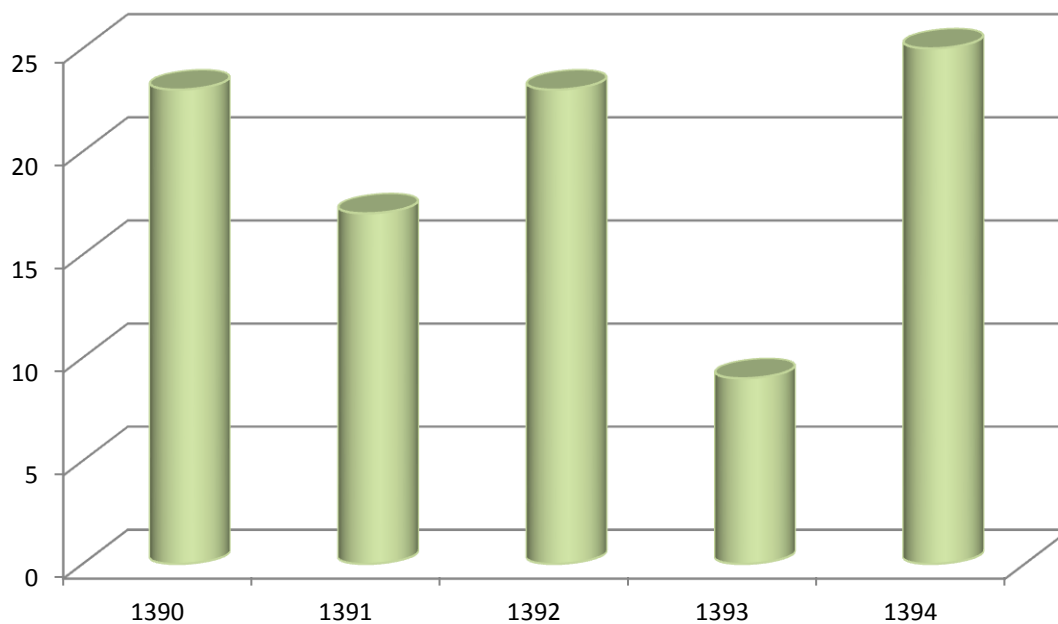
۳- منظور از اشیای عتیقه اشیای است که بر طبق ضوابط بین‌المللی یکصد سال یا بیشتر از تاریخ ایجاد یا ساخت آن گذشته باشد، در مورد اشیای که قدمت آن از یکصد سال کمتر باشد پس از تأدیه خمس بهای تعیین شده آن از طرف کاشف به نفع بیت المال، اشیای مکشوفه به وی تعلق خواهد گرفت.

موزه‌ها و اموال منقول فرهنگی تاریخی

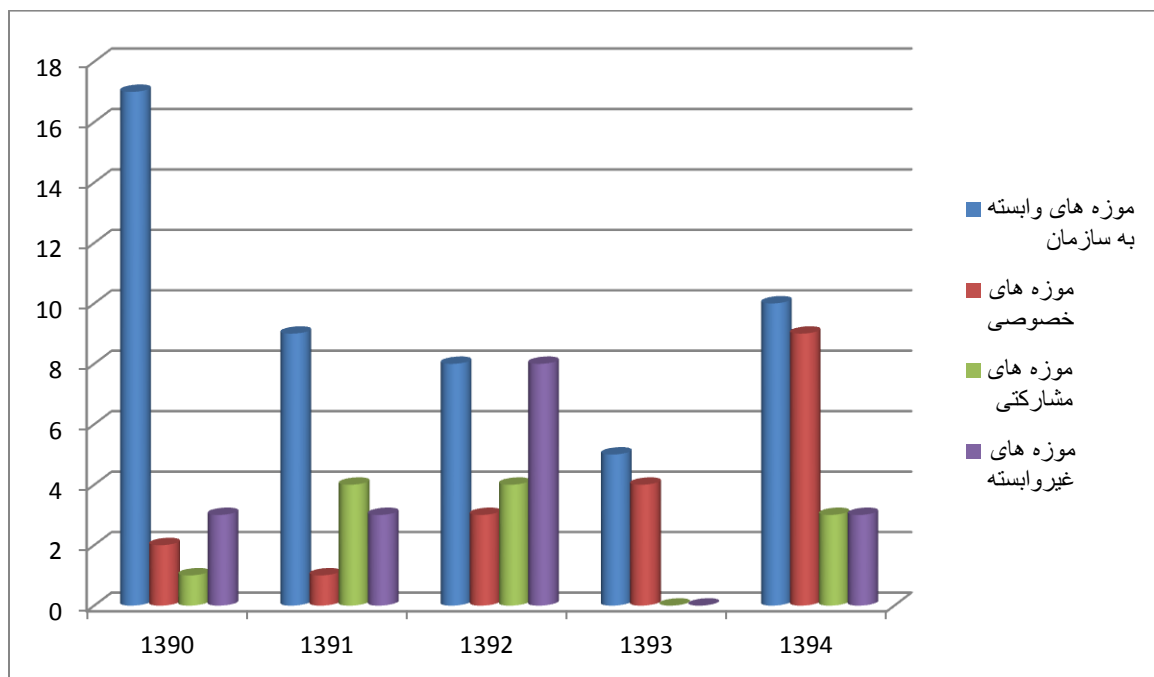
۱-۱- جدول تعداد موزه‌های افتتاح شده در کشور

سال - نوع موزه	موزه‌های وابسته به سازمان	موزه‌های خصوصی	موزه‌های مشارکتی	موزه‌های غیروابسته	جمع
۱۳۹۰	۱۷	۲	۱	۳	۲۳
۱۳۹۱	۷	۱	۶	۳	۱۷
۱۳۹۲	۸	۳	۴	۸	۲۳
۱۳۹۳	۵	۴	۰	۰	۹
۱۳۹۴	۱۰	۹	۳	۳	۲۵

۱-۱- نمودار تعداد موزه‌های افتتاح شده در کشور

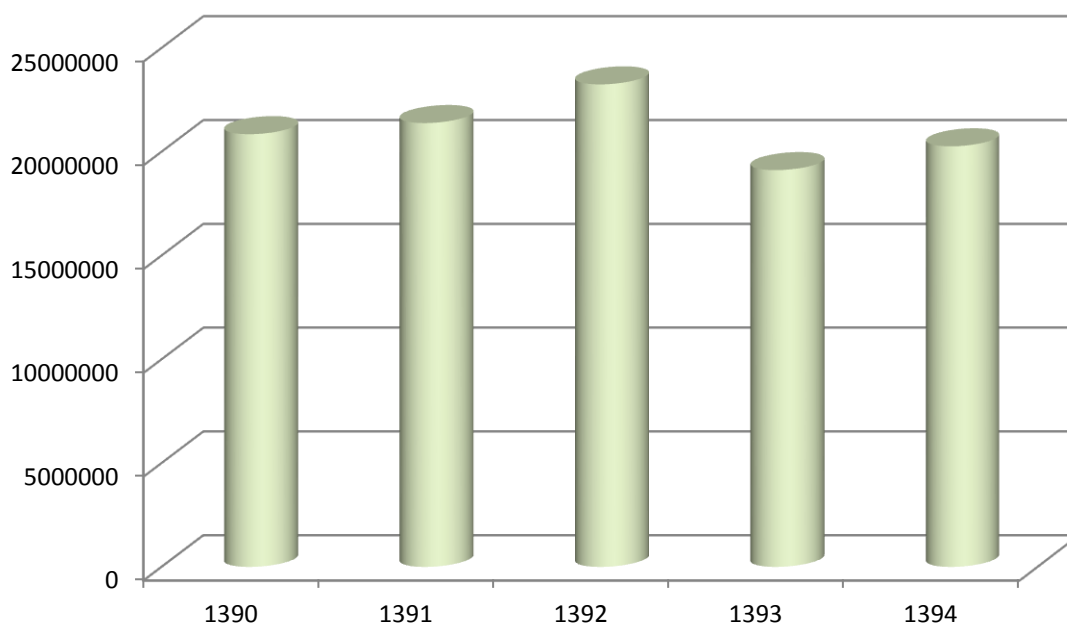
۲-۱- نمودار تعداد موزه‌های افتتاح شده در کشور به تفکیک نوع موزه

۲-۱- جدول تعداد بازدیدکنندگان از موزه‌های کشور

سال	تعداد بازدیدکنندگان		
	ایرانی	خارجی	جمع
۱۳۹۰	۲۰۴۲۰۱۶۰	۴۲۶۳۳۰	۲۰۸۴۶۴۹۰
۱۳۹۱	۲۰۹۴۹۰۱۷	۴۳۵۴۶۹	۲۱۳۸۴۴۸۶
۱۳۹۲	۲۲۱۱۱۱۴۰	۱۱۳۵۳۱۸	۲۳۲۴۶۴۵۸
۱۳۹۳	۱۸۰۵۷۳۷۴	۱۰۵۹۱۲۶	۱۹۱۱۶۴۹۹
۱۳۹۴	۱۹۰۵۶۰۵۳	۱۲۰۷۲۴۰	۲۰۲۶۳۲۹۳

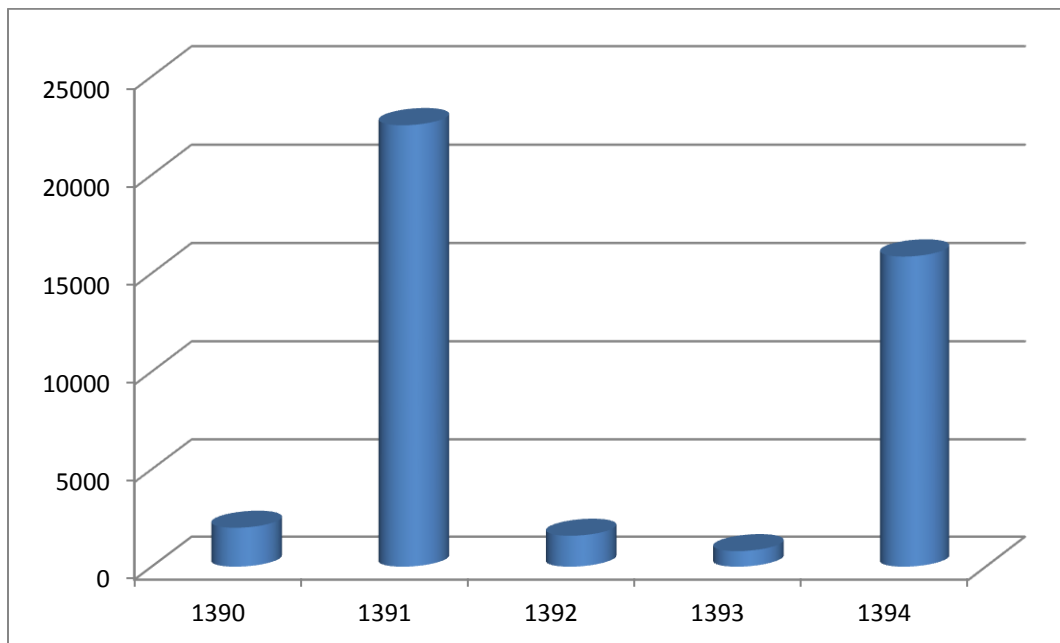
۳-۱- نمودار تعداد بازدیدکنندگان از موزه‌های کشور

۳-۱- جدول ساماندهی و مرمت اشیاء موزه‌ها

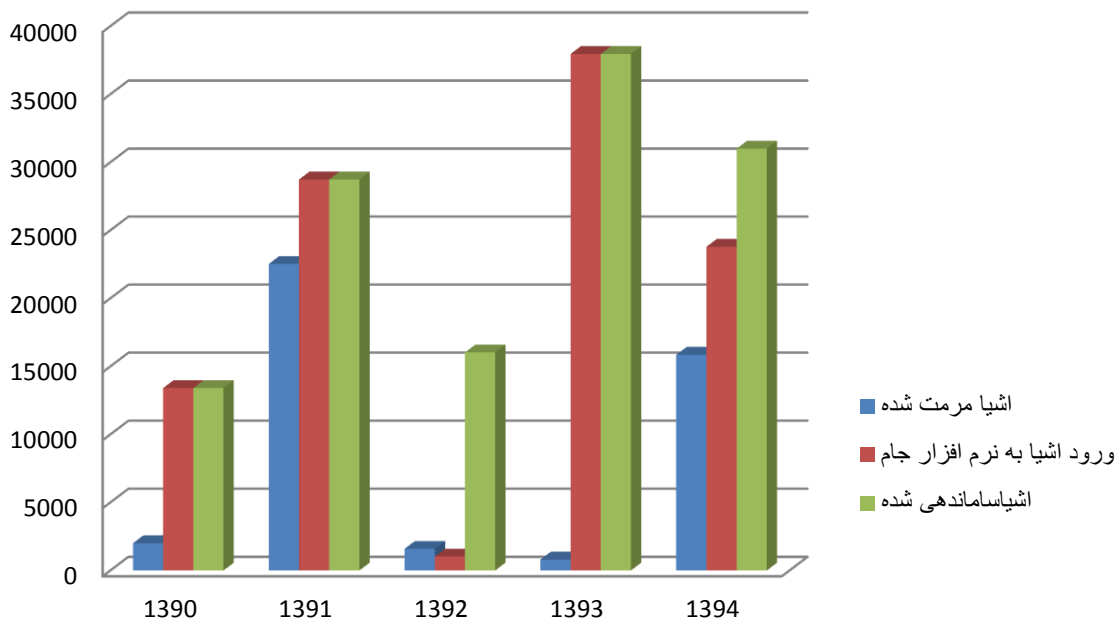
سال، اشیاء	اشیاء ساماندهی شده	ورود اشیاء به نرم افزار جام	اشیاء مرمت شده
۱۳۹۰	۱۳۴۰۶	۱۳۴۰۶	۲۰۰۰
۱۳۹۱	۲۸۷۳۱	۲۸۷۳۱	۲۲۵۲۶
۱۳۹۲	۱۶۰۲۲	۱۰۲۵	۱۵۸۸
۱۳۹۳	۳۷۹۶۰	۳۷۹۶۰	۸۰۰
۱۳۹۴	۳۱۰۰۰	۲۳۹۷۱	۱۵۸۵۱

۴-۱- نمودار تعداد اشیاء مرمت شده

۵-۱- نمودار ساماندهی و مرمت اشیاء

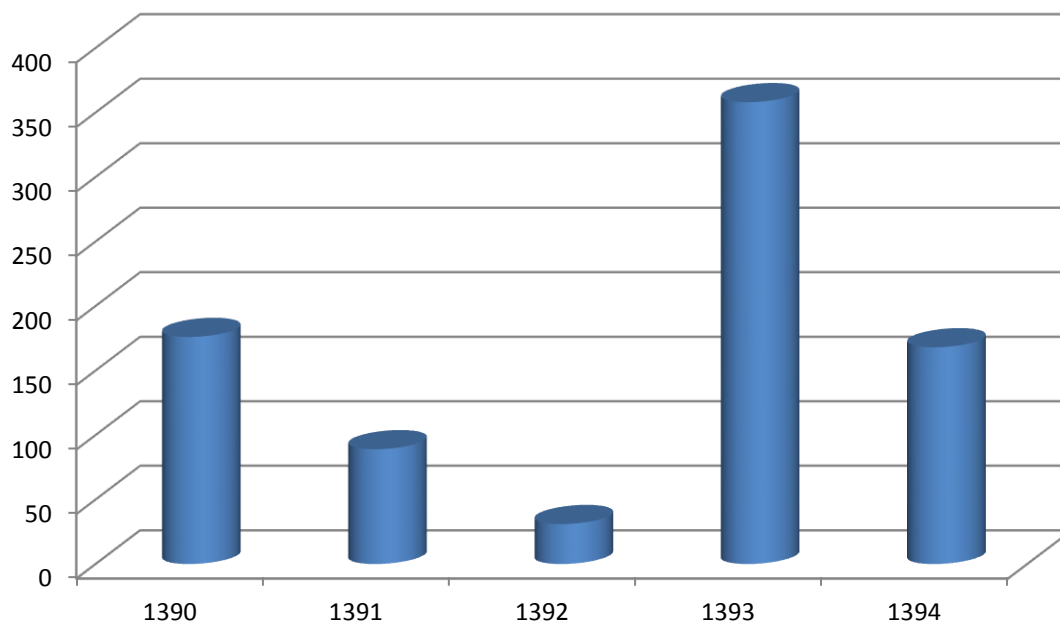
حرائم آثار ثبتی

۴-۱- جدول حرائم مصوب آثار در سطح ملی به تفکیک استان

مجموع آثار دارای حریم مصوب در سطح ملی ۲۷۹۷ عدد در کل کشور می‌باشد.

حرائم مصوب ۱۳۹۰-۱۳۹۴							
ردیف	نام استان	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	
۱	آذربایجان شرقی	۰	۰	۰	۲۳	۳۰	
۲	آذربایجان غربی	۰	۲	۰	۱۴	۲۶	
۳	اردبیل	۰	۰	۰	۰	۵	
۴	البرز	۰	۰	۰	۹	۶	
۵	اصفهان	۰	۰	۰	۳	۱	
۶	ایلام	۱	۲	۰	۰	۰	
۷	بوشهر	۰	۰	۰	۱	۰	
۸	تهران	۳	۳	۰	۱	۳	
۹	چهارمحال و بختیاری	۲	۰	۰	۰	۰	
۱۰	خراسان جنوبی	۰	۰	۰	۱	۱۶	
۱۱	خراسان رضوی	۱	۰	۳۱	۱	۳	
۱۲	خراسان شمالی	۲	۱	۰	۰	۰	
۱۳	خوزستان	۰	۴	۰	۵	۶	
۱۴	زنجان	۰	۶	۰	۰	۰	
۱۵	سمنان	۰	۰	۰	۷	۶	
۱۶	سیستان و بلوچستان	۰	۰	۰	۰	۸	
۱۷	فارس	۱۲۴	۱۵	۰	۰	۳	
۱۸	قزوین	۰	۱	۰	۰	۰	
۱۹	قم	۳	۰	۰	۰	۰	
۲۰	کردستان	۰	۰	۰	۱	۱	
۲۱	کرمان	۰	۰	۰	۴	۰	
۲۲	کرمانشاه	۰	۰	۰	۰	۰	
۲۳	کهگیلویه و بویراحمد	۱۱	۰	۰	۰	۰	
۲۴	گلستان	۰	۱	۰	۰	۰	
۲۵	گیلان	۱	۵۲	۰	۲۵۹	۰	
۲۶	لرستان	۲۱	۰	۰	۲۶	۹	
۲۷	مازندران	۷	۲	۰	۰	۰	
۲۸	مرکزی	۰	۰	۰	۱	۰	
۲۹	هرمزگان	۰	۰	۰	۰	۰	
۳۰	همدان	۰	۰	۰	۰	۰	
۳۱	یزد	۰	۰	۰	۲	۴۵	
	جمع	۱۷۶	۸۹	۳۱	۳۵۸	۱۶۸	
	جمع کل	۸۲۲					

۶-۱- نمودار حرایم مصوب آثار در سطح ملی

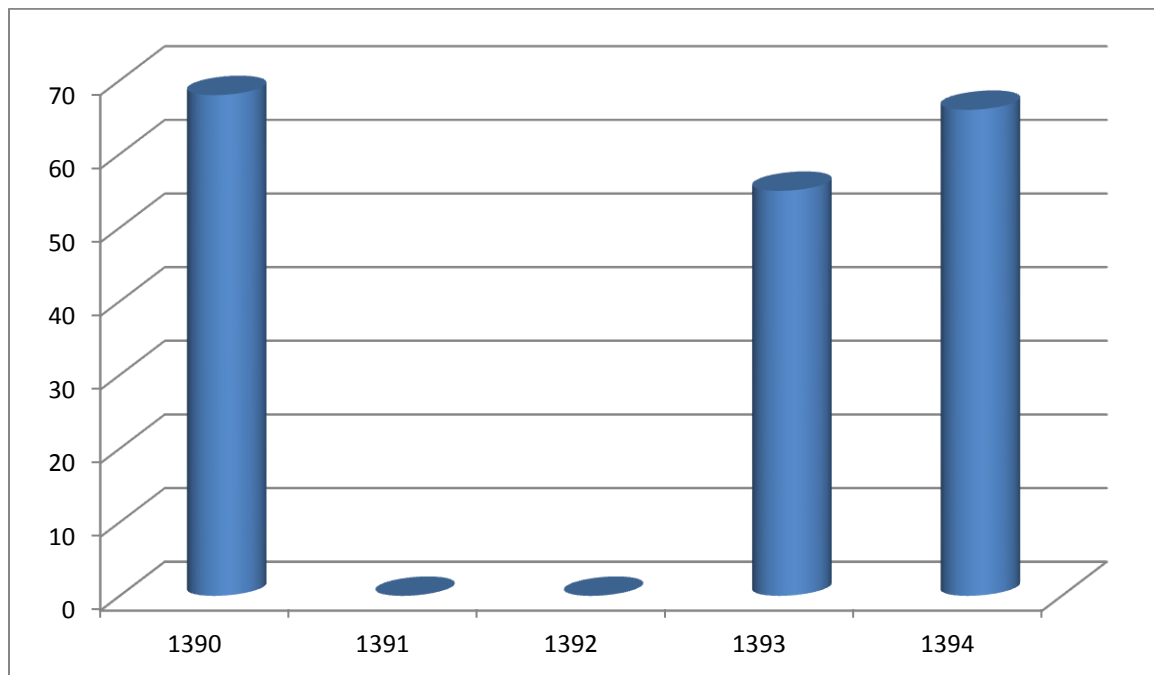
میراث طبیعی

۵-۱- جدول میراث طبیعی ثبت شده به تفکیک استان و سال ثبت

مجموع آثار ثبت شده در فهرست میراث طبیعی ۳۲۶ مورد می‌باشد.

استان، سال	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	جمع
آذربایجان شرقی	۵	۰	۰	۴	۵	۱۴
آذربایجان غربی	۰	۰	۰	۱	۲	۳
اردبیل	۰	۰	۰	۰	۰	۰
اصفهان	۰	۰	۰	۰	۰	۰
البرز	۰	۰	۰	۰	۵	۵
ایلام	۱	۰	۰	۴	۰	۵
بوشهر	۰	۰	۰	۰	۰	۰
تهران	۰	۰	۰	۰	۰	۰
چهارمحال و بختیاری	۰	۰	۰	۲	۱	۳
خراسان رضوی	۴	۰	۰	۲	۰	۶
خراسان جنوبی	۵	۰	۰	۶	۲۰	۳۱
خراسان شمالی	۱۱	۰	۰	۱۷	۰	۲۸
خوزستان	۳	۰	۰	۱	۶	۱۰
زنجان	۰	۰	۰	۲	۰	۲
سمنان	۷	۰	۰	۰	۰	۷
سیستان و بلوچستان	۰	۰	۰	۲	۱	۳
فارس	۴	۰	۰	۱	۳	۸
قزوین	۱	۰	۰	۳	۰	۴
قم	۰	۰	۰	۰	۰	۰
کرمانشاه	۲	۰	۰	۰	۲	۴
کردستان	۴	۰	۰	۰	۰	۴
کرمان	۰	۰	۰	۲	۰	۲
کهگیلویه و بویراحمد	۲	۰	۰	۰	۰	۲
گیلان	۰	۰	۰	۰	۰	۰
گلستان	۰	۰	۰	۱	۱	۲
لرستان	۲	۰	۰	۳	۲	۷
مرکزی	۵	۰	۰	۰	۵	۱۰
مازندران	۳	۰	۰	۳	۵	۱۱
همدان	۰	۰	۰	۰	۰	۰
هرمزگان	۹	۰	۰	۰	۰	۹
یزد	۰	۰	۰	۱	۸	۹
مجموع	۶۸	۰	۰	۵۵	۶۶	۱۸۹

۷-۱- نمودار تعداد میراث طبیعی ثبت شده در فهرست آثار ملی

میراث جهانی

۱-۶- جدول آثار تاریخی- فرهنگی ثبت شده در فهرست میراث جهانی به ترتیب سال ثبت طی سال‌های ۱۳۹۰-۱۳۹۴

ردیف	نام اثر	شماره ثبت	سال ثبت ملی شمسی	سال ثبت جهانی شمسی	سال ثبت جهانی میلادی	شماره ثبت جهانی	معیار ثبت اثر
۱	باغ ایرانی	۷۷۴	۱۳۴۶	۱۳۹۰	۲۰۱۱	۱۳۷۲	I-II-III-IV-VI
		۶۳۳۴	۱۳۸۱				
		۱۰۱۳	۱۳۵۳				
		۱۹	۱۳۱۰				
		۱۰۸	۱۳۱۰				
		۲۳۸	۱۳۱۴				
		۷۴۵	۱۳۴۶				
		۲۳۲۶	۱۳۷۸				
		۱۰۱۲	۱۳۵۳				
۲	گنبد قابوس			۱۳۹۱	۲۰۱۲	۱۳۹۸	I-II-III-IV
۳	مسجد جامع اصفهان			۱۳۹۱	۲۰۱۲	۱۳۹۷	II
۴	کاخ گلستان			۱۳۹۲	۲۰۱۳	۱۴۲۲	II-III-IV
۵	شهر سوخته			۱۳۹۳	۲۰۱۴	۱۴۵۶	II-III-IV
۶	شوش			۱۳۹۴	۲۰۱۵	۱۴۵۵	I-II-III-IV
۷	منظر فرهنگی میمند			۱۳۹۴	۲۰۱۵	۱۴۲۳	V

سالنامه آماری سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری (جلد اول)

۱-۷-جدول ۲۱ مورد آثار تاریخی - فرهنگی ثبت شده در فهرست آثار جهانی

ردیف	نام اثر	استان	شماره ثبت جهانی	سال ثبت جهانی میلادی	سال ثبت جهانی شمسی	معیار ثبت اثر
۱	تخت جمشید	فارس	۱۱۴	۱۹۷۹	۱۳۵۸	I-V-VI
۲	میدان امام اصفهان	اصفهان	۱۱۵	۱۹۷۹	۱۳۵۸	I-V-VI
۳	چغازنبیل	خوزستان	۱۱۳	۱۹۷۹	۱۳۵۸	III-IV
۴	تخت سلیمان	آذربایجان غربی	۱۰۷۷	۲۰۰۳	۱۳۸۲	I-II-III-IV-VI
۵	پاسارگاد	فارس	۱۱۰۶	۲۰۰۴	۱۳۸۳	I-II-III-IV
۶	بم و منظر فرهنگی آن	کرمان	۱۲۰۸	۲۰۰۴	۱۳۸۳	II-III-IV-V
۷	سلطانیه	زنجان	۱۱۸۸	۲۰۰۵	۱۳۸۴	II-III-IV
۸	بیستون	کرمانشاه	۱۲۲۲	۲۰۰۶	۱۳۸۵	II-III
۹	سنت استپانوس	آذربایجان شرقی	۱۲۶۲	۲۰۰۸	۱۳۸۷	II-III-VI
	چوپان	آذربایجان شرقی				
	دره شام	آذربایجان شرقی				
	مریم مقدس	آذربایجان غربی				
	قره کلیسا	آذربایجان غربی				
۱۰	سازه های آبی	خوزستان	۱۳۱۵	۲۰۰۹	۱۳۸۸	I-II-V

سالنامه آماری سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری (جلد اول)

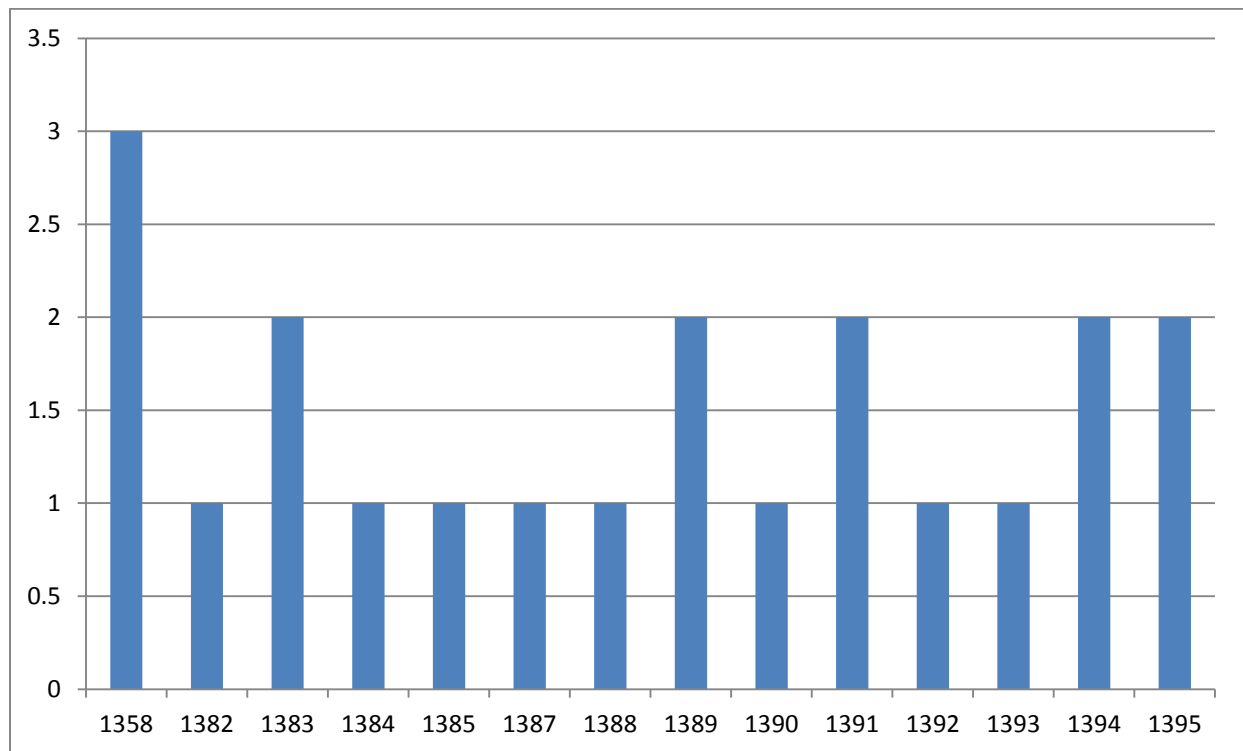
					شوشتر	
I-II-IV	۱۳۸۹	۲۰۱۰	۱۳۴۵	اردبیل	مجموعه آرامگاه و خانقاه شیخ صفی‌الدین اردبیلی	۱۱
II-III-IV	۱۳۸۹	۲۰۱۰	۱۳۴۶	آذربایجان شرقی	مجموعه بازار تاریخی تبریز	۱۲
I-II-III-IV-VI	۱۳۹۰	۲۰۱۱	۱۳۷۲	یزد	دولت‌آباد یزد	۱۳
				یزد	پهلوان‌پور مهریز یزد	
				یزد	ارم شیراز	
				فارس	پاسارگاد شیراز	
				اصفهان	چهلستون اصفهان	
				اصفهان	فین کاشان	
				مازندران	عباس‌آباد بهشهر	
				خراسان جنوبی	اکبریه بیرجند	
				کرمان	ماهان کرمان	
I-II-III-IV				۱۳۹۱	۲۰۱۲	۱۳۹۸
II	۱۳۹۱	۲۰۱۲	۱۳۹۷	اصفهان	مسجد جامع اصفهان	۱۵
II-III-IV	۱۳۹۲	۲۰۱۳	۱۴۲۲	تهران	کاخ گلستان	۱۶
II-III-IV	۱۳۹۳	۲۰۱۴	۱۴۵۶	سیستان و	شهر سوخته	۱۷

سالنامه آماری سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری (جلد اول)

				بلوچستان		
I-II-III-IV	۱۳۹۴	۲۰۱۵	۱۴۵۵	خوزستان	شوش	۱۸
V	۱۳۹۴	۲۰۱۵	۱۴۲۳	کرمان	منظر فرهنگی میمند	۱۹
VII-VIII	۱۳۹۵	۲۰۱۶	۱۵۰۵	کرمان، خراسان جنوبی، سیستان و بلوچستان	بیابان لوت	۲۰
III-IV	۱۳۹۵	۲۰۱۶	۱۵۰۶	خراسان رضوی اصفهان کرمان کرمان خراسان جنوبی یزد یزد مرکزی اصفهان اصفهان	قصبه گناباد مون اردستان گوهرریز اکبرآباد بم قاسمآباد بم بلده فردوس زارچ حسنآباد مشیر ابراهیمآباد وزوان مزدآباد میمه	۲۱

۸-۱- نمودار آثار تاریخی - فرهنگی ثبت شده در فهرست آثار جهانی

۸-۱- جدول تعداد میراث ناملموس ثبت شده در سطح جهانی

تعداد آثار ثبت شده در فهرست میراث ناملموس در سطح ملی ۱۳۲۲ مورد و در سطح جهانی ۱۰ مورد می باشد.

ردیف	نام عنصر	گستره جغرافیایی	تاریخ
۱	ردیف موسیقی ایرانی	کشوری	۲۰۰۹-۱۳۸۹
۲	نوروز	چند کشوری (هفت کشوری)	۲۰۰۹-۱۳۸۹
۳	مهارت سنتی بافت فرش کاشان	کشوری	۲۰۱۰-۱۳۹۰
۴	مهارت سنتی بافت فرش فارس	کشوری	۲۰۱۰-۱۳۹۰
۵	تعزیه	کشوری	۲۰۱۰-۱۳۹۰
۶	آئین پهلوانی و زورخانه ای	کشوری	۲۰۱۰-۱۳۹۰
۷	موسیقی بخشی های خراسان	کشوری	۲۰۱۰-۱۳۹۰
۸	مهارت های سنتی ساخت لنج ایرانی و دریانوردی با آن در خلیج فارس	کشوری	۲۰۱۱-۱۳۹۱
۹	نقالی: هنر قصه گوئی اجرایی ایرانی	کشوری	۲۰۱۱-۱۳۹۱
۱۰	آئین قالی شویان مشهد اردهال کاشان	کشوری	۲۰۱۲-۱۳۹۱

آثار منقول فرهنگی - تاریخی

۹-۱- جدول آثار منقول ثبت شده در فهرست آثار ملی ایران به تفکیک استان تا پایان سال ۱۳۹۴

استان	تعداد	سال ثبت
خراسان رضوی	۱	۱۳۹۳
کردستان	۶	۱۳۹۳ و ۱۳۹۴
یزد	۱	۱۳۹۳
قم	۴	۱۳۹۳
اصفهان	۱	۱۳۹۳
زنجان	۱	۱۳۹۳
تهران	۱۶۳	۱۳۹۴-۱۳۹۵
جمع کل	۱۷۷	۱۳۹۳-۱۳۹۵

آثار غیرمنقول فرهنگی - تاریخی

۱۰-۱- جدول تعداد آثار غیرمنقول ثبت شده در فهرست آثار ملی ۱۳۹۰-۱۳۹۴

استان، سال	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	مجموع
آذربایجان شرقی	۳۸	۱۷	۰	۵	۴	۶۴
آذربایجان غربی	۳	۶	۰	۹	۱۷	۳۵
اردبیل	۱۴	۰	۰	۲	۰	۱۶
اصفهان	۳۰	۲۲	۰	۱۲	۱۷	۸۱
البرز	۱۰	۰	۰	۵	۰	۱۵
ایلام	۸	۱۱	۰	۰	۰	۱۹
بوشهر	۱۰	۴	۰	۲	۰	۱۶
تهران	۱۲	۱	۰	۲	۵	۲۰
چهارمحال و بختیاری	۳۴	۵	۰	۴	۹	۵۲
خراسان جنوبی	۹	۹	۰	۰	۱۴	۳۲
خراسان رضوی	۳۸	۹	۰	۰	۲	۴۹
خراسان شمالی	۲۵	۰	۰	۰	۵	۳۰
خوزستان	۱۶	۶	۲	۳	۲۵	۵۲
زنجان	۱۵	۳	۰	۰	۰	۱۸
سمنان	۸	۱۱	۰	۴	۱	۲۴
سیستان و بلوچستان	۱۴	۱	۰	۶	۰	۲۱
فارس	۲۷	۸	۰	۱۱	۶	۵۲
قزوین	۲۴	۱۰	۱	۳	۱	۳۹
قم	۱۹	۵	۰	۰	۲	۲۶
کرمانشاه	۲۵	۵	۰	۶	۳	۳۹
کردستان	۳۱	۱۳	۰	۳	۰	۴۷
کرمان	۱۳	۷	۱	۶	۰	۲۷
کهگیلویه و بویراحمد	۰	۰	۰	۰	۱	۱
گلستان	۲۹	۲۶	۰	۱	۱	۵۷
گیلان	۲۶	۱۷	۰	۶	۱	۵۰
لرستان	۵۵	۱۶	۰	۵	۴	۸۰
مرکزی	۱۶	۵	۰	۳	۴۰	۶۴
مازندران	۱۳	۴	۰	۷	۹	۳۳
هرمزگان	۲۱	۰	۰	۳	۱	۲۵
همدان	۵۷	۱۰	۰	۵	۳	۷۵
یزد	۱۹	۱۹	۱	۲۵	۵۰	۱۱۴
مجموع	۶۵۹	۲۵۰	۵	۱۳۸	۲۲۱	۱۲۷۳

میراث ناملموس

مجموع آثار ثبت شده در فهرست میراث ناملموس در سطح ملی ۱۳۲۲ عدد می‌باشد.

۱۱-۱ جدول تعداد میراث ناملموس ثبت شده در فهرست ملی طی سالهای ۱۳۹۰-۱۳۹۴

استان، سال	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	مجموع
آذربایجان شرقی	۹	۱۸	۰	۰	۷	۳۴
آذربایجان غربی	۹	۱	۰	۰	۴	۱۴
اردبیل	۶	۲۰	۰	۰	۰	۲۶
اصفهان	۹	۲۵	۰	۰	۶	۴۰
البرز	۶	۱۵	۰	۰	۰	۲۱
ایلام	۹	۹	۰	۰	۰	۱۸
بوشهر	۱۱	۹	۰	۴	۰	۲۴
تهران	۷	۱۹	۰	۰	۱	۲۷
چهارمحال و بختیاری	۱۱	۲۱	۰	۳	۱۱	۴۶
خراسان جنوبی	۵	۲۱	۰	۱	۰	۲۷
خراسان رضوی	۷	۴۲	۰	۲	۱	۵۲
خراسان شمالی	۸	۲۱	۰	۰	۶	۳۵
خوزستان	۱۰	۳۵	۰	۰	۲	۴۷
زنجان	۴	۶	۰	۰	۱	۱۱
سمنان	۱۲	۵۰	۰	۰	۲	۶۴
سیستان و بلوچستان	۶	۹	۰	۰	۳	۱۸
فارس	۹	۱۰	۰	۰	۵	۲۴
قزوین	۱۷	۳۱	۰	۰	۰	۴۸
قم	۳	۱۰	۰	۰	۱	۱۴
کرمانشاه	۶	۱۲	۶	۰	۳	۲۷
کردستان	۱۱	۲۱	۰	۰	۶	۳۸
کرمان	۶	۱۸	۰	۰	۰	۲۴
کهگیلویه و بویراحمد	۲۰	۲۴	۰	۲	۰	۴۶
گلستان	۶	۱۰	۰	۰	۱۱	۲۷
گیلان	۱۶	۲۳	۰	۰	۹	۴۸
لرستان	۲	۱۱	۰	۰	۰	۱۳
مرکزی	۵	۱۰	۱	۰	۵	۲۱
مازندران	۹	۲۹	۰	۲	۰	۴۰
هرمزگان	۵	۱۳	۰	۰	۱۰	۲۸
همدان	۱۱	۱۴	۰	۰	۱۲	۳۷
یزد	۱۱	۱۴	۰	۲	۱۴	۴۱
ملی	۱	۶	۳	۱	۳	۱۴
مجموع	۲۶۷	۵۷۷	۱۰	۱۷	۱۲۳	۹۹۴

۲- صنایع دستی

مقدمه

صنایع دستی و هنرهای سنتی بارزترین تجلی و تبلور محسوس اندیشه و زیبایی شناسی ایرانی – اسلامی است که در طول سده‌های متوالی شکل گرفته و گسترش یافته است. این هنرها که در قالب حرف، صناعات و پیشه‌های کهن و سنتی از طریق آموزش استاد و شاگردی به مرحله ظهور و ثبوت رسیده، علاوه بر آفرینش هنری، اصلی‌ترین شیوه پرورش معنوی نیز محسوب می‌شده است. این صنایع و هنرها با ۲۹۵ رشته و زیر رشته بدون احتساب قالی و گبه همواره نقشی برجسته در زمینه اشتغال‌زایی داشته‌اند.

با توجه به گرایش روزافزون ملل و کشورهای جهان به استفاده از صنایع پاک و دوری از اقتصاد تک محصولی نظیر نفت، تولید و مصرف صنایع دستی و هنرهای سنتی می‌تواند به عنوان عاملی موثر در رشد و توسعه اقتصادی، به ویژه تحقق اقتصاد مقاومتی در ایران، خود را مطرح سازد.

تعاریف و مفاهیم حوزه صنایع دستی

صنایع دستی

صنایع دستی به محصولاتی که با استفاده از مواد اولیه طبیعی عمدتاً بومی، با بکارگیری نقوش سنتی و بهره‌مندی از خلاقیت فردی با حفظ پیشینه تاریخی، هویت و اصالت که توسط دست یا دست و ابزار، طی فرآیند به تعداد نامحدود تولید می‌شود اطلاق می‌گردد.

کالاها (Goods)

محصولاتی با ماهیت فیزیکی می‌باشند که برای آنها تقاضا و امکان ایجاد حق مالکیت وجود دارد و مالکیت آنها می‌تواند از طریق مبادله در بازار از یک واحد نهادی به واحد نهادی دیگر منتقل شود. کالاها برای ارضای نیازها و خواسته‌های خانوارها یا جامعه و یا برای استفاده در تولید سایر کالاها و خدمات مورد تقاضا قرار می‌گیرند و یا به عبارتی به محصولاتی اطلاق می‌شود که توسط تولیدکننده به بازار عرضه و با دریافت پول، باعث رفع نیازهای انسانی می‌شود.

خدمات (Services)

فعالیت‌هایی است که با هدف بهبود و ارتقای محصول اصلی انجام می‌گیرد و دارای ویژگی‌هایی همچون ناملموس بودن، تفکیک‌پذیری، تغییرپذیری، فناپذیری و مالکیت است. خدمات دارای موجودیت مستقلی نیستند که امکان ایجاد حق مالکیت بر آنها وجود داشته باشد. خرید و فروش خدمات از تولید آنها جدا نیست و این دو فرآیند همزمان صورت می‌گیرد. به بیان دیگر زمانی که تولید خدمتی به پایان می‌رسد باید به مصرف‌کننده ارائه شود.

صنعتگر (Handicraftsman)

صنعتگر به فردی اطلاق می‌شود که توانایی و مهارت کافی جهت تولید محصولات صنایع دستی در یک گروه، رشته و یا زیرمجموعه آن را دارا باشد و یا به عبارتی از ابتدا تا انتهای فرآیند تولید را به صورت حرفه‌ای انجام دهد.

حرفه (career)

پیشه‌ای که مستلزم وجود دانش، تخصص و همچنین مهارت‌ها و روش‌های خاص بوده که اصول علمی، تاریخی بر آن مهارت‌ها و روش‌ها، تاکید داشته و ارائه‌کننده کالا یا خدمات را به نوعی متعهد به انجام اصول و چارچوب‌هایی می‌نماید.

تولید (production)

تولید فرآیندی است که طی آن با بهره‌گیری از مهارت و تخصص واحدهای تولیدی، نسبت به تولید محصول و ارائه خدمات اقدام می‌شود.

کالاهای سرمایه‌ای (Capital Goods)

دارایی‌های ثابتی هستند که مستقیماً برای تولید کالاها یا خدمات بکار گرفته می‌شوند. این کالاها ضمن بادوام بودن، بهره‌وری سایر عوامل تولید را افزایش داده و ایجاد ارزش افزوده می‌نمایند.

گروه‌های اصلی صنایع دستی (Main Group of Handicrafts)

رشته‌های مصوب صنایع دستی در ۱۸ گروه اصلی طبقه‌بندی شده که این گروه‌ها شامل: نساجی سنتی، بافته‌های داری و غیرداری، پوشاک سنتی، چاپ‌های سنتی، کاشی سنتی، سفال و سرامیک، صنایع دستی چرمی، هنرهای سنتی وابسته به معماری، صنایع دستی فلزی، صنایع دستی چوبی و حصیری، صنایع دستی دریایی، صنایع دستی سنگی، صنایع دستی استخوان، رودوزی‌های سنتی، آبگینه، صنایع

دستی کاغذی، طراحی و نقاشی سنتی، سازه‌های سنتی، میناکاری می‌باشد. گروه‌های اصلی صنایع دستی را معمولاً با یک کد دورقمی مشخص می‌کنند.

زیر گروه‌های صنایع دستی (Sub Group of Handicrafts)

به رشته‌های صنایع دستی و زیرمجموعه‌های آن اطلاق می‌گردد که براساس نوع مواد اولیه و تکنیک تولید در گروه‌ها طبقه بندی شده‌اند. رشته و زیرمجموعه‌های آن هر یک دارای یک کد دورقمی مجزا بوده که با احتساب کد دورقمی گروه مورد نظر، یک کد ۶ رقمی را تشکیل و به عنوان کد شناسه، معرف رشته مورد نظر می‌باشد.

عرضه صنایع دستی (Supply of Handicrafts)

عرضه صنایع دستی مشتمل بر مقداری از تولیدات دستی یک گروه اصلی، رشته و یا زیرمجموعه رشته‌های صنایع دستی می‌باشد که تولیدکننده می‌تواند پس از تولید، آن را برای فروش به یک قیمت معین در دسترس متقاضی یا خریدار قرار دهد.

تقاضای صنایع دستی (Demand of Handicrafts)

تقاضای صنایع دستی مقداری از تولیدات است که بر اساس قیمت مشخص توسط متقاضیان خریداری می‌شود یا به عبارتی تمایل فرد برای خرید کالاهای صنایع دستی را گویند.

کارگاه تولیدی صنایع دستی (Handicrafts Workroom)

کارگاه صنایع دستی به محلی با موقعیت مکانی معین اطلاق می‌گردد که شامل فضای کارگاهی، تاسیسات و نهادهای تولید (نیروی انسانی، ابزار و تجهیزات و سرمایه) است و صرفاً بمنظور تولید و ساخت محصولات صنایع دستی ایجاد شده است. صلاحیت و فعالیت کارگاه‌های تولیدی صنایع دستی براساس مجوزهای صادره پروانه تولید انفرادی و یا کارگاهی برای اشخاص حقیقی و حقوقی ازسوی سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری تعیین می‌گردد.

نمایشگاه صنایع دستی (Exhibition of Handicrafts)

نمایشگاه صنایع دستی مکانی به صورت دائم یا موقت که هدف اصلی از برگزاری آن عرضه تولیدات حداقل یک گروه اصلی، رشته یا زیرمجموعه رشته‌های صنایع دستی می‌باشد.

فروشگاه صنایع دستی (Handicrafts Shop)

فروشگاه صنایع دستی مکانی با موقعیت معین بوده که به صورت دائم با هدف عرضه تولیدات حداقل یک گروه اصلی، رشته یا زیرمجموعه رشته‌های صنایع دستی ایجاد گردیده باشد.

معاونت صنایع دستی و هنرهای سنتی استان

این معاونت یکی از معاونت‌های اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان‌ها می‌باشد که تنها مرجعی است که مسئولیت بررسی اسناد و مدارک ارائه شده، صدور، تمدید و ابطال مجوزها و یا سایر امور اجرایی مرتبط با فعالیت‌های صنایع دستی را مطابق با قوانین و دستورالعمل مربوطه در سطح استان عهده دار می‌باشد.

معاونت صنایع دستی و هنرهای سنتی (ستاد)

این معاونت یکی از معاونت‌های سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری کشور بوده که تنها متولی این هنر - صنعت است که وظایف سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و نظارت عالی بر امور اجرایی صنایع دستی کشور را عهده‌دار می‌باشد.

پروانه تولید انفرادی

مجوزی است که بر اساس دستورالعمل مربوطه به متقاضی حقیقی دارای تخصص، تجربه، آشنایی کامل به فرآیند تولید و توانایی ساخت محصول در یکی از رشته‌های مصوب صنایع دستی اعطاء می‌گردد و بیانگر نوع و ظرفیت تولید و سرمایه‌گذاری ایجاد شده برای یک یا گروهی از محصولات در مکانی معین است.

ظرفیت تولید

توانی است که با توجه به ابزار، تجهیزات و دیگر امکانات و یا نهاده‌های تولید، برای تولید صنایع دستی در یک کارگاه ایجاد شده است. ظرفیت تولید بر اساس ساعات و روزهای کاری سال و با توجه به ماهیت تولید تعیین شده و در مجوزهای صادره درج می‌شود.

ظرفیت اسمی

به توان پیش‌بینی شده برای بهره‌برداری از یک کارگاه تولید محصولات صنایع دستی در یک رشته گفته می‌شود.

ظرفیت رسمی

به توان واقعی و عملی یک کارگاه در تولید محصولات صنایع دستی در یک رشته گفته می‌شود.

رشته‌های مصوب صنایع دستی

به فهرست رشته‌هایی اطلاق می‌گردد که مصوب و مورد تایید معاونت صنایع دستی و هنرهای سنتی کشور است.

جواز تاسیس کارگاه

مجوزی است که برای راه‌اندازی و ایجاد ظرفیت‌های جدید تولید، اشتغال، توسعه و تکمیل ظرفیت‌های موجود در یک رشته مصوب صنایع دستی صادر می‌شود و بیانگر پیش‌بینی ظرفیت و نوع تولید محصولات است.

پروانه تولید کارگاهی

مجوزی است که بر اساس دستورالعمل مربوطه به متقاضی حقیقی یا حقوقی (مدیرعامل یا کارفرما) دارای تخصص، تجربه و آشنا به فرآیند تولید و ساخت محصول در یکی از رشته‌های مصوب صنایع دستی اعطاء می‌گردد و بیانگر نوع و ظرفیت تولید، میزان اشتغال و سرمایه‌گذاری ایجاد شده برای محصولات، در مکانی معین است.

گواهی توانمندی مدیرفنی و یا استادکار

گواهی است که پس از احراز توانایی‌های اجرایی مدیرفنی و یا استادکار در انجام دادن تمامی مراحل ساخت یک محصول صنایع دستی در رشته مورد تقاضا، از سوی معاونت صنایع دستی و هنرهای سنتی استان صادر می‌شود.

گواهی کیفیت کارگاه

سندی است شامل مشخصات فنی یا سایر ضوابط دقیق که برای استفاده مداوم به عنوان یک قاعده، راهنما و یا تعریف جامع طراحی شده است. گواهی کیفیت قابلیت اطمینان و اثر بخشی محصولات تولیدی صنایع دستی را برای خریدار افزایش می‌دهد و دیگر تولیدکنندگان را بر آن می‌دارد تا کیفیت محصولات خود را جهت رقابت با کارگاه‌های دارای گواهی کیفیت، بالا ببرند.

تبصره- این نوع گواهی توسط اداره کل حمایت از تولید معاونت صنایع دستی و هنرهای سنتی صادر می‌گردد.

طرح توجیهی

عبارتست از گزارشی که توجیه‌پذیری یک طرح را از جنبه‌های مختلف تولید، فنی و مالی مورد بررسی و مطالعه قرار می‌دهد. طرح توجیهی هم چنین زوایای سرمایه‌گذاری از قبیل میزان سرمایه‌گذاری در تولید و وضعیت موجود یک طرح را برای سرمایه‌گذار روشن می‌کند تا سرمایه‌گذار بتواند تصمیم‌گیری راحت و درستی از مسیر انتخاب شده داشته باشد.

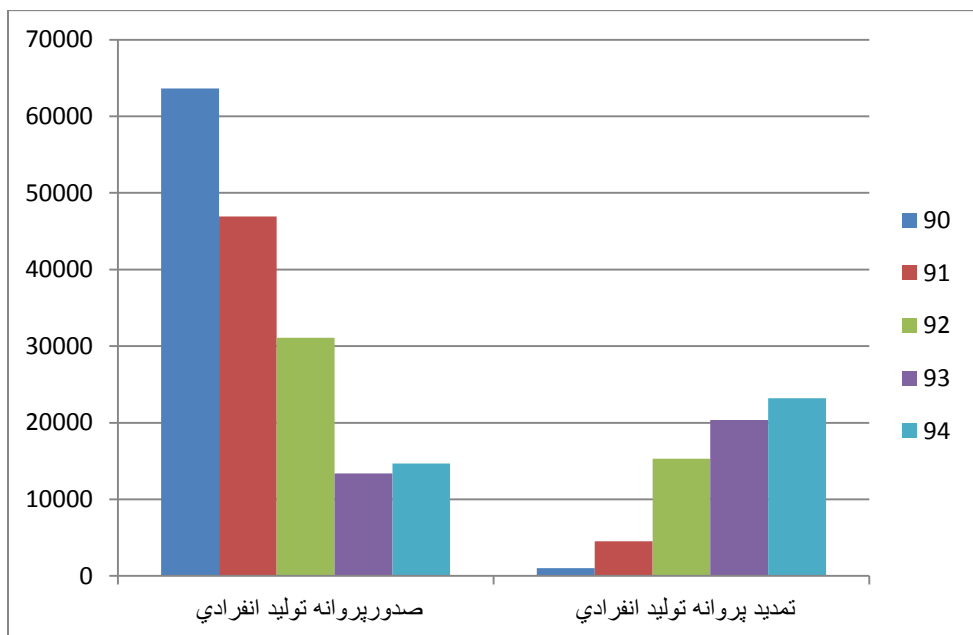
سالنامه آماری سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری (جلد اول)

۲- جدول و نمودارهای حوزه صنایع دستی

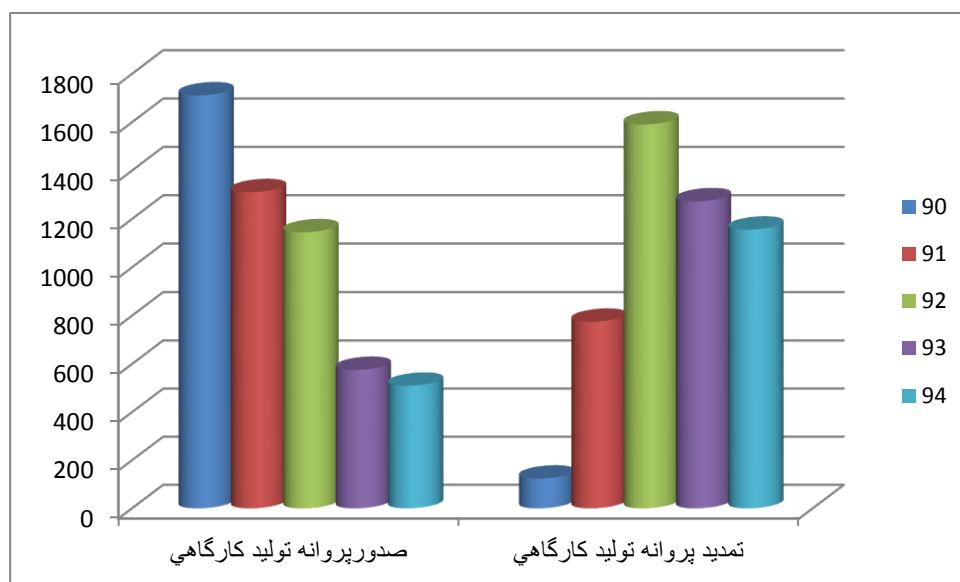
۱-۲- جدول مقایسه‌ای صدور و تمدید پروانه تولید انفرادی صادر شده توسط معاونت‌های صنایع دستی استان‌ها طی سال‌های ۱۳۹۰ لغایت ۱۳۹۴ بر حسب بانک اطلاعاتی فعالیت‌های سازمان در سامانه هوشمند صنایع دستی

ردیف	استان	صدور پروانه تولید انفرادی						تمدید پروانه تولید انفرادی						جمع کل
		۹۰	۹۱	۹۲	۹۳	۹۴	جمع	۹۰	۹۱	۹۲	۹۳	۹۴	جمع	
۱	آذربایجان شرقی	۲۸۱۲	۱۶۳۶	۹۸۱	۴۰۸	۲۶۵	۶۱۰۲	۲	۲۰۷	۱۳۶۶	۸۴۴	۸۴۹	۳۳۶۸	۹۴۷۰
۲	آذربایجان غربی	۳۳۵	۲۵	۳۶۱	۶۷۷	۷۹	۱۴۷۷	۱	۲	۷	۶۲۲	۱۰۱	۷۳۳	۲۲۱۰
۳	اردبیل	۲۱۶۵	۱۳۰۵	۱۰۷۱	۳۸۸	۵۹۰	۵۵۱۹	۱	۵۶۰	۹۰۸	۴	۱۰۲۶	۳۲۴۹	۸۷۶۸
۴	اصفهان	۳۵۴۰	۵۱۷۶	۳۲۶۶	۱۳۷۶	۱۰۳۱	۱۴۳۸۹	۱۲	۷۴۸	۲۳۴۷	۲۶۵۴	۲۸۷۹	۸۶۴۰	۲۳۰۲۹
۵	البرز	۳۲۹	۹۰۴	۸۰۹	۱۶۹	۵۳	۲۲۶۴	۰	۳	۷۳	۴۲۶	۱۵۴	۶۵۶	۲۹۲۰
۶	ایلام	۳۰۷	۵۱۶	۱۵۲	۵۷۷	۱۱۶۸	۲۷۲۰	۰	۰	۰	۱۳۷	۳۶۱	۴۹۸	۳۲۱۸
۷	بوشهر	۴۹۲	۹۰	۱۱۹	۵۴	۸۸	۸۴۳	۰	۵۶	۹۰	۴۲	۵۰	۲۳۸	۱۰۸۱
۸	تهران	۱۱۸۶	۱۵۸۴	۵۸۰	۲۱۰	۶۹۸	۴۲۵۸	۲	۰	۸	۱۳	۲۵۹	۲۸۲	۴۵۴۰
۹	چهارمحال و بختیاری	۲۶۷۷	۱۵۳۸	۶۷۰	۳۴۶	۵۴۳	۵۷۷۴	۰	۱۲۷	۲۷۷	۳۱۱	۳۴۳	۱۰۵۸	۶۸۳۲
۱۰	خراسان جنوبی	۳۱۳	۲۴۸	۲۰۲	۱۰۸	۸۶	۹۵۷	۰	۶۱	۱۵۸	۱۴۲	۱	۵۲۴	۱۴۹۱
۱۱	خراسان رضوی	۷۰۶	۱۱۵۵	۷۸۲	۲۷۲	۶۰۹	۴۵۲۴	۱	۳۹۸	۳۰	۱۸۲	۱۳۶۱	۱۹۷۲	۵۴۹۶
۱۲	خراسان شمالی	۱۷۵۵	۸۴۴	۷۰	۲۱۹	۴۸۷	۳۳۷۵	۲	۷۲	۴۵۶	۳۹۱	۳۱۴	۱۲۳۵	۴۶۱۰
۱۳	خوزستان	۴۳۹	۷۱۴	۲۳۴	۱۵۰	۱۵۱	۱۶۸۸	۰	۰	۲۴	۱۶۴	۱۲۱	۳۰۹	۱۹۹۷
۱۴	زنجان	۱۹۸۷	۲۱۰۲	۱۰۱۳	۱۶۵	۲۴۵	۵۵۱۳	۴	۱۲۳	۴۵۴	۷۵۸	۷۶۰	۲۰۹۹	۷۶۱۲
۱۵	سمنان	۱۱۸۹	۸۵۱	۶۴۹	۲۲۱	۱۸۷	۳۰۹۷	۴۵	۱۳۱	۱۸۶	۲۱۷	۱۳۶	۷۱۵	۳۸۱۲
۱۶	سیستان و بلوچستان	۵۸۳	۶۲۰	۸۰۹	۱۲۴	۱۰۰	۲۲۳۶	۲	۸	۲۴۲	۳۷۰	۳۷۷	۹۹۹	۳۲۳۵
۱۷	فارس	۵۸۸۳	۲۸۳۲	۲۲۱۲	۸۷۷	۴۵۶	۱۳۲۶۰	۱	۱۲۸	۱۳۷۴	۱۱۷۵	۱۱۹۸	۳۸۷۶	۱۷۱۲۶
۱۸	قزوین	۴۳۸	۴۰۵	۳۴۹	۱۳۳	۲۱۵	۱۵۴۰	۲	۲۱۷	۲۴۲	۱۸۵	۲۳۷	۸۸۴	۲۴۲۴
۱۹	قم	۷۳۳	۴۶۳	۲۷۲	۱۶۷	۴۲۸	۲۰۶۳	۲۱	۱۲۶	۱۸۶	۳۲۶	۱۹۴	۸۵۳	۲۹۱۶
۲۰	کردستان	۲۲۵۴	۲۳۱۱	۸۶۱	۹۸۵	۱۲۱۸	۷۶۲۹	۰	۰	۸	۲۰۴	۱۵۵۸	۱۷۷۰	۹۳۹۹
۲۱	کرمان	۷۳۷۶	۶۱۲	۱۶۷۱	۶۲۱	۳۸۲	۱۰۶۶۲	۵۰۷	۴	۱۱۴۱	۱۲۵۵	۱۱۸۲	۴۰۸۹	۱۴۷۵۱
۲۲	کرمانشاه	۸۲۷	۱۲۴۶	۷۴۱	۵۳۱	۱۰۸۸	۴۴۳۳	۱۷	۱۱۳	۶۸۹	۶۸۶	۱۶۰	۱۶۶۵	۶۰۹۸
۲۳	کهگیلویه و بویراحمد	۳۰۵	۳۹۹	۸۰۲	۱۷۳	۲۲۷	۱۹۰۶	۲	۴۴	۱۴۵	۱۲۴	۳۹	۳۵۴	۲۲۶۰
۲۴	گلستان	۳۷۵۶	۳۶۴۷	۱۹۶۵	۶۵۰	۷۴۹	۱۰۷۶۷	۲	۲۴۲	۱۷۵۵	۱۶۴۵	۱۶۸۱	۵۳۳۵	۱۶۰۹۲
۲۵	گیلان	۸۷۹۷	۴۸۵۶	۲۲۹۲	۱۰۶۱	۷۶۷	۱۷۷۷۳	۷	۲۱۳	۴۵۵	۱۶۱۱	۱۸۰۶	۴۰۹۲	۲۱۸۶۵
۲۶	لرستان	۳۹۷۷	۵	۲۰۵	۵۷۸	۲۹۰	۵۰۵۵	۱	۰	۳۴	۸۰	۶۱	۱۷۶	۵۲۳۱
۲۷	مازندران	۱۷۸۶	۳۷۴۹	۲۴۵۷	۱۹۲	۴۳۷	۸۶۲۱	۱۲۹	۲۹۵	۶۲۶	۱۸۴۳	۲۲۴۸	۵۱۴۱	۱۳۷۶۲
۲۸	مرکزی	۱۱۰۵	۱۲۶۹	۵۰۶	۱۲۹	۱۵۲	۳۱۶۱	۲۳۲	۲۹۶	۲۷۷	۲۶۳	۳۹۶	۱۴۶۴	۴۶۲۵
۲۹	هرمزگان	۱۵۱	۱۹۸	۲۵۰۱	۹۴۶	۹۲۱	۴۷۱۷	۴	۲	۱	۳۸۸	۷۱	۴۶۶	۵۱۸۳
۳۰	همدان	۵۰۱۳	۴۳۰۵	۲۳۶۰	۶۶۰	۷۵۶	۱۳۰۹۴	۵	۲۶	۱۴۰۱	۲۲۱۵	۲۶۵۰	۶۲۹۷	۱۹۳۹۱
۳۱	یزد	۳۹۶	۳۱۴	۱۱۴	۲۳۳	۲۰۳	۱۲۶۰	۲	۲۲۴	۳۳۵	۳۱۷	۴۴۹	۱۳۲۷	۲۵۸۷
	تعداد کل	۶۳۶۱۲	۴۶۹۲۰	۳۱۰۷۶	۱۳۴۰۰	۱۴۶۶۹	۱۶۹۶۷۷	۱۰۰۴	۴۵۲۶	۱۵۲۹۶	۲۰۳۴۴	۲۳۱۹۴	۶۴۳۶۴	۲۳۴۰۴۱

۲-۱- نمودار صدور و تمدید پروانه تولید انفرادی

۲-۲- نمودار صدور و تمدید پروانه تولید کارگاهی

سالنامه آماری سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری (جلد اول)

۲-۲- جدول مقایسه‌ای صدور و تمدید پروانه تولید کارگاهی صادر شده توسط معاونت‌های صنایع دستی استانها طی سال‌های

۱۳۹۰ لغایت ۱۳۹۴ برحسب بانک اطلاعاتی فعالیتهای سازمان در سامانه هوشمند صنایع دستی

ردیف	استان	صدور پروانه تولید کارگاهی						تمدید پروانه تولید کارگاهی						
		۹۰	۹۱	۹۲	۹۳	۹۴	جمع	۹۰	۹۱	۹۲	۹۳	۹۴	جمع	
۱	آذربایجان شرقی	۲۰	۱۰	۱۷	۵	۸	۶۰	۱	۲۹	۵۹	۲۹	۳۰	۱۴۸	۲۰۸
۲	آذربایجان غربی	۴۶	۲	۶	۶۰	۱	۱۱۵	۰	۱	۴	۸	۱	۱۴	۱۲۹
۳	اردبیل	۶	۱	۹	۷	۲	۲۵	۴	۷	۵	۲۰	۲	۴۸	۷۲
۴	اصفهان	۴۳۸	۲۸۵	۲۴۲	۱۴۷	۱۴۶	۱۲۵۸	۱۳	۴۲۳	۸۰۰	۶۲۸	۶۷۷	۲۵۴۱	۳۷۹۹
۵	البرز	۳۸	۳۴	۳۹	۱۲	۸	۱۳۱	۷۰	۵۰	۳۷	۴۹	۳۴	۲۴۰	۳۷۱
۶	ایلام	۰	۰	۰	۱۹	۱۱	۳۰	۰	۰	۰	۰	۳	۳	۳۲
۷	بوشهر	۱	۰	۱	۰	۲	۴	۰	۱	۲	۰	۰	۳	۷
۸	تهران	۴۰۰	۱۸۳	۱۰۵	۵۵	۴۲	۷۸۵	۱	۱۰۷	۲۴۴	۱۸۶	۷۳	۶۱۱	۱۳۹۶
۹	چهارمحال و بختیاری	۲	۳	۸	۵	۹	۲۷	۲	۱۰	۸	۲	۲	۲۴	۵۱
۱۰	خراسان جنوبی	۰	۱۲	۹	۵	۳	۲۹	۱	۱	۳	۷	۳	۱۵	۴۴
۱۱	خراسان رضوی	۳۴	۰	۰	۰	۱۶	۵۰	۰	۰	۰	۰	۳	۳	۵۲
۱۲	خراسان شمالی	۸	۰	۱	۳	۴	۱۶	۰	۰	۰	۲	۱	۳	۱۹
۱۳	خوزستان	۰	۱	۴	۱	۰	۶	۰	۰	۰	۲	۱	۳	۹
۱۴	زنجان	۱۱	۸	۴	۱۴	۱۰	۴۷	۰	۷	۴	۱۰	۶	۲۷	۷۴
۱۵	سمنان	۰	۲	۱	۷	۴	۱۴	۰	۲	۱	۵	۱	۹	۲۳
۱۶	سیستان و بلوچستان	۷	۱۱	۴	۴	۲	۲۸	۰	۰	۴	۱۰	۳	۱۷	۴۵
۱۷	فارس	۲	۳۰۲	۷۵	۴۸	۲۲	۴۴۹	۰	۱۱	۴۷	۳۱	۲۳	۱۱۲	۵۶۱
۱۸	قزوین	۵	۳	۹	۳	۲	۲۲	۰	۱	۶	۱	۴	۱۲	۳۴
۱۹	قم	۲۳	۸	۱۰	۸	۱۷	۶۶	۵	۱۷	۳۱	۲۴	۱	۷۸	۱۴۴
۲۰	کردستان	۲۵	۱۴	۲۲	۳۵	۲۰	۱۱۶	۱	۰	۲	۲	۳	۸	۱۲۴
۲۱	کرمان	۱	۰	۲	۱	۴	۸	۰	۱	۰	۰	۳	۴	۱۲
۲۲	کرمانشاه	۲۹	۴	۱	۰	۹	۴۳	۱	۸	۲۱	۲	۴	۳۶	۷۹
۲۳	کهگیلویه و بویراحمد	۲	۲	۴	۵	۸	۲۱	۰	۲	۲	۶	۰	۱۰	۳۱
۲۴	گلستان	۳۶	۳۱	۱۷	۱۱	۱۰	۱۰۵	۰	۱۲	۳۵	۱۷	۱۱	۷۵	۱۸۰
۲۵	گیلان	۱۷	۳۳	۲۹	۱	۲	۸۲	۹	۱۸	۲۲	۶	۵	۶۰	۱۴۲
۲۶	لرستان	۳	۰	۶	۳	۰	۱۲	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱۲
۲۷	مازندران	۱۰	۱۲	۸	۳	۱۳	۴۶	۱۵	۳۹	۱۹	۲۰	۱۴	۱۰۷	۱۵۳
۲۸	مرکزی	۴	۱	۰	۱	۰	۶	۰	۱	۲	۶	۱	۱۰	۱۶
۲۹	هرمزگان	۰	۰	۱	۰	۱۰	۱۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱۱
۳۰	همدان	۵۳۱	۳۴۴	۵۰۴	۱۰۳	۱۱۹	۱۶۰۱	۱	۹	۲۰۶	۱۷۴	۲۳۷	۶۲۷	۲۲۲۸
۳۱	یزد	۱۲	۵	۷	۱۰	۶	۴۰	۰	۱۸	۲۷	۱۶	۱۰	۷۱	۱۱۱
	تعداد کل	۱۷۱۱	۱۳۱۱	۱۱۴۵	۵۷۶	۵۱۰	۵۲۵۳	۱۲۴	۷۷۵	۱۵۹۱	۱۲۷۳	۱۱۵۶	۴۹۱۹	۱۰۱۷۲

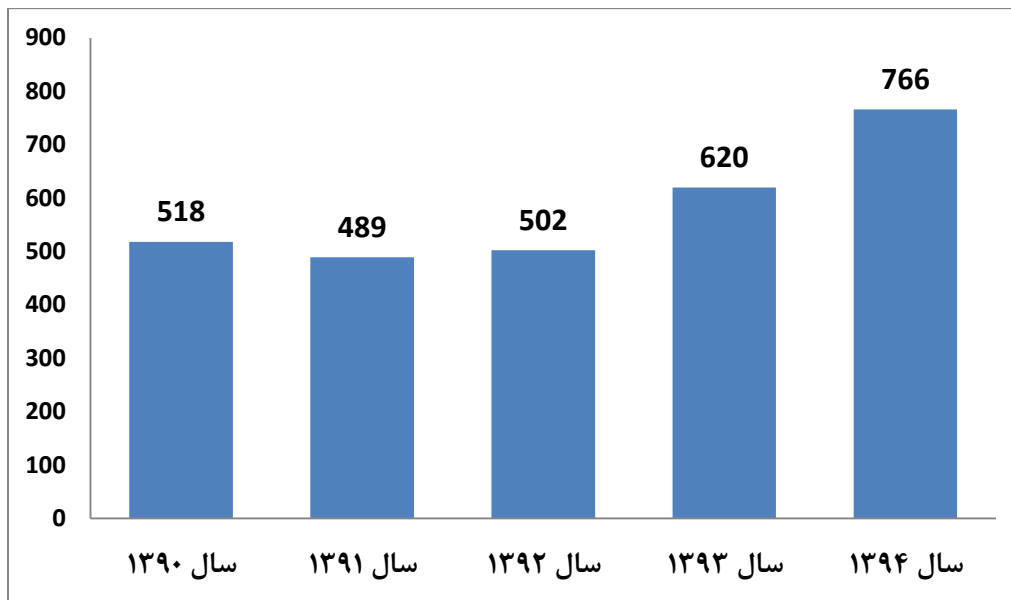

سالنامه آماری سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری (جلد اول)

۲-۲- جدول برگزاری بازارچه‌های موقت عرضه و فروش محصولات صنایع دستی در سراسر کشور

سال	تعداد بازارچه	زمان و مکان برگزاری			تعداد غرفه	جمع کل فروش (میلیون ریال)	تعداد بازدیدکننده (نفر)
		نوروز	تابستان	دانشگاه			
۱۳۹۰	۵۱۸	منطقه ۳۷۲	منطقه ۱۴۶	-	۹۶۷۳۱/۴	۷۴۰۳۰۰۴ تابستان	
۱۳۹۱	۴۸۹	منطقه ۳۹۰	منطقه ۹۹	-	۱۰۹۳۳۱/۳۵۳	۲۳۳۶۶۶۶۷ نوروز و تابستان	
۱۳۹۲	۵۰۲	منطقه ۴۱۲	منطقه ۸۹	۱ منطقه	۲۱۷۵۴۱/۷۶۴	۴۷۰۰۶۱۱۳ نوروز و تابستان	
۱۳۹۳	۶۲۰	منطقه ۴۶۲	منطقه ۱۳۲	۲۶ منطقه	۲۳۲۸۰۰	۱۵۰۰۲۷۰۰ نوروز و تابستان	
۱۳۹۴	۷۶۶	منطقه ۵۳۰	منطقه ۲۳۶	-	۳۴۸۲۳۷	۳۰۳۰۰۰۰۰ نوروز و تابستان	

۲-۳- نمودار تعداد بازارچه‌های موقت عرضه و فروش صنایع دستی

سالنامه آماری سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری (جلد اول)

۴-۲- جدول نمایشگاه‌های برگزار شده صنایع دستی در داخل کشور (بین‌المللی و سراسری)

استان	عملکرد نمایشگاه سال ۱۳۹۰		عملکرد نمایشگاه سال ۱۳۹۱		عملکرد نمایشگاه سال ۱۳۹۲		عملکرد نمایشگاه سال ۱۳۹۳		عملکرد نمایشگاه سال ۱۳۹۴	
	عنوان و سطح	تاریخ	عنوان و سطح	تاریخ	عنوان و سطح	تاریخ	عنوان و سطح	تاریخ	عنوان و سطح	تاریخ
تهران (ستاد)	نمایشگاه بین‌المللی صنایع دستی ایران	۱۹ لغایت ۲۷ خرداد	جشنواره و نمایشگاه بین‌المللی تخصصی صادراتی- صنایع دستی	۱۷ لغایت ۲۳ خرداد	جشنواره و نمایشگاه ملی صنایع دستی ایران	۱۶ لغایت ۲۱ خرداد	نمایشگاه بین‌المللی صنایع دستی	۲۰ لغایت ۲۶ خرداد	نمایشگاه سراسری صنایع دستی	۲۰ لغایت ۲۵ خرداد
خراسان رضوی	دومین نمایشگاه سراسری بازرگانی صنایع دستی	۲ لغایت ۶ تیر	نمایشگاه سراسری صنایع دستی	۸ لغایت ۱۲ بهمن	نمایشگاه سراسری صنایع دستی	۲۸ مرداد لغایت ۱ شهریور	نمایشگاه سراسری صنایع دستی	۲۹ مرداد لغایت ۱ شهریور	نمایشگاه سراسری صنایع دستی	۱۶ لغایت ۱۹ مرداد
خراسان جنوبی	نمایشگاه منطقه‌ای صنایع دستی	۲۹ آبان لغایت ۳ آذر	-	-	-	-	-	-	-	-
لرستان	-	-	نمایشگاه سراسری صنایع دستی	۱۰ لغایت ۱۵ شهریور	-	-	-	-	-	-
ایلام	نمایشگاه منطقه‌ای بازرگانی صنایع دستی	۲۱ لغایت ۳۰ تیر	نمایشگاه منطقه‌ای صنایع دستی	۲۱ لغایت ۲۶ تیر	-	-	-	-	-	-
چهارمحال و بختیاری	-	-	نمایشگاه سراسری صنایع دستی	۵ لغایت ۹ شهریور	-	-	-	-	-	-

سالنامه آماری سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری (جلد اول)

استان	عملکرد نمایشگاه سال ۱۳۹۰		عملکرد نمایشگاه سال ۱۳۹۱		عملکرد نمایشگاه سال ۱۳۹۲		عملکرد نمایشگاه سال ۱۳۹۳		عملکرد نمایشگاه سال ۱۳۹۴	
	عنوان و سطح	تاریخ	عنوان و سطح	تاریخ	عنوان و سطح	تاریخ	عنوان و سطح	تاریخ	عنوان و سطح	تاریخ
اردبیل	-	-	نمایشگاه سراسری صنایع دستی	۶ لغایت ۱۱ شهریور	-	-	-	-	نمایشگاه سراسری صنایع دستی	۱۹ لغایت ۲۳ مرداد
کردستان	سومین نمایشگاه تخصصی چوب، چرم و بافته های داری	۲۷ مهر لغایت ۱ آبان	-	-	-	-	-	-	-	-
زنجان	-	-	نمایشگاه سراسری صنایع دستی	-	-	۲۶ لغایت ۳۱ اردیبهشت	نمایشگاه سراسری صنایع دستی	۹ لغایت ۱۳ شهریور	نمایشگاه سراسری صنایع دستی	۹ لغایت ۱۳ شهریور
مرکزی	نمایشگاه سراسری بازرگانی صنایع دستی	۱۸ لغایت ۲۲ مهر	نمایشگاه سراسری صنایع دستی	-	-	۲۸ مهر لغایت ۲ آبان	نمایشگاه سراسری صنایع دستی	۲ لغایت ۶ شهریور	نمایشگاه سراسری صنایع دستی	۲ لغایت ۶ شهریور
خراسان شمالی	نمایشگاه صنایع دستی کشورهای اکو (بین المللی)	۲۰ لغایت ۲۶ شهریور	نمایشگاه سراسری صنایع دستی	۱۲ لغایت ۱۶ شهریور	نمایشگاه سراسری صنایع دستی	۳ لغایت ۷ شهریور	نمایشگاه سراسری صنایع دستی	۱۰ لغایت ۱۵ شهریور	نمایشگاه سراسری صنایع دستی	۱۰ لغایت ۱۵ شهریور
کرمانشاه	پنجمین نمایشگاه سراسری بازرگانی صنایع دستی	۱۳ لغایت ۱۸ شهریور	نمایشگاه سراسری صنایع دستی	۱ لغایت ۵ شهریور	نمایشگاه سراسری صنایع دستی	۱۱ لغایت ۱۵ شهریور	نمایشگاه سراسری صنایع دستی	-	-	-

سالنامه آماری سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری (جلد اول)

استان	عملکرد نمایشگاه سال ۱۳۹۰		عملکرد نمایشگاه سال ۱۳۹۱		عملکرد نمایشگاه سال ۱۳۹۲		عملکرد نمایشگاه سال ۱۳۹۳		عملکرد نمایشگاه سال ۱۳۹۴	
	عنوان و سطح	تاریخ	عنوان و سطح	تاریخ	عنوان و سطح	تاریخ	عنوان و سطح	تاریخ	عنوان و سطح	تاریخ
اصفهان	-	-	-	-	-	-	نمایشگاه بین المللی صنایع دستی	۱۶ لغایت ۲۰ مهر	-	-
کرمان	-	-	-	-	نمایشگاه سراسری صنایع دستی	۷ لغایت ۱۲ مهر	نمایشگاه سراسری صنایع دستی	۱۳ لغایت ۱۷ بهمن	نمایشگاه سراسری صنایع دستی	۵ لغایت ۹ بهمن
یزد	-	-	نمایشگاه سراسری صنایع دستی	۱۶ لغایت ۲۱ آبان	-	-	-	-	نمایشگاه سراسری صنایع دستی	۲۲ لغایت ۲۶ اردیبهشت
سیستان و بلوچستان	نمایشگاه سراسری بازرگانی از قربان تا غدیر	۱۹ لغایت ۲۲ آبان	نمایشگاه سراسری صنایع دستی	۹ لغایت ۱۳ آبان	-	-	-	-	-	-
گلستان	پنجمین جشنواره بین المللی فرهنگ اقوام ایران زمین	۵ لغایت ۸ مهر	-	-	جشنواره بین المللی فرهنگ اقوام ایران زمین و نمایشگاه صنایع دستی	۸ لغایت ۱۱ مهر	نمایشگاه سراسری صنایع دستی	۱۶ لغایت ۱۹ مهر	نمایشگاه سراسری صنایع دستی	۲۴ لغایت ۲۷ شهریور
بوشهر	-	-	-	-	-	-	نمایشگاه سراسری صنایع دستی	۱۶ لغایت ۲۰ آذر	-	-

سالنامه آماری سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری (جلد اول)

استان	عملکرد نمایشگاه سال ۱۳۹۰		عملکرد نمایشگاه سال ۱۳۹۱		عملکرد نمایشگاه سال ۱۳۹۲		عملکرد نمایشگاه سال ۱۳۹۳		عملکرد نمایشگاه سال ۱۳۹۴	
	عنوان و سطح	تاریخ	عنوان و سطح	تاریخ	عنوان و سطح	تاریخ	عنوان و سطح	تاریخ	عنوان و سطح	تاریخ
قزوین	نمایشگاه سراسری بازرگانی صنایع دستی	۱۱ لغایت ۱۷ آبان	نمایشگاه سراسری صنایع دستی	۹ لغایت ۱۳ شهریور	-	-	-	-	-	-
سمنان	نمایشگاه منطقه ای صنایع دستی	۲۴ لغایت ۳۰ شهریور	-	-	-	-	-	-	-	-
آذربایجان - غربی	دومین نمایشگاه منطقه ای بازرگانی صنایع دستی	۲۸ شهریور لغایت ۱ مهر	نمایشگاه سراسری صنایع دستی	۳۰ شهریور لغایت ۳ مهر	نمایشگاه سراسری صنایع دستی	۲۶ لغایت ۳۰ شهریور	-	-	-	-
مازندران	نمایشگاه سراسری صنایع دستی	-	نمایشگاه سراسری بازرگانی صنایع دستی	۶ لغایت ۱۱ تیر	-	-	-	-	-	-
آذربایجان شرقی	-	-	نمایشگاه سراسری بازرگانی صنایع دستی	۱ لغایت ۵ تیر	-	-	-	-	نمایشگاه سراسری صنایع دستی	۲۳ لغایت ۲۷ شهریور

سالنامه آماری سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری (جلد اول)

استان	عملکرد نمایشگاه سال ۱۳۹۰		عملکرد نمایشگاه سال ۱۳۹۱		عملکرد نمایشگاه سال ۱۳۹۲		عملکرد نمایشگاه سال ۱۳۹۳		عملکرد نمایشگاه سال ۱۳۹۴	
	عنوان و سطح	تاریخ	عنوان و سطح	تاریخ	عنوان و سطح	تاریخ	عنوان و سطح	تاریخ	عنوان و سطح	تاریخ
خوزستان	-	-	نمایشگاه سراسری صنایع دستی	۲۴ لغایت ۲۸ بهمن	نمایشگاه سراسری صنایع دستی	۹ لغایت ۱۳ آبان	-	-	نمایشگاه سراسری صنایع دستی	۱۳ لغایت ۱۷ بهمن
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
فارس	-	-	نمایشگاه سراسری صنایع دستی	۱۴ لغایت ۱۸ بهمن	-	-	-	-	نمایشگاه سراسری صنایع دستی	۱۰ لغایت ۱۴ اسفند
کهگیلویه و بویر احمد	-	-	-	-	-	-	-	-	نمایشگاه سراسری صنایع دستی	۲۶ لغایت ۳۱ مرداد
منطقه آزاد کیش	-	-	نمایشگاه بین المللی صنایع دستی	۸ لغایت ۱۱ بهمن	-	-	نمایشگاه سراسری صنایع دستی	۵ لغایت ۸ اسفند	-	-
منطقه آزاد اروند	-	-	-	-	-	-	نمایشگاه سراسری صنایع دستی	۵ لغایت ۹ شهریور	-	-
جمع کل	-	۱۵ مورد	-	۱۴ مورد	-	۹ مورد	-	۱۵ مورد	-	۱۵ مورد

سالنامه آماری سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری (جلد اول)

۵-۲- جدول حضور و مشارکت در نمایشگاه ها و رویدادهای خارجی (اعزام هنرمندان و هیئت‌های تجاری) طی سالهای ۱۳۹۰ لغایت ۱۳۹۴

سال ۱۳۹۰

نام رویداد	مقصد	تعداد هنرمندان مشارکت کننده
هفته فرهنگی ج.ا.ایران	بلاروس - مینسک	۱۴
نمایشگاه صنایع دستی	چین - پکن	۹
جشنواره بین‌المللی هنرهای سنتی و صنایع دستی ۲۰۱۲	عمان - مسقط	۳
جشنواره فرهنگی هنری مسجد	اندونزی - جاکارتا، بانکوک و بوگور	۲
جشن جهانی نوروز	تاجیکستان	۱۵
سی و پنجمین سالگرد تاسیس صندوق اوپک	اطریش - وین	۱
نمایشگاه سراسری گردشگری چین	چین	۱
نمایشگاه صنایع دستی و سوغات	ایتالیا	۱۱
برنامه ریزی، هماهنگی و اعزام هیئت تجاری متشکل از نمایندگان بخش‌های غیردولتی و دولتی با همکاری سازمان توسعه تجارت	چین - پکن	-

سال ۱۳۹۱

نام رویداد	مقصد	تعداد هنرمندان مشارکت کننده
برگزاری "هفته صنایع دستی ایران در کشور الجزایر" به مدت ۱۰ روز با همکاری وزارت گردشگری و صنایع تقلیدی کشور الجزایر و سفارت ج.ا.ا در کشور الجزایر	الجزایر	۱۷

سال ۱۳۹۲

رویداد	مقصد	تعداد هنرمندان مشارکت کننده
جشن جهانی نوروز	ترکمنستان - عشق آباد	۳
برگزاری نمایشگاه صنایع دستی ایران	ترکیه - ارزروم	۲۴
نمایشگاه بین المللی لوازم خانگی و هدایای آلمان	آلمان - فرانک فورت	۲
نمایشگاه بین المللی گردشگری فیتور اسپانیا	اسپانیا - مادرید	۱

سالنامه آماری سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری (جلد اول)

سال ۱۳۹۳

تعداد هنرمندان مشارکت کننده	مقصد	رویداد
۵	افغانستان	جشن جهانی نوروز
۹	ایتالیا- فلورانس	هفتاد و هشتمین نمایشگاه بین المللی فرش و صنایع دستی
۳	ارمنستان	نمایشگاه اختصاصی ج.ا.ایران
۷	آلمان- برلین	پنجاهمین نمایشگاه بین المللی صنایع دستی
۶	ایتالیا- میلان	نمایشگاه تخصصی صنایع دستی
۲	اسپانیا- فیتور	نمایشگاه بین المللی گردشگری
۳	چین	نمایشگاه دانشگاه دانگیانگ
۲	عراق	جشن روز جمهوری اسلامی ایران و عراق

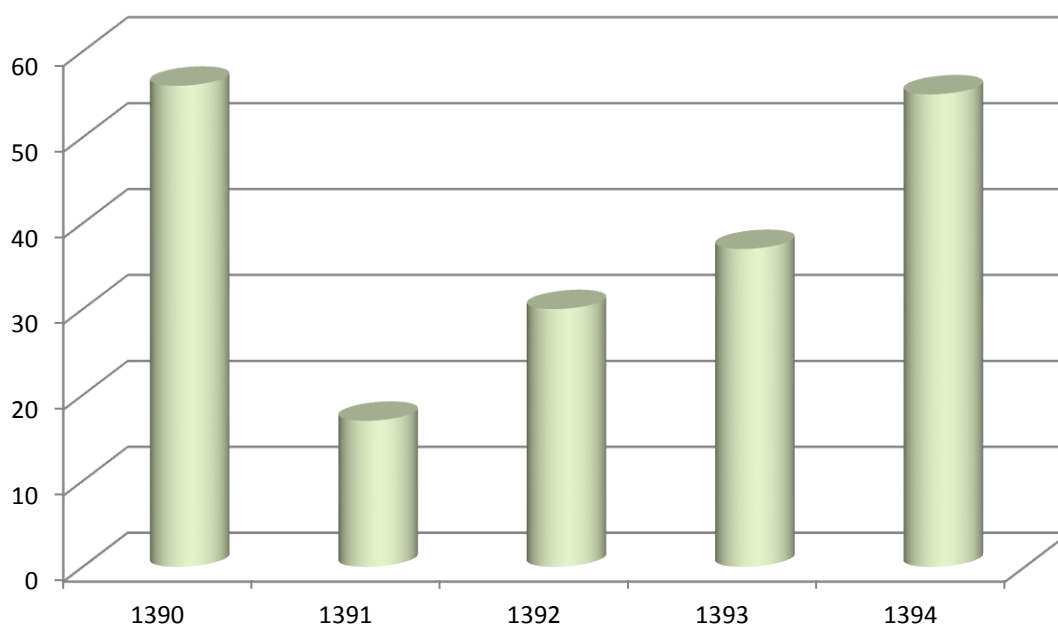
سال ۱۳۹۴

تعداد هنرمندان مشارکت کننده	مقصد	رویداد
۸	ایتالیا	نمایشگاه بین المللی صنایع دستی و سوغات فلورانس
۱	ایتالیا	نمایشگاه Expo میلان
۱۲	ایتالیا	نمایشگاه بین المللی صنایع دستی و هدایا میلان
۳	الجزایر	هفته فرهنگی ایران در الجزایر
۱	اتریش	نمایشگاه بین المللی گردشگری وین
۳	اسپانیا	نمایشگاه بین المللی گردشگری فیتور
۱۳	آلمان	نمایشگاه بین المللی صنایع دستی مونیخ
۳	ترکمنستان	هفته فرهنگی ایران در ترکمنستان
۲	ترکیه	نمایشگاه صنایع دستی و هدایای آنکارا
۱	ترکیه	نمایشگاه خانه هنرمندان ترابوزان

سالنامه آماری سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری (جلد اول)

نمایشگاه کتاب مسکو	روسیه	۱
نمایشگاه صادرات و واردات کونمینگ	چین	۳
نمایشگاه صنایع دستی و هدایا	سنگاپور	۱
نمایشگاه کالای مصرفی نانجینگ	چین	۱
نمایشگاه اختصاصی صنایع دستی ایران (از فرش تا عرش)	ترکیه	۱
نمایشگاه اختصاصی صنایع دستی ایران در پاریس	فرانسه	۱

۴-۲- نمودار تعداد هنرمندان اعزام شده جهت حضور در نمایشگاه‌های خارجی طی سال‌های ۱۳۹۰ لغایت ۱۳۹۴

۳- گردشگری

مقدمه:

حوزه گردشگری یکی از حوزه‌هایی است که در محدوده یک بخش اقتصادی قرار نگرفته و چند بخش مختلف را به صورت توأم شامل می‌شود. لذا اطلاعات مرتبط با مؤلفه‌های اصلی آن بایستی از چندین بخش و با توجه به شیوه‌های معین، به ساختار اصلی اطلاعات گردشگری منتقل شوند. آمارهای ارائه شده در این فصل مربوط به حوزه گردشگری سازمان شامل تعداد گردشگران خارجی وارد شده به کشور برحسب مرزهای ورودی، به تفکیک سال، گردشگران داخلی ورودی به استان‌های کشور، تعداد اماکن اقامتی کشور به تفکیک استان، تخت، اتاق، تعداد و ظرفیت اقامتگاه‌های کشور به تفکیک ستاره، تعداد دفاتر خدمات مسافرتی کشور، ... می‌باشد.

مفاهیم و تعاریف حوزه گردشگری

محل اقامت (Residence)

هر فردی در صورتی مقیم یک کشور (یک محل) محسوب می‌گردد، که اکثر سال گذشته (سال سپری شده) را در آن کشور (آن محل) گذرانده باشد یا مدتی در سال گذشته را در آن کشور (آن محل) زندگی کرده و در صورت مسافرت با مدت کمتر از ۱۲ ماه به کشور دیگر (محل دیگر) مجدداً قصد مراجعت به منظور زندگی در کشور اول (محل اول) را داشته باشد.

سفر (Travel)

سفر به حرکت یک فرد یا یک خانوار بین دو یا چند منطقه با هر هدف و هر مدت زمان اطلاق می‌شود. لازم به ذکر است این مفهوم در حوزه گردشگری کاربرد نداشته و سفر گردشگری مفهومی است که در این حوزه حائز اهمیت می‌باشد.

سفر گردشگری (Tourism Trip)

یک سفر برای یک فرد یا یک خانوار به یک بار خروج از محیط معمول زندگی و مراجعت مجدد به محیط معمول زندگی فرد یا خانوار اطلاق می‌شود. لازم به ذکر است که این مفهوم در گردشگری بسیار حائز اهمیت بوده و معمولاً اصطلاح سفر مفهومی معادل سفر گردشگری دارد.

گردشگری (Tourism)

مجموعه فعالیت‌های افرادی است که به نقاطی خارج از محیط معمول زندگی خودش به مدت حداکثر یکسال متوالی سفر می‌کنند و هدف آنها از سفر اقدام به هر فعالیتی غیر از استخدام کاری توسط موسسه یا فردی در محل دیدارها است.

صورت‌های اصلی گردشگری (Forms of Tourism)

صورت‌های اصلی گردشگری نشان‌دهنده ارتباط بین محل اقامت دیدارگر و محدوده مورد دیدار وی می‌باشد که به صورت زیر ارائه شده است:

الف) گردشگری بومی (Domestic Tourism)

به مجموعه فعالیت‌های گردشگری دیدارگران مقیم یک کشور در قلمرو اقتصادی همان کشور اطلاق می‌شود.

ب) گردشگری ورودی (Inbound Tourism)

به مجموعه فعالیت‌های گردشگری دیدارگران غیر مقیم یک کشور در قلمرو اقتصادی کشور مورد دیدار اطلاق می‌شود.

ج) گردشگری خروجی (Outbound Tourism)

به مجموعه فعالیت‌های گردشگری دیدارگران مقیم یک کشور خارج از قلمرو اقتصادی همان کشور اطلاق می‌شود.

هدف از سفر (Purpose of Trip)

هدف از سفر (گردشگری) یعنی مهمترین هدفی که در صورت فقدان آن، سفر مذکور صورت نمی‌پذیرفت. این اهداف به دو گروه اهداف شخصی و اهداف تخصصی تقسیم می‌شوند.

اهداف شخصی (Personal)

مواردی در محدوده فعالیت‌های فردی یا خانواری را شامل می‌شوند.

اهداف تخصصی (professional)

درب‌گیرنده مسائل مربوط به حرفه فرد یا مأموریت‌های کاری وی می‌باشد.

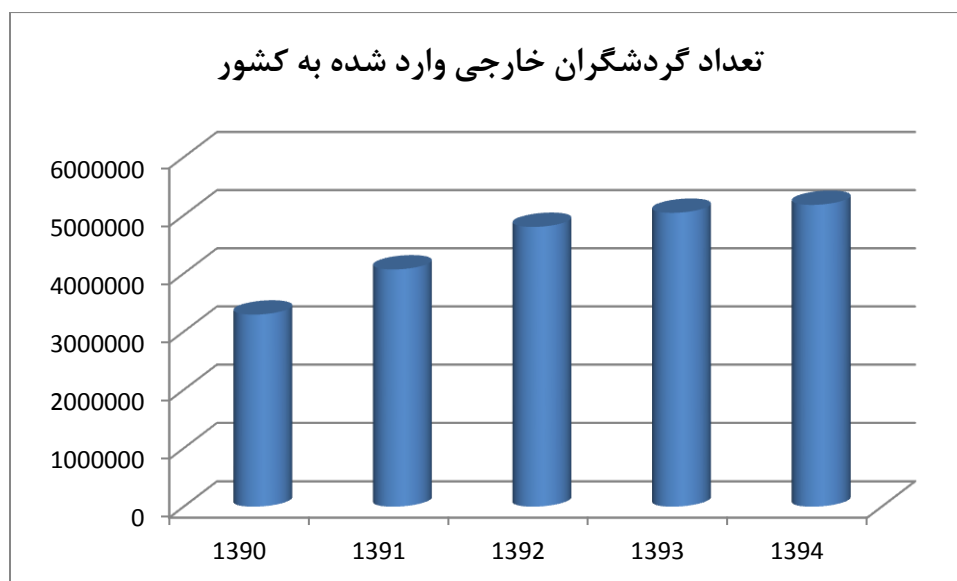
۳- جداول و نمودارهای حوزه گردشگری

۳-۱- جدول تعداد گردشگران خارجی وارد شده به کشور بر حسب مرزهای ورودی

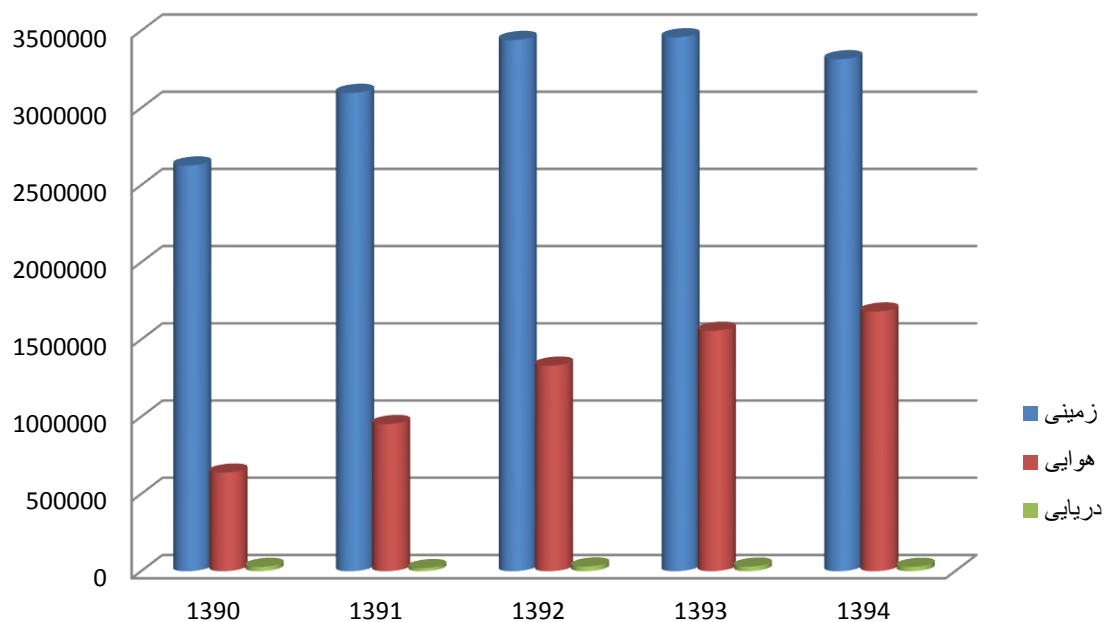
جمع	نامشخص	هوایی	دریایی	زمینی	مرز
					سال
۳۲۹۴۱۲۶	-	۶۳۸۵۵۷	۲۷۸۹۶	۲۶۲۷۶۷۳	۱۳۹۰
۴۰۷۰۴۱۵	-	۹۵۳۰۴۷	۱۹۷۲۷	۳۰۹۷۶۴۱	۱۳۹۱
۴۸۰۱۸۲۶	-	۱۳۳۱۱۰۹	۳۰۳۶۵	۳۴۴۰۳۵۲	۱۳۹۲
۵۰۴۴۴۱۲	-	۱۵۵۷۰۱۸	۲۹۵۷۱	۳۴۵۷۸۲۳	۱۳۹۳
۵۱۸۱۰۱۸	۱۵۵۲۷۲	۱۶۸۱۸۹۹	۲۸۱۴۲	۳۳۱۵۷۰۵	۱۳۹۴

تعداد ۱۵۵۲۷۲ نفر، گردشگران ایرانی مقیم خارج کشور هستند که نوع مرز ورودی آنها نامشخص است.

۳-۱- نمودار تعداد گردشگران خارجی وارد شده به کشور

۳-۲- نمودار تعداد گردشگران ورودی به کشور به تفکیک مرز ورودی

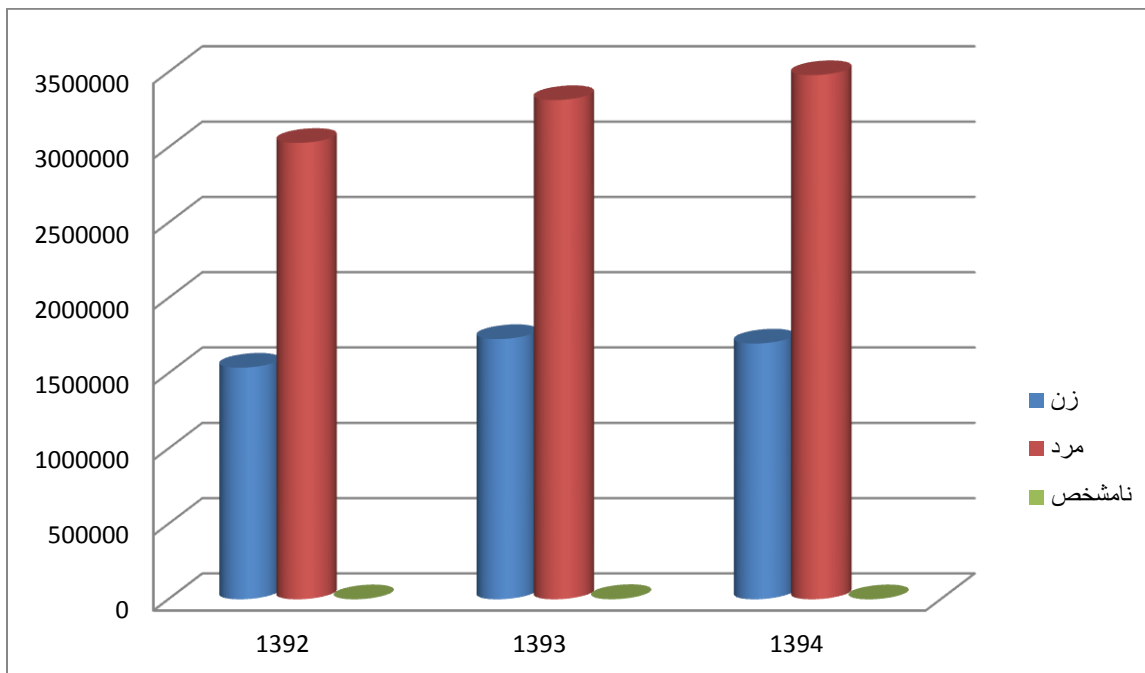

۳-۲- جدول تعداد گردشگران خارجی وارد شده به کشور به تفکیک جنسیت

نامشخص	مرد	زن	جنسیت
			سال
۲۱۰	۳۰۳۰۲۶۹	۱۵۳۷۸۸۴	۱۳۹۲
۱۸۶۳	۳۳۱۴۶۴۴	۱۷۲۷۹۰۴	۱۳۹۳
۲۱۰	۳۴۸۰۵۳۳	۱۶۹۸۳۴۵	۱۳۹۴

۳-۳- نمودار تعداد گردشگران خارجی وارد شده به کشور به تفکیک جنسیت

۳-۳- جدول تعداد گردشگران خارجی وارد شده به کشور به تفکیک ماه

تعداد گردشگر			ماه
۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	
۳۹۸۲۴۲	۲۹۴۸۶۰	۳۴۷۷۴۵	فروردین
۴۸۸۹۶۴	۴۲۰۵۵۷	۳۸۸۵۶۴	اردیبهشت
۴۶۳۹۵۹	۵۰۱۴۴۴	۴۴۴۷۱۹	خرداد
۴۰۳۶۶۳	۴۲۴۴۶۹	۴۹۷۱۳۰	تیر
۶۰۵۴۷۳	۵۰۴۱۷۱	۳۶۰۲۰۵	مرداد
۵۷۴۲۱۶	۵۶۸۲۷۰	۵۸۳۹۰۶	شهریور
۴۵۴۵۸۴	۵۲۹۰۰۴	۴۷۱۵۷۱	مهر
۳۷۲۴۱۷	۳۹۶۳۸۲	۳۹۸۳۵۵	آبان
۴۰۴۹۰۸	۳۳۴۷۷۲	۳۱۵۸۵۷	آذر
۳۲۴۲۲۴	۳۴۸۹۸۳	۳۱۹۱۵۱	دی
۳۵۴۵۸۴	۳۶۵۲۷۹	۳۲۹۷۸۹	بهمن
۳۳۵۷۸۴	۳۵۶۲۲۱	۳۴۴۸۳۴	اسفند
۵۱۸۱۰۱۸	۵۰۴۴۴۱۲	۴۸۰۱۸۲۶	جمع

سالنامه آماری سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری (جلد اول)

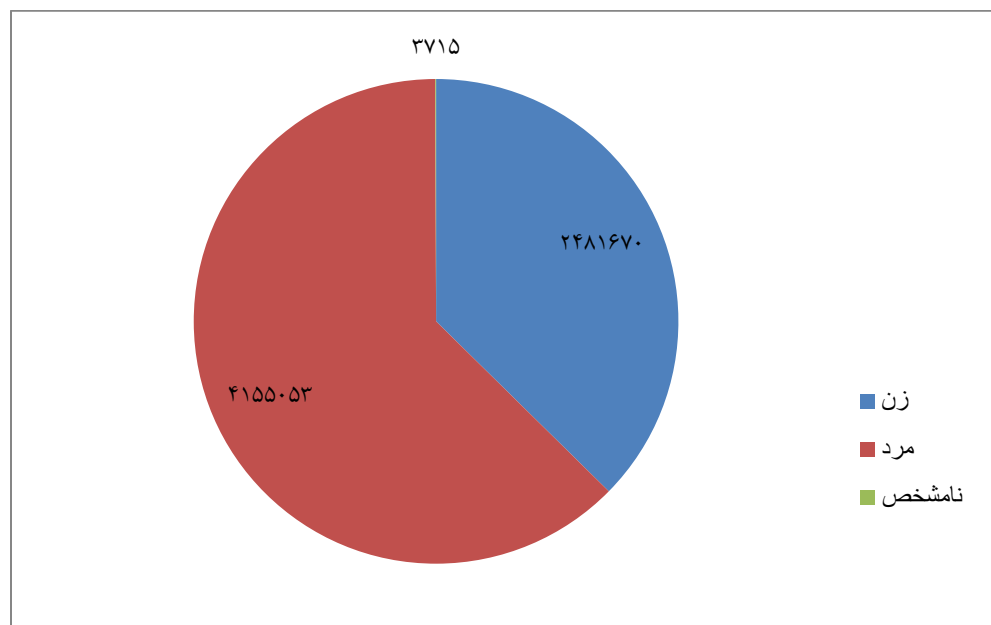
۳-۴- جدول تعداد گردشگران خارجی وارد شده به کشور به تفکیک نوع ویزا

نوع ویزا	تعداد، سال	جهانگردی	زیارتی	تحصیلی	لغو روادید	مطبوعاتی	سایر	جمع
۱۳۹۲	۶۷۰۷۴۰	۱۳۸۹۵۶۲	۴۹۳۷	۱۵۳۰۱۷۰	۶۶۶	۱۲۰۵۷۵۱	۴۸۰۱۸۲۶	
۱۳۹۳	۹۶۳۳۳۵	۱۳۰۴۹۶۱	۴۶۰۷	۱۵۳۵۲۰۸	۵۳۲	۱۲۳۵۷۶۹	۵۰۴۴۴۱۲	
۱۳۹۴	۱۰۰۳۲۹۷	۱۳۴۸۳۹۸	۵۸۶۱	۱۴۹۵۹۵۷	۱۱۰۴	۱۳۲۶۴۰۱	۵۱۸۱۰۱۸	

۳-۵- جدول تعداد گردشگران خروجی از کشور به تفکیک جنسیت

جنسیت	سال	زن	مرد	نامشخص
۱۳۹۳	۲۶۶۳۱۰۲	۴۷۸۰۳۷۵	۳۶۷۰	
۱۳۹۴	۲۴۸۱۶۷۰	۴۱۵۵۰۵۳	۳۷۱۵	

۳-۴- نمودار تعداد گردشگران خروجی از کشور به تفکیک جنسیت-۱۳۹۴

سالنامه آماری سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری (جلد اول)

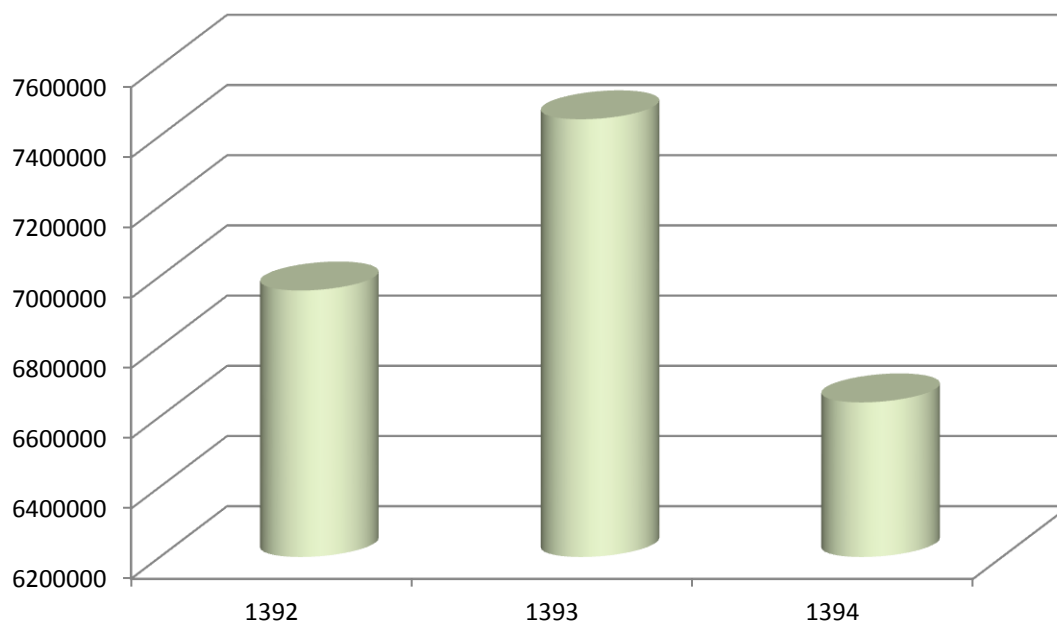
۳-۶- جدول تعداد گردشگران خروجی از کشور به تفکیک مرز (هوایی، زمینی، دریایی)

جمع	هوایی	دریایی	زمینی	مرز	سال
۷.۷۶۴.۴۴۹	۴.۲۱۶.۷۷۸	۱۰۲.۴۲۷	۳.۴۴۵.۲۴۴		۱۳۹۰
۶.۵۸۸.۱۰۳	۳.۷۲۱.۷۹۳	۱۴۸.۰۰۵	۲.۷۱۸.۳۰۵		۱۳۹۱
۶.۹۵۹.۳۲۱	۳.۹۰۲.۷۳۷	۱۸۳.۱۴۹	۲.۸۷۳.۴۳۵		۱۳۹۲
۷.۴۴۷.۱۴۷	۴.۴۴۶.۱۳۸	۲۲۶.۱۹۵	۲.۷۷۴.۸۱۴		۱۳۹۳
۶۶۴۰۴۳۸	۴۳۰۴۴۸۱	۱۸۷۰۱۸	۲۱۴۸۹۳۹		۱۳۹۴

۳-۷- جدول تعداد گردشگران خروجی از کشور به تفکیک ماه

تعداد گردشگر			ماه
۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	
۶۵۷۱۱۹	۸۷۲۳۸۸	۶۸۰۲۷۲	فروردین
۵۰۹۸۲۴	۶۲۵۶۹۶	۶۱۶۲۷۰	اردیبهشت
۴۸۵۵۵۰	۶۷۹۲۷۷	۶۰۶۰۷۴	خرداد
۴۹۲۴۳۵	۴۶۰۲۹۶	۵۸۲۷۴۵	تیر
۵۶۴۵۸۸	۴۲۶۶۲۴	۴۱۴۱۸۰	مرداد
۷۶۷۹۱۸	۵۳۹۹۷۶	۵۳۳۳۳۲	شهریور
۵۴۵۸۵۴	۴۹۷۶۵۱	۶۰۵۰۳۰	مهر
۴۹۳۴۹۴	۴۰۶۴۹۴	۵۳۳۶۵۳	آبان
۴۷۳۱۷۶	۱۳۱۱۰۴۷	۵۰۹۱۴۲	آذر
۴۵۰۸۳۶	۵۳۷۷۵۷	۶۶۱۷۵۷	دی
۴۶۹۴۹۳	۵۳۴۷۸۵	۵۷۷۸۸۸	بهمن
۷۲۷۱۵۱	۵۵۵۱۵۶	۶۳۸۹۷۸	اسفند
۶۶۴۰۴۳۸	۷۴۴۷۱۴۷	۶۹۵۹۳۲۱	جمع

۳-۵- نمودار تعداد گردشگران خروجی از کشور

سالنامه آماری سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری (جلد اول)

۸-۳- جدول تعداد اماکن اقامتی کشور به تفکیک استان و نوع واحد-۱۳۹۴

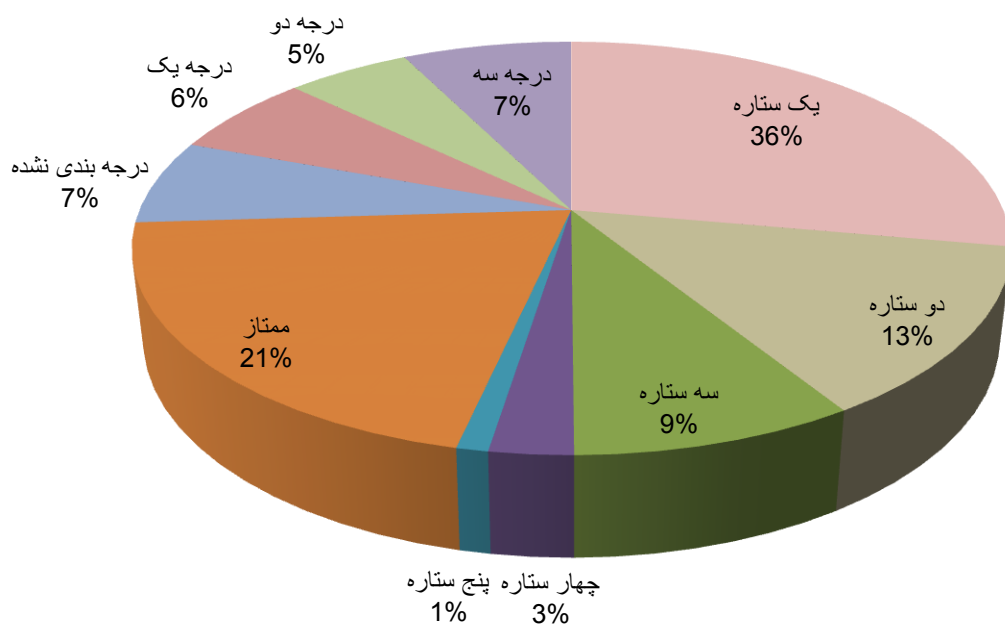
ردیف	نام استان	جمع	هتل	هتل آپارتمان	مجتمع	مهمانپذیر	پانسیون
۱	آذربایجان شرقی	۱۴۴	۳۵	۱۵	۰	۹۴	۰
۲	آذربایجان غربی	۹۳	۳۵	۳	۳	۵۲	۰
۳	اردبیل	۲۱۶	۲۸	۸۷	۰	۱۰۱	۰
۴	اصفهان	۱۵۸	۸۴	۱۱	۰	۶۳	۰
۵	البرز	۲۸	۱۲	۵	۰	۴	۷
۶	ایلام	۱۷	۹	۰	۰	۸	۰
۷	بوشهر	۳۱	۸	۹	۱	۱۳	۰
۸	تهران	۳۴۶	۱۰۳	۲۴	۰	۱۰۳	۱۱۶
۹	چهارمحال و بختیاری	۲۳	۱۲	۴	۰	۷	۰
۱۰	خراسان جنوبی	۲۲	۷	۰	۰	۱۵	۰
۱۱	خراسان رضوی	۹۳۹	۱۸۸	۳۰۶	۱	۳۷۷	۶۷
۱۲	خراسان شمالی	۲۰	۶	۱	۰	۱۲	۱
۱۳	خوزستان	۶۵	۳۸	۳	۱	۲۳	۰
۱۴	زنجان	۲۶	۷	۲	۱	۱۶	۰
۱۵	سمنان	۱۶	۱۰	۱	۰	۵	۰
۱۶	سیستان و بلوچستان	۴۱	۱۴	۲	۰	۲۵	۰
۱۷	فارس	۲۰۱	۴۹	۱۴	۴	۱۳۳	۱
۱۸	قزوین	۲۵	۱۰	۰	۰	۱۵	۰
۱۹	قم	۸۱	۲۳	۲۰	۰	۳۸	۰
۲۰	کردستان	۵۱	۲۵	۰	۱	۲۵	۰
۲۱	کرمان	۶۵	۲۴	۲	۰	۳۲	۷
۲۲	کرمانشاه	۴۸	۲۶	۲	۰	۱۹	۱
۲۳	کهگیلویه و بویر احمد	۱۵	۴	۲	۰	۶	۳
۲۴	گلستان	۵۲	۲۴	۳	۱	۱۵	۹
۲۵	گیلان	۲۱۲	۷۸	۲۲	۶۶	۴۶	۰
۲۶	لرستان	۳۳	۱۹	۱	۲	۱۱	۰
۲۷	مازندران	۲۰۱	۱۰۱	۷۱	۶	۱۹	۴
۲۸	مرکزی	۲۴	۱۴	۰	۵	۵	۰
۲۹	هرمزگان	۴۹	۲۴	۷	۱	۱۷	۰
۳۰	همدان	۳۰	۹	۲	۰	۱۹	۰
۳۱	یزد	۷۴	۵۱	۱	۰	۱۶	۶
	جمع	۳۳۴۶	۱۰۷۷	۶۲۰	۹۳	۱۳۳۴	۲۲۲

۳-۹- جدول تعداد و ظرفیت اقامتگاه های کشور - ۱۳۹۴

ستاره/درجه	تعداد	تعداد اتاق	تعداد تخت
یک	۹۳۱	۱۹۳۶۸	۵۵۱۱۸
دو	۴۴۳	۱۳۹۵۲	۳۴۴۴۳
سه	۲۹۶	۱۴۷۶۰	۳۸۴۲۴
چهار	۸۷	۸۴۱۹	۱۹۱۵۰
پنج	۳۳	۶۵۶۹	۱۳۹۲۰
جمع	۱۷۹۰	۶۳۰۶۸	۱۶۱۰۵۵
درجه سه	۲۴۹	۵۰۴۷	۱۳۴۳۳
درجه دو	۱۸۲	۳۳۳۷	۱۰۰۰۶
درجه یک	۲۱۶	۲۹۹۸	۸۲۹۵
ممتاز	۶۸۷	۱۱۷۳۶	۳۳۲۸۵
جمع	۱۳۳۴	۲۳۱۱۸	۶۵۰۱۹
درجه بندی نشده (پانسیون)	۲۲۲	۳۱۱۰	۱۳۴۱۸

توجه: لازم به ذکر است رتبه بندی مهمانپذیرها از ستاره به درجه تبدیل شده است.

۳-۶- نمودار تعداد اقامتگاه های کشور به تفکیک ستاره و درجه - ۱۳۹۴

سالنامه آماری سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری (جلد اول)

۱۰-۳- جدول تعداد دفاتر خدمات مسافرتی کل کشور-۱۳۹۳،۱۳۹۴

استان	۱۳۹۳	۱۳۹۴
آذربایجان شرقی	۲۱۹	۲۲۲
آذربایجان غربی	۵۷	۶۱
اردبیل	۲۹	۳۰
البرز	۱۶۷	۱۶۶
اصفهان	۹۵	۹۶
ایلام	۲۵	۲۴
بوشهر	۲۳	۲۲
تهران	۱۷۷۲	۱۸۳۵
چهارمحال و بختیاری	۲۹	۳۲
خراسان جنوبی	۱۹	۲۰
خراسان رضوی	۲۹۸	۲۸۶
خراسان شمالی	۲۴	۲۴
خوزستان	۱۰۷	۱۰۷
زنجان	۳۴	۴۰
سمنان	۲۲	۲۶
سیستان و بلوچستان	۱۲	۱۱
فارس	۱۴۵	۱۵۳
قزوین	۴۲	۳۹
قم	۴۸	۶۰
کردستان	۳۵	۳۷
کرمان	۱۲۹	۱۲۷
کرمانشاه	۴۲	۴۳
کهگیلویه و بویراحمد	۱۶	۱۶
گلستان	۶۶	۶۶
گیلان	۵۲	۵۳
لرستان	۲۱	۲۳
مازندران	۲۰۲	۱۹۵
مرکزی	۳۲	۳۳
هرمزگان	۶۳	۶۴
همدان	۳۳	۳۴
یزد	۶۳	۶۰
جمع	۳۹۲۱	۴۰۰۵

سالنامه آماری سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری (جلد اول)

۱۱-۳- جدول تعداد و ظرفیت اقامتگاه‌های بوم‌گردی-۱۳۹۳، ۱۳۹۴

۱۳۹۴		۱۳۹۳			شهرستان	استان
تعداد اتاق	تعداد	تعداد تخت	تعداد اتاق	تعداد		
۱۵	۳	۱۵	۵	۱	کلیدر	آذربایجان شرقی
-	-	-	-	-	-	آذربایجان غربی
۴	۱	-	-	-	-	اردبیل
-	-	-	-	-	-	البرز
۳۷۰	۶۸	۷۵۵	۱۸۳	۲۲	خور و بیابانک جندق	اصفهان
۳۰	۱۳	۱۲	۲	۱	روستای چالسرا	ایلام
۶	۲	-	-	-	-	بوشهر
۶	۲	-	-	-	-	تهران
۵	۲	-	-	-	-	چهارمحال و بختیاری
۹	۳	-	-	-	-	خراسان جنوبی
-	-	-	-	-	-	خراسان رضوی
-	-	-	-	-	-	خراسان شمالی
۶	۳	۱۰۵	۲	۱	سوسنگرد	خوزستان
			۴	۱	دزفول	
			۲	۱	گتوند	
۵	۴	-	-	-	-	زنجان
۳۴	۱۴	۱۲	۳	۱	شاهرود	سمنان
-	-	-	-	-	-	سیستان و بلوچستان
۳۵	۵	۱۵	۳	۱	پاسارگاد	فارس
		۲۹	۳۲	۱	بوانات	
۶	۳	۱۸	۳	۱	گازر خان	قزوین
			۲	۱	ابیک	
۶	۲	۲۴	۶	۱	قم	قم
۶	۳	۱۲	۳	۲	اورامان - پالنگان	کردستان
۱۹۰	۶۵	-	-	-	-	کرمان
-	-	-	-	-	-	کرمانشاه
-	-	-	-	-	-	کهگیلویه و بویراحمد
۲۱	۴	۲۰	۵	۱	ترکمن صحرا	گلستان
۱۵	۳	۱۵	۳	۱	چابکسر	گیلان
-	-	-	-	-	-	لرستان
۲۲	۷	-	-	-	-	مازندران
۱۱	۳	-	-	-	-	مرکزی
-	-	-	-	-	-	هرمزگان
-	-	-	-	-	-	همدان
۲۰۰	۴۷	۱۰	۴	۱	وستا	یزد
۱۰۰۵	۲۵۸	۱۰۵۴	۲۶۵	۳۸	۱۶	جمع

۱۲-۳- جدول تعداد واحدهای پذیرایی-۱۳۹۳،۱۳۹۴

تعداد		استان
۱۳۹۴	۱۳۹۳	
۲۲۲	۱۲۷	آذربایجان شرقی
۴۲	۴۰	آذربایجان غربی
۵۱	۵۱	اردبیل
۱۱۹	۱۱۹	البرز
۷۳	۷۳	اصفهان
۱۶	۱۳	ایلام
۲۷	۲۶	بوشهر
۷۸	۷۸	تهران
۱۸	۱۴	چهارمحال و بختیاری
۴۵	۴۴	خراسان جنوبی
۹۲	۱۰۴	خراسان رضوی
۵۰	۴۳	خراسان شمالی
۲۴	۲۴	خوزستان
۵۳	۵۳	زنجان
۳۷	۳۳	سمنان
۳۲	۳۲	سیستان و بلوچستان
۳۹	۵۱	فارس
۷۷	۷۹	قزوین
۷۸	۷۸	قم
۹۳	۶۸	کردستان
۱۲۶	۱۲۶	کرمان
۴۳	۴۴	کرمانشاه
۳۹	۳۲	کهگیلویه و بویراحمد
۳۷	۵۷	گلستان
۲۰۰	۱۷۴	گیلان
۴۰	۴۷	لرستان
۳۷۰	۳۷۰	مازندران
۴۴	۴۳	مرکزی
۶۵	۶۵	هرمزگان
۳۹	۳۹	همدان
۳۹	۲۸	یزد
۲۳۰۸	۲۱۷۵	جمع

سالنامه آماری سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری (جلد اول)

۱۳-۳- جدول تعداد سفره خانه‌های سنتی-۱۳۹۳، ۱۳۹۴

تعداد		استان
۱۳۹۴	۱۳۹۳	
۱۸	۲۲	آذربایجان شرقی
۰	۰	آذربایجان غربی
۳	۳	اردبیل
۱۰	۳	البرز
۳	۱۰	اصفهان
۰	۰	ایلام
۲	۱	بوشهر
۵۹	۶۰	تهران
۰	۰	چهارمحال و بختیاری
۹	۳	خراسان جنوبی
۱۷	۱۷	خراسان رضوی
۵	۹	خراسان شمالی
۸	۸	خوزستان
۸	۸	زنجان
۶	۶	سمنان
۱	۱	سیستان و بلوچستان
۱۳	۱۳	فارس
۱۳	۱۲	قزوین
۱۸	۲۰	قم
۱	۱	کردستان
۲	۲	کرمان
۶	۶	کرمانشاه
۴	۳	کهگیلویه و بویراحمد
۱۴	۷	گلستان
۲۷	۲۱	گیلان
۷	۷	لرستان
۱۳	۱۴	مازندران
۸	۱۵	مرکزی
۱۷	۱۷	هرمزگان
۸	۸	همدان
۳۵	۲۹	یزد
۳۳۵	۳۲۶	جمع

۱۴-۳- جدول تعداد راهنمایان تور-۱۳۹۴،۱۳۹۳

تعداد		استان
۱۳۹۴	۱۳۹۳	
۱۶۷	۱۶۲	آذربایجان شرقی
۴۸	۵۱	آذربایجان غربی
۶۸	۵۶	اردبیل
۲۸۳	۲۸۲	البرز
۶۰۵	۳۶۵	اصفهان
۲	۲	ایلام
۴	۴	بوشهر
۴۰۱۹	۴۳۴۵	تهران
۴	۴	چهارمحال و بختیاری
۰	۰	خراسان جنوبی
۳۱۵	۲۹۱	خراسان رضوی
۳	۵	خراسان شمالی
۴۹	۲۶	خوزستان
۱۲۰	۱۱۷	زنجان
۲۳	۱۶	سمنان
۴	۵	سیستان و بلوچستان
۱۲۵۲	۹۸۰	فارس
۳۹	۲۹	قزوین
۲۲	۱۶	قم
۲۹	۲۵	کردستان
۱۹۳	۱۸۵	کرمان

سالنامه آماری سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری (جلد اول)

۱۴	۱۲	کرمانشاه
۰	۱	کهگیلویه و بویراحمد
۹	۱۷	گلستان
۳۰۰	۲۲۱	گیلان
۳	۴	لرستان
۶۶	۷۴	مازندران
۳۵	۳۴	مرکزی
۴۲	۳۵	هرمزگان
۸۳	۹۷	همدان
۳۲۷	۲۴۴	یزد
۸۱۲۸	۷۷۰۶	جمع

۱۵-۳- جدول تعداد تشکل‌های غیردولتی فعال در هر یک از حوزه‌های مرتبط با گردشگری-۱۳۹۳

استان	نوع فعالیت	تعداد اعضا	تعداد نمایندگی در استان
آذربایجان شرقی	میراث فرهنگی / صنایع دستی / گردشگری	۲۱۳	۹
آذربایجان غربی	میراث فرهنگی / صنایع دستی / گردشگری	۷۰۹	۱۰
اردبیل	میراث فرهنگی / صنایع دستی / گردشگری	۶۵۹۴	۶
البرز	میراث فرهنگی / گردشگری	۱۲۵	۹
اصفهان	میراث فرهنگی / صنایع دستی / گردشگری	۳۶۲۹	۳۴
ایلام	میراث فرهنگی / صنایع دستی / گردشگری	۶۸	۶
بوشهر	میراث فرهنگی / صنایع دستی / گردشگری	۲۹۹	۱۴
تهران	میراث فرهنگی / صنایع دستی / گردشگری	۹۶۱۵۷	۸۲
چهارمحال و بختیاری	میراث فرهنگی / صنایع دستی / گردشگری	۵۱۱	۱۳

سالنامه آماری سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری (جلد اول)

		گردشگری	
۸	۱۳۷	میراث فرهنگی / صنایع دستی / گردشگری	خراسان جنوبی
۴	-	میراث فرهنگی / صنایع دستی / گردشگری	خراسان رضوی
۱۵	۱۰۰۶	میراث فرهنگی / صنایع دستی / گردشگری	خراسان شمالی
۲۱	۱۳۵۵	میراث فرهنگی / صنایع دستی / گردشگری	خوزستان
۷	۷۳۸۳	میراث فرهنگی / صنایع دستی / گردشگری	زنجان
۱۴	۲۰۴۹	میراث فرهنگی / صنایع دستی / گردشگری	سمنان
۷	۱۵۳۰	میراث فرهنگی / صنایع دستی / گردشگری	سیستان و بلوچستان
۲۵	۱۳۰۸۷	میراث فرهنگی / صنایع دستی / گردشگری	فارس
۸	۵۴۱	میراث فرهنگی / صنایع دستی / گردشگری	قزوین
۱۲	۷۴۷۹	میراث فرهنگی / صنایع دستی / گردشگری	قم
۴	۱۵۱	میراث فرهنگی / گردشگری	کردستان
۱۹	۳۵۲۳	میراث فرهنگی / صنایع دستی / گردشگری	کرمان
۱۱	۱۴۰۸	میراث فرهنگی / صنایع دستی / گردشگری	کرمانشاه
۸	۸۲۰۰	میراث فرهنگی / گردشگری	کهگیلویه و بویراحمد
۱۳	۳۴۰۴	میراث فرهنگی / صنایع دستی / گردشگری	گلستان
۲۴	۱۳۴۴	میراث فرهنگی / صنایع دستی / گردشگری	گیلان
۵	۱۰۰۲۴	میراث فرهنگی / گردشگری	لرستان
۱۰	۱۰۲۹	میراث فرهنگی / صنایع دستی / گردشگری	مازندران
۱۹	۶۲۷	میراث فرهنگی / صنایع دستی / گردشگری	مرکزی

سالنامه آماری سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری (جلد اول)

۲	۱۴	میراث فرهنگی / صنایع دستی / گردشگری	هرمزگان
۱۷	۶۴۴	میراث فرهنگی / صنایع دستی / گردشگری	همدان
۲۳	۳۱۰۶	میراث فرهنگی / صنایع دستی / گردشگری	یزد
۴۵۹	۱۷۶۳۴۶	جمع کل	

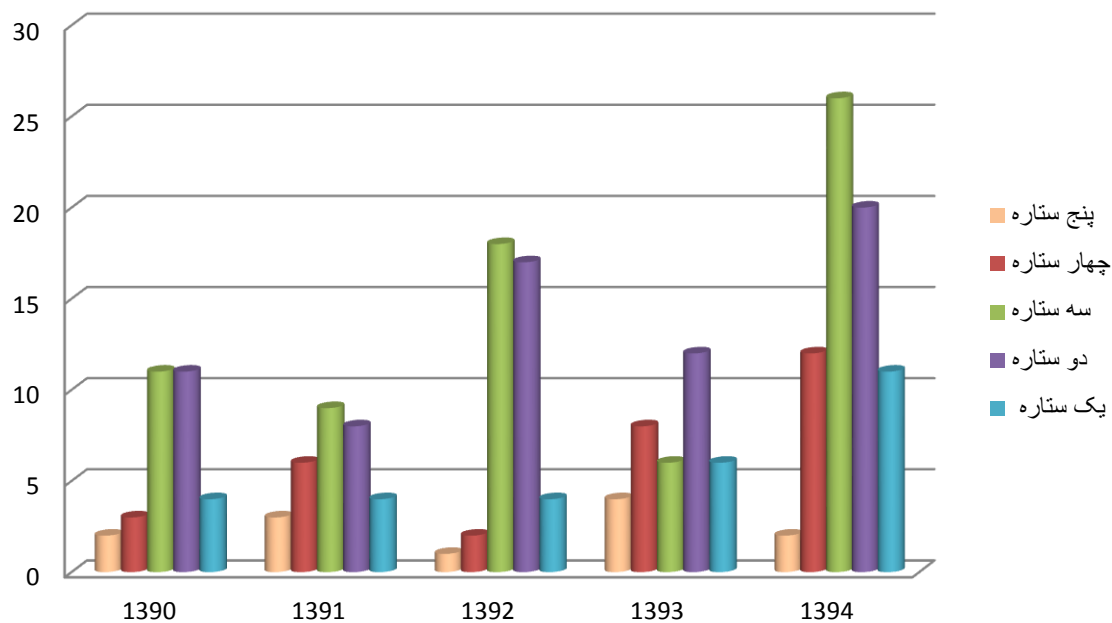
۱۶-۳- جدول تعداد شرکت‌های مجری طرح تطبیق استانداردهای کیفیت خدمات تأسیسات گردشگری

تعداد	شرح	سال
۷	شرکت سمگا و نمایندگان	۱۳۹۰
۷	شرکت سمگا و نمایندگان	۱۳۹۱
۹	شرکت سمگا و ۸ شرکت جدید	۱۳۹۲
۱۸	عاملین جدید معرفی شده برای استان‌های مشخص	۱۳۹۳

۱۷-۳- جدول تعداد هتل‌های استانداردسازی شده (گواهی کیفیت)

سال	پنج ستاره	چهار ستاره	سه ستاره	دو ستاره	یک ستاره
۱۳۹۰	۲	۳	۱۱	۱۱	۴
۱۳۹۱	۳	۶	۹	۸	۴
۱۳۹۲	۱	۲	۱۸	۱۷	۴
۱۳۹۳	۴	۸	۶	۱۲	۶
۱۳۹۴	۲	۱۲	۲۶	۲۰	۱۱

۳-۷- نمودار تعداد هتل‌های استانداردسازی شده به تفکیک ستاره

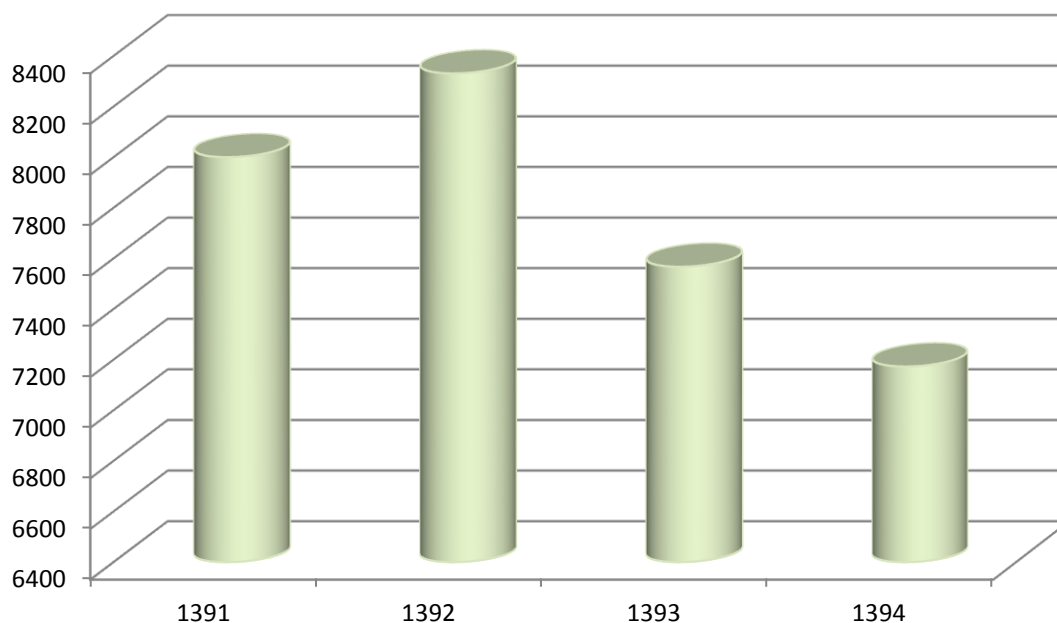

۳-۱۸- جدول تعداد افراد شرکت کننده در آزمون جامع هماهنگ سالانه جهت دریافت مجوز فعالیت حرفه‌ای

گردشگری

سال	تعداد
۱۳۹۱	۸۰۰۰
۱۳۹۲	۸۳۳۱
۱۳۹۳	۷۵۶۷
۱۳۹۴	۷۱۷۳

۳-۸- نمودار تعداد افراد شرکت کننده در آزمون جامع جهت دریافت مجوز فعالیت حرفه‌ای گردشگری

۳-۱۹- جدول تغییرات حاصل شده در ساعات درسی و سر فصل‌های دوره‌های کوتاه مدت گردشگری-۱۳۹۳

ساعت	نام دوره
۴۸۳	دوره راهنمایان ایرانگردی و جهانگردی
۳۸۷	دوره راهنمایان طبیعت گردی
۳۲۱	دوره مدیریت فنی دفاتر خدمات مسافرتی
۳۷۴	دوره راهنمایان ژئوتوریسم
۲۲۰	آشپزی عمومی
۳۴۰	آشپزی تخصصی
۳۰۰	قنادی تخصصی
۱۷۴	مدیریت عمومی هتل
۱۱۲	مدیریت تخصصی هتل
۱۲۰	مدیریت نوشیدنی در هتل
۳۵۰	آشپزی ملل

سالنامه آماری سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری (جلد اول)

* شایان ذکر است فاز اول دوره های توانمندسازی نیروهای انسانی شاغل و حرفه ای بخش گردشگری و دستگاه های مرتبط با ۱۲ عنوان دوره آموزشی به همراه سرفصل های درسی طراحی ، تدوین و جهت برگزاری دوره به استان های سراسر کشور ابلاغ گردید که در سال ۱۳۹۳ با موفقیت اجرا درآمد .

*فاز دوم طرح توانمندسازی نیروهای انسانی شاغل و حرفه ای بخش گردشگری و دستگاه های مرتبط نیز با طراحی و تدوین ۲۰ عنوان دوره آموزشی به همراه سرفصل های درسی در سال ۱۳۹۴ تهیه و مراحل اجرایی آن از اواخر همان سال در جریان می باشد .

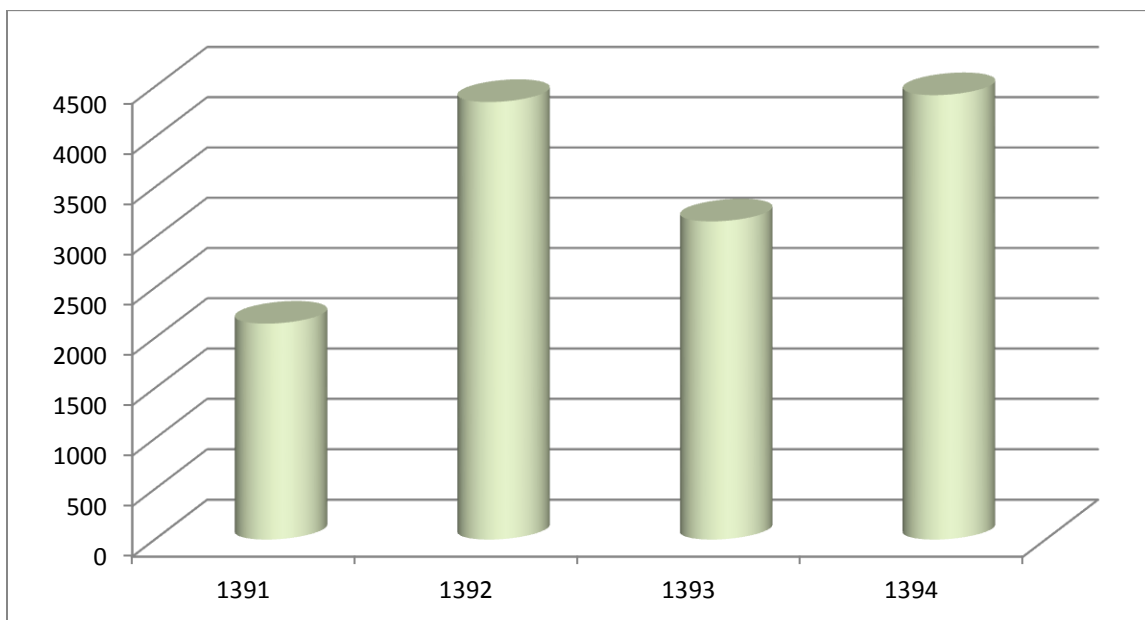
* طراحی دوره های زیر ۳۰ ساعت کوتاه مدت جهت اجرای آموزش های مجازی .

۲۰-۳- جدول تعداد گواهینامه های صادر شده برای فارغ التحصیلان دوره های کوتاه مدت

گردشگری

تعداد	سال
۲۱۴۳	۱۳۹۱
۴۳۴۸	۱۳۹۲
۳۱۶۰	۱۳۹۳
۴۴۱۶	۱۳۹۴

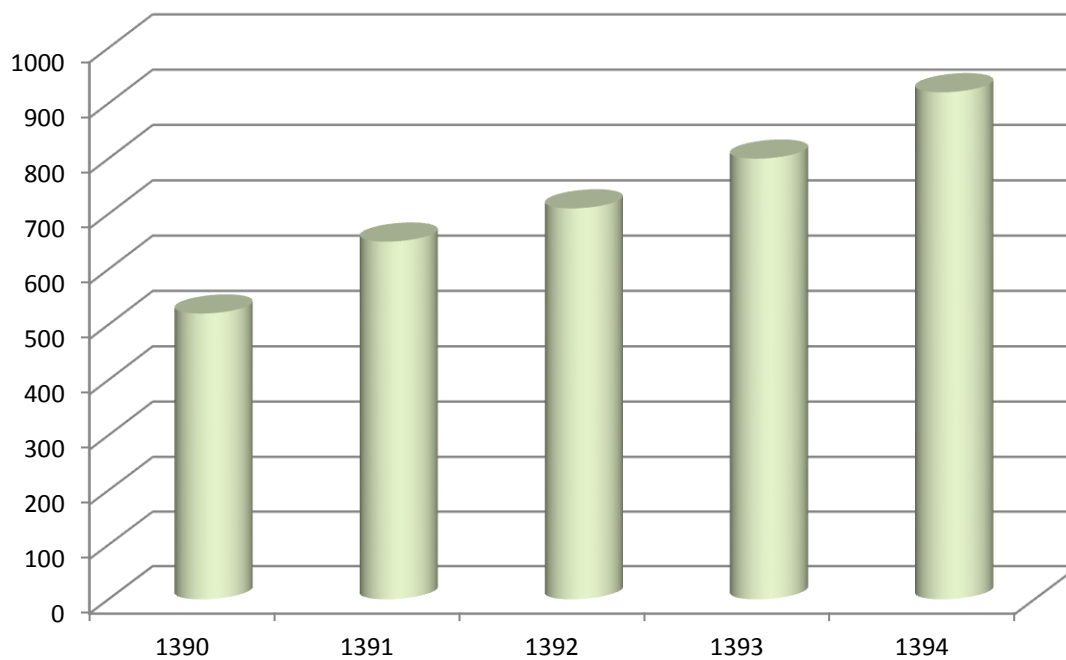
۳-۹- نمودار تعداد گواهینامه‌های صادر شده برای فارغ‌التحصیلان دوره‌های کوتاه مدت گردشگری

۳-۲۱- جدول تعداد اساتید فعال در دوره‌های آموزشی کوتاه مدت گردشگری

سال	تعداد	دوره آموزشی
۱۳۹۰	۵۲۰	تمامی دوره‌های گردشگری و هتلداری
۱۳۹۱	۶۵۰	تمامی دوره‌های گردشگری و هتلداری
۱۳۹۲	۷۱۰	تمامی دوره‌های گردشگری و هتلداری
۱۳۹۳	۸۰۰	تمامی دوره‌های گردشگری و هتلداری
۱۳۹۴	۹۲۰	تمامی دوره‌های گردشگری و هتلداری

۱۰-۳- نمودار تعداد اساتید فعال دوره‌های آموزشی کوتاه مدت گردشگری

سالنامه آماری سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری (جلد اول)

۲۲-۳- جدول تعداد آموزشگاه‌های فعال در زمینه برگزاری دوره‌های کوتاه مدت گردشگری

رشته‌های آموزشی	شهرستان		استان / سال
	استان‌ها	تهران	
	۴۷	۱۴	۱۳۹۰
	۵۶	۱۷	۱۳۹۱
	۶۵	۲۲	۱۳۹۲
	۷۴	۲۹	۱۳۹۳
	۷۶	۲۹	۱۳۹۴
مدیریت فنی دفاتر خدمات مسافرتی- راهنمایان ایرانگردی و جهانگردی	۲		آذربایجان شرقی
مدیریت فنی دفاتر خدمات مسافرتی- راهنمایان ایرانگردی و جهانگردی	۱		آذربایجان غربی
مدیریت فنی دفاتر خدمات مسافرتی- راهنمایان ایرانگردی و جهانگردی- هتلداری	۴		اردبیل
مدیریت فنی دفاتر خدمات مسافرتی- راهنمایان ایرانگردی و جهانگردی- راهنمایان طبیعت‌گردی- راهنمایان حیات وحش- بلدهای محلی- هتلداری	۵		اصفهان
مدیریت فنی دفاتر خدمات مسافرتی- راهنمایان ایرانگردی و جهانگردی- راهنمایان طبیعت‌گردی- هتلداری	۳		البرز
مدیریت فنی دفاتر خدمات مسافرتی- راهنمایان ایرانگردی و جهانگردی	۱		ایلام
مدیریت فنی دفاتر خدمات مسافرتی	۱		بوشهر
مدیریت فنی دفاتر خدمات مسافرتی- راهنمایان ایرانگردی و جهانگردی- راهنمایان طبیعت‌گردی- هتلداری- آشپزی- شیرینی‌پزی- اقامتگاه‌های بوم‌گردی- ژئوتوریسم	۲۹		تهران
مدیریت فنی دفاتر خدمات مسافرتی	۲		چهارمحال و بختیاری
مدیریت فنی دفاتر خدمات مسافرتی- راهنمایان طبیعت‌گردی- راهنمایان بیابانگردی	۱		خراسان جنوبی
مدیریت فنی دفاتر خدمات مسافرتی- راهنمایان ایرانگردی و جهانگردی- راهنمایان طبیعت‌گردی- هتلداری	۶		خراسان رضوی
مدیریت فنی دفاتر خدمات مسافرتی- راهنمایان ایرانگردی و جهانگردی	۱		خراسان شمالی
مدیریت فنی دفاتر خدمات مسافرتی- راهنمایان ایرانگردی و جهانگردی	۱		خوزستان

سالنامه آماری سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری (جلد اول)

مدیریت فنی دفاتر خدمات مسافرتی - راهنمایان ایرانگردی و جهانگردی - هتلداری	۱	زنجان
مدیریت فنی دفاتر خدمات مسافرتی - راهنمایان ایرانگردی و جهانگردی	۱	سمنان
مدیریت فنی دفاتر خدمات مسافرتی - راهنمایان ایرانگردی و جهانگردی	۰	سیستان و بلوچستان
مدیریت فنی دفاتر خدمات مسافرتی - راهنمایان ایرانگردی و جهانگردی - راهنمایان طبیعت گردی - هتلداری - آشپزی - شیرینی پزی	۹	فارس
راهنمایان طبیعت گردی	۱	قزوین
راهنمایان طبیعت گردی - هتلداری	۲	قم
مدیریت فنی دفاتر خدمات مسافرتی - راهنمایان ایرانگردی و جهانگردی	۳	کردستان
مدیریت فنی دفاتر خدمات مسافرتی - راهنمایان ایرانگردی و جهانگردی - ژئوتوریسم	۳	کرمان
مدیریت فنی دفاتر خدمات مسافرتی - هتلداری	۱	کرمانشاه
مدیریت فنی دفاتر خدمات مسافرتی - راهنمایان ایرانگردی و جهانگردی	۱	کهگیلویه و بویر احمد
مدیریت فنی دفاتر خدمات مسافرتی - راهنمایان ایرانگردی و جهانگردی	۲	گلستان
مدیریت فنی دفاتر خدمات مسافرتی - راهنمایان ایرانگردی و جهانگردی - راهنمایان طبیعت گردی - هتلداری - آشپزی - مدیریت نوشیدنی	۴	گیلان
آشپزی	۱	لرستان
مدیریت فنی دفاتر خدمات مسافرتی - راهنمایان ایرانگردی و جهانگردی - هتلداری - بلدهای محلی - شیرینی پزی - آشپزی - خانه مسافر	۹	مازندران
مدیریت فنی دفاتر خدمات مسافرتی	۲	مرکزی
مدیریت فنی دفاتر خدمات مسافرتی - راهنمایان ایرانگردی و جهانگردی - راهنمایان طبیعت گردی - هتلداری	۳	هرمزگان
مدیریت فنی دفاتر خدمات مسافرتی - راهنمایان ایرانگردی و جهانگردی - راهنمایان طبیعت گردی - هتلداری	۲	همدان
مدیریت فنی دفاتر خدمات مسافرتی - راهنمایان ایرانگردی و جهانگردی - راهنمایان طبیعت گردی - هتلداری	۳	یزد
	۱۰۴	جمع

۱۱-۳- نمودار تعداد آموزشگاه‌های فعال در زمینه برگزاری دوره‌های کوتاه مدت گردشگری

